

1
2025
ROČNÍK 8
ISSN 2585 - 9927

HLAS MATICE

ŠTVRŤROČNÍK MATICE SLOVENSKEJ V TURČIANSKOM SV. MARTINE
VYDÁVANÝ V SPOLUPRÁCI S MATIČNÝMI PRACOVISKAMI

MEDZINÁRODNÝ KRAJANSKÝ FESTIVAL V MARTINE PRI PRÍLEŽITOSTI ROKA ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV



Mesto Martin a Matica slovenská sa 31. 7. – 3. 8. 2025 stali pomyselným srdcom Slovenska, v ktorom pulzoval život, kultúra a spolupatričnosť. Na pôde Matice slovenskej sa uskutočnil Medzinárodný krajský festival pri príležitosti Roka zahraničných Slovákov, ktorý priniesol silné emócie, hrdosť na slovenské korene, bohatý kultúrny program, ale aj podnetné diskusie o národnej identite, historickom dedičstve a budúcnosti Slovákov žijúcich v zahraničí. Festival bol realizovaný s finančnou podporou predsedu vlády Slovenskej republiky Roberta Fica a Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky. Nad podujatím prevzal záštitu primátor mesta Martin Ján Danko.



Rok 2025 bol Maticou slovenskou vyhlásený za Rok zahraničných Slovákov ako výraz úcty a vďaky komunitám žijúcim mimo územia Slovenska, ktoré napriek vzdialenosti a dejinným zlomom neprestali pestovať jazyk, kultúru a vedomie príslušnosti k slovenskému národu. Matica týmto spôsobom pripomína jubileá výnimočných krajanových osobností, akými boli Jozef Podhradský, Štefan Furdek, Hana Gregorová, Rudolf Dilong, Jozef Lettrich, Cyprián Majerník, Ján Sirácky a ďalší, ktorí významne ovplyvnili slovenský kultúrny, vedecký, náboženský a spoločenský život za hranicami aj doma. Príbeh slovenského vystaňovalctva je príbehom vytrvalosti a viery v budúcnosť. Od Dolnej zeme cez Ameriku až po západnú Európu opúšťali Slováci svoju vlasť v nádeji na dôstojnejší život – no nikdy nezabúdali, kto sú a odkiaľ pochádzajú. Festival v Martine bol preto viac než len oslavou kultúry – bol stretnutím s koreňmi, návratom k domovine, ktorá ostáva duchovným domovom pre milióny Slovákov po celom svete.

Otvorené brány domoviny

Festival slovenských krajanových komunít odštartoval vo štvrtok 31. júla 2025 tzv. nultým dňom, ktorý bol venovaný len krajanom, ktorí do Martina pricestovali vopred. V komornej, no srdečnej atmosfére otvorili festival predseda Matice slovenskej Marián Gešper a primátor mesta Ján Danko. Prítomní účastníci mohli už v úvode pocítiť jedinečnú atmosféru podujatia, ktorého cieľom bolo nielen ukázať krásu a silu slovenskej kultúry, ale aj prepájať Slovákov bez ohľadu na hranice.

Piatok plný diskusií a návratov ku koreňom

Už v piatok 1. augusta 2025 sa naplno rozbehol hlavný program festivalu určený širokej verejnosti. Po voľnom dopoludní, ktoré účastníci využili na návštevy martinských múzeí, turistiku na Martinské hole či odbornú prednášku v Slovenskej národnej knižnici, nasledovalo podujatie venované 200. výročiu narodenia zabudnutého štúrovca Mikuláša Ferienčíka. Tento príspevok do národnej pamäti zaznel symbolicky na Národnom cintoríne, kde Ferienčík odpočíva, a predstavil ho vedecký pracovník MS Pavol Parenička. Podujatie zorganizoval Miestny odbor Matice slovenskej v Martine.

Popoludní zaznel folklór v podaní FS Chemlon z Humenného, po ktorom nasledovala diskusia pri príležitosti 180. výročia Slovenských národných novín, otvorená premiérou dokumentu Slovenské národné noviny a Ludovít Štúr. Diskutovali Maroš Smolec a Matej Mindár o odkaze Štúra ako novinára a politika, ako aj o súčasnej kultúrnej publicistike. Správca MS Maroš Smolec v diskusii priblížil historické súvislosti pôsobenia Ludovíta Štúra ako novinára a redaktora, ale aj ako pokrokového politika.

Silným momentom dňa bola moderovaná diskusia krajanov, ktorú viedla riaditeľka Vydavateľstva Matice slovenskej Ingrid Majeriková. Zapojili sa Slováci zo Srbska, Maďarska, Francúzska a Čiernej Hory. O zachovávaní slovenskosti, význame Slovenska ako krajiny predkov, úspechov aj výzvach, ktorým čelia slovenské komunity, aktuálnej situácii a perspektívach slovenskej menšiny vo vzťahu k ich domovskej krajine v zahraničí diskutovali: Juraj Súdi, vedúci Komorného zboru Zvony zo Selenče, Vladimír Lovas, evanjelický farár z Kysáča, Viera Dorčová-Babjaková, vedúca folklórnej zložky KUS Zvolen

MEDZINÁRODNÝ KRAJANSKÝ FESTIVAL SA USKUTOČNIL V MARTINE PRI PRÍLEŽITOSTI ROKA ZAHRAJNIČNÝCH SLOVÁKOV



– Kulpín, Lýdia Francistyová, vedúca FS Vreteno z Kysáča, Mária Petkovská, členka ženskej speváckej skupiny z KS v Kysáci, Nataša Rojková, tajomníčka kultúrno-umeleckého spolku Mladosť z Lugu a predsedníčka Spolku žien Usilovné včielky, Valentín Danko, umelecký choreograf detskej tanečnej zložky KUS Mladosť z Lugu, slovensky hovoriaci Francúz Daniel Compagnon, bývalý vedúci FS Nadeje z Paríža, Malvína Žolnajová, predsedníčka Kultúrno-umeleckého spolku Jána Kollára zo Selenče, Margarita Benková, speváčka folklórnej zložky KUS Jána Kollára zo Selenče, Emeše Krátkyová, členka detského dychového orchestra zo Slovenského Komlóša, František Zelman, predseda Únie slovenských organizácií v Maďarsku, a Michal Spevák z Čiernej Hory. Všetci prítomní potvrdili, že slovenskosť v zahraničí má nielen tradíciu, ale aj budúcnosť.

Podvečer pokračoval predstavením výnimočnej publikácie Matice slovenskej Pamät národa, ktorá zachytáva kľúčové momenty dejín Matice slovenskej ako zrkadla národného príbehu. Diskusiu viedol predseda MS Marián Gešper a vedecký tajomník MS Pavol Madura. Jedinečnosť publikácie spočíva v tom, že ako vôbec prvá z už existujúcej série publikácií zaoberajúcich sa matičnými dejinami mapuje necenzurované dejiny tejto inštitúcie až po súčasnosť. Diskutujúci poukázali na historické zápasy Matice a jej schopnosť prežiť aj napriek totalitám, cenzúre a opakovaným pokusom o jej zánik.

Večer patril modernej hudbe a radosti z prítomného okamihu. Po dni plnom diskusií, folklóru a duchovného prepojenia krajanov prišlo na rad uvoľnenie a spoločná zábava pod holým nebom. Na hlavnom pódiu vystúpila charizmatická Veronika Rabada, ktorá svojim hlasom a moderným spracovaním slovenských motívov roztancovala publikum všetkých generácií. Nasledovala energická show obľúbenej českej skupiny Verona, ktorá pritiahla davy fanúšikov nielen z radov účastníkov festivalu, ale aj

širokej verejnosti z Martina a okolia. Hudba spojila krajanov zo zahraničia s domácimi Martinčanmi, čím sa opäť potvrdilo, že kultúra má moc búrať hranice – nielen geografické, ale aj generačné či spoločenské. Mnohí prítomní neskrývali nadšenie a vďaka za to, že sa mohli zúčastniť na večere, ktorý v sebe niesol nielen profesionálny umelecký výkon, ale predovšetkým emóciu spolupatričnosti a radosti zo spoločného zážitku.

Krajanovia na javisku, domovina v srdci

Sobota, 2. augusta 2025, sa niesla v duchu osláv a spoločného kultúrneho zážitku. Dopoludnie odštartoval futbalový turnaj krajanových tímov zo Slovenska, Srbska, Čiernej Hory a Rumunska. Víťazstvo si zaslúžene odniesli krajanovia z Čiernej Hory, ktorým patrí uznanie za športové nasadenie aj hrdosť, s akou reprezentovali slovenskú komunitu v tejto krajine.

Popoludnie patrilo programu s názvom Krajanovia Matice slovenskej, v ktorom sa na javisku postupne predstavili: Komorný zbor Zvony (Srbsko), KUS Zvolen – Kulpín (Srbsko), KFS Nadeje – Paríž (Francúzsko), KUS Mladosť – Lug (Srbsko), KUS Jána Kollára – Selenča (Srbsko), FS Vreteno – Kysáč (Srbsko) a Detský dychový orchester – Slovenský Komlóš (Maďarsko). Každé vystúpenie bolo prejavom lásky k slovenskej kultúre, piesni, krojom a jazyku, ktoré si krajanovia uchovávajú aj stovky kilometrov od svojej pôvodnej domoviny.

O 17. hodine sa začal slávnostný galaprogram, ktorý podčiarkol slávnostný charakter celého festivalu. Začiatok galaprogramu priniesol jedinečný moment. Na jednom pódiu sa spoločne predstavili zástupcovia každého súboru s vlajkou štátu, v ktorom žijú. Po odznení zvučky Matice slovenskej zaznela štátna hymna Slovenskej republiky. Nasledoval krátky propagačný dokument, ktorý symbolicky privítal krajanov z celého sveta na Slovensku – v ich duchovnej vlasti. Emotívne slová, silné historické odkazy a jedinečná vizuálna forma spravili z tohto audiovizuálneho diela hlboký úvod do celého večera. Dokument

MEDZINÁRODNÝ KRAJANSKÝ FESTIVAL SA USKUTOČNIL V MARTINE PRI PRÍLEŽITOSTI ROKA ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV



bol výnimočný nielen svojím posolstvom, ale aj spracovaním. V obrazovej časti sa premietať autentické dobové fotografie zachytávajúce slovenské vystaňovalstvo od začiatku 20. storočia – či už išlo o zábery zo života Slovákov na Dolnej zemi, v USA, Kanade alebo v štátoch západnej Európy. Fotografie znázorňovali nielen cestu za novým životom, ale aj každodennosť, prácu, kultúrne a náboženské aktivity našich predkov v zahraničí, ktorí si napriek odlúčeniu od vlasti uchovávali svoju identitu. Matica slovenská týmto spôsobom vzdala hold všetkým tým, ktorí s láskou nesú odkaz predkov a slovenské korene v srdci – nech sú kdekoľvek. Následne sa v rámci programu so svojím programom predstavil FS Chemlon



Humenné, ktorý svojou činnosťou uchováva a oživuje ľudové tradície, piesne a tance z prostredia stredného a horného Zemplína, so špecifickým zameraním na zemplínsku, rusínsku a sotácku kultúru. Matica slovenská je hrdá, že tento skvelý kolektív folklórnych nadšencov je kolektívnym členom Matice slovenskej. V programe sa predstavil aj KFS Nadeje – Paríž, založený v roku 1952. Súbor rozvíja svoju činnosť pod krídlami Spolku rodákov a priateľov z českých

krajin a Slovenska. Od roku 1976 sa zúčastňuje na folklórnych slávnostiach pod Poľanou v Detve, ale vystupoval aj vo Východnej, Heľpe, Terchovej, na Myjave a pod. Súčasťou galaprogramu bol aj KUS Mladosť z Lugu, z dedinky, ktorú založili Slováci z rôznych oblastí Vojvodiny na prelome 19. a 20. storočia. Samotný spolok vznikol v roku 1984 a na svojom konte má množstvo predstavení doma i v zahraničí. Súčasťou galaprogramu bolo aj slávnostné odovzdávanie diplomov zakladajúcim členom Matice slovenskej. Súčasne zakladajúce členstvo symbolicky nadväzuje na zakladajúcich členov MS od roku 1863 do roku 1873. Zakladajúcim a podporujúcim členom MS sa môže stať každý, kto prejaví oň záujem a uhradí určenú výšku členského príspevku. Z rúk predsedu MS Mariána Gešpera si diplom zakladajúceho člena slávnostne prevzali Helena Gešperová, Jozef Kolesár, Jozef Kostura, Karol Smetana a Martin Zembjak. Následne predseda MS pamätným diplomom ocenil všetky prítomné krajské súbory a ich predstaviteľov a zástupcov. V závere galaprogramu vystúpil Detský dychový orchester zo Slovenského Komlóša v Maďarsku. V Slovenskom Komlóši sa už v roku 1746 usadilo prvých 80 slovenských rodín. Detský súbor okrem svojho programu zahrnal na záver aj matičnú hymnu Kto za pravdu horí a hymnu všetkých zahraničných Slovákov, ktorou je známa ľudová pieseň Po nábreží koník beží. Na slávnostnom galaprograme sa zúčastnili aj europoslanec Milan Uhrík, biskup Západného dištriktu Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku Ján Hroboň, riaditeľka Odboru štátneho jazyka sekcie kultúrneho dedičstva a štátneho jazyka Ministerstva kultúry SR Ľubica Strážayová, generálny riaditeľ sekcie verejnej a kultúrnej diplomacie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Roman Bužek, honorárny konzul Konzulátu Srbskej republiky v Martine Mojmir Vrlík, prvá radkyňa, zástupkyňa veľvyslanca Csabu Balogha, mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Maďarskej

republiky na Slovensku Kata Szebelédi, riaditeľka Slovenského národného múzea v Martine Zuzana Ďurčová, predseda Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Viliam Longauer a predseda o. z. Spoločnosť M. R. Štefánika Peter Novotňák.

Po slávnostnej časti večera nastúpila na pódium skupina Iconito, ktorá napriek nepriaznivému počasiu dokázala rozprúdiť zábavu a udržať si pozornosť a nadšenie publika. Spevák kapely svojou bezprostrednosťou, úprimným prejavom a kontaktom s publikom okamžite získal davy, a v areáli panovala výnimočná atmosféra spolupatričnosti a radosti. Ľudia si s kapelou spievali, tancovali – nechýbali ani rodiny s deťmi. Skupina Iconito potvrdila, že jenielen profesionálne vyzretá, ale aj ľudsky blízka a srdečná. Záver večera patril energetickej Dominike Mirgovej, ktorá na pódium priniesla moderný šmrnc, silný hlas a show, ktorá oslovila najmä mladšiu generáciu účastníkov festivalu. Jej vystúpenie doplnili šikovné tanečnice a dynamický DJ set, ktoré spolu vytvorili moderný hudobný zážitok hodný veľkej festivalovej scény. Svojím bezprostredným vystupovaním a energiou si získala srdcia publika, ktoré ocenilo nielen hudobnú kvalitu, ale aj pozitívnu atmosféru, ktorú so sebou priniesla.

Okrem bohatého umeleckého programu ponúkol festival aj pestrý sprievodný program, ktorý prilákal množstvo návštevníkov z Martina a okolia vrátane rodín s deťmi, tínedžerov aj seniorov. Matica slovenská nezabudla ani na túto časť publika – veď práve deti a mládež sú budúcnosťou nášho národa a ich záujem o kultúru, tradície i spoločné zážitky je pre Maticu dlhodobou prioritou. Pre najmenších návštevníkov boli pripravené detské atrakcie – skákací hrad, maľovanie na tvár aj obľúbené šmykačky. Gastro zóna ponúkala tradičné slovenské špeciality i občerstvenie pre všetky chute a vekové kategórie, zatiaľ čo remeselné stánky umožnili návštevníkom nahliadnúť do sveta tradičnej tvorby, ručných prác a ľudového umenia. Tento vyvážený programový mix potvrdil, že festival bol skutočne pre všetkých – vytváral priestor na oddych, zábavu, vzdelávanie i posilňovanie národnej identity v príjemnej a priateľskej atmosfére. Mnohí návštevníci ocenili, že si festival zachoval hodnotový rozmer, no zároveň dokázal osloviť aj mladú generáciu v duchu moderného prístupu k tradíciám.

Nedeľa – slovo ducha

Záverečný deň festivalu 3. august 2025 patril duchovnému rozmeru slovenskosti. V martinských kostoloch sa uskutočnili pobožnosti venované krajanom a výročiu založenia Matice slovenskej. Pretože nielen piesňou a krojom, ale aj slovom viery a duchovným zázemím je človek cnostný a národ silný.

Spojní koreňmi bez hraníc

Medzinárodný krajský festival v Martine bol manifestáciou jednoty, hrdosti a odhodlania. Matica slovenská opäť raz potvrdila svoju nezastupiteľnú úlohu v živote Slovákov doma aj v zahraničí – ako nositeľka tradície, ale aj most medzi generáciami a svetmi. Festival jasne ukázal, že slovenskosť nezaniká s presťahovaním za hranice. Naopak, žije v srdciach, prejavoch a spomienkach ľudí, ktorí napriek vzdialenosti nezabúdajú, odkiaľ pochádzajú. Vďaka podujatiam, ako je tento festival, si môžeme byť istí, že slovenský duch bude žiť ďalej – bez hraníc a naplno.

KONFERENCIA V NADLAKU

ZDÔRAZNILA VÝZNAM FOLKLÓRU DOLNOZEMSKÝCH SLOVÁKOV



21. a 22. marca 2025 sa v Nadlaku, na centrálnom sídle DZSR, uskutočnila odborná konferencia s názvom Folklór v kontexte dolnozemsých Slovákov.

Konferencia reflektovala mnohorozmerný vplyv folklóru na každodenný život a kultúrnu prax dolnozemsých Slovákov. Príspevky sa venovali historickému vývoju, regionálnym odlišnostiam, vplyvom folklorizmu a procesom folklorizácie v jednotlivých komunitách.

Na konferencii vystúpila aj Katarína Koňariková, riaditeľka Krajanského múzea MS, ktorá sa venovala folklórnym prejavom Slovákov v Bulharsku.

Dôležitou súčasťou programu boli diskusie o budúcnosti folklóru v kontexte globalizácie a technologických zmien. Významné miesto mali aj príspevky o premenách folklórnych tradícií v modernom umení, čo sa prejavilo v oblasti hudby, tanca, divadla, literatúry, filmu i výtvarného umenia.

Podujatie v Nadlaku ukázalo, že folklór ostáva dôležitou súčasťou identity dolnozemsých Slovákov. Konferencia priniesla cenné poznatky a podnety na ďalší výskum, ako aj možnosť vzájomnej spolupráce medzi odborníkmi z rôznych krajín. Organizátori vyjadrili presvedčenie, že podobné fóra budú aj naďalej prispievať k uchovávaniu a rozvoju kultúrneho dedičstva dolnozemsých Slovákov.



PREZENTÁCIA KNIHY O ŠTÚROVI V MATICI SLOVENSKEJ

MARTIN – 14. apríl 2025 – V historickej Výborovni Matice slovenskej sa konala moderovaná diskusia spojená s prezentáciou knihy, resp. prekladu dizertačnej práce Heleny Turcerovej-Devečkovej o Ľudovítovi Štúrovi (Ľudovít Štúr a myšlienka slovenskej nezávislosti), ktorá bola pôvodne obhájená na začiatku 20. storočia na francúzskej univerzite Sorbonne. Na podujatí sa zúčastnili predseda Matice slovenskej Marián Gešper, Stanislava Moyšová (prekladateľka diela), historici

Univerzite Komenského. Jej pracovné jazyky sú francúzština, angličtina a taliančina. Taktiež sa v rámci vedeckej činnosti kriticky venuje problematike rodovo vyváženého jazyka. Kniha vzbudila záujem aj vďaka jej rozhovoru pre Západoslovenskú televíziu a bude opätovne prezentovaná aj na podujatí, ktoré bude venované 210. výročiu narodenia Ľudovíta Štúra v Bratislave.

Samotná Helena Turcerová-Devečková, podľa autorky predslavu a prekladu Moyšovej,



Peter Podolan, Pavol Parenička, romanista Ladislav Franek a Lukáš Perný, ktorý podujatie moderoval. Dielo vyšlo vo Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov v minulom roku.

Ak nerátame technický preklad z 30. rokov minulého storočia, ide o vôbec prvý oficiálne vydaný preklad tejto práce. Dielo bolo vytvorené v období, keď Slováci nemali svoju štátnosť, v období všeobecnej depresie, teda v období Apponyiho zákonov, v časoch ťažkej maďarizácie, keď sa idea samostatnosti javila ako nedosiahnuteľná chiméra. Samotná Turcerová vnímala Štúrove vízie ako naivné a nerealizovateľné. Nezávislosť bola teda v čase obhajovania dizertácie vzdialená, a to aj napriek tomu, že Slováci už mali vlastný jazyk a literatúru. Všetci prednášajúci sa zhodli na tom, že štúrovská problematika bola zaujímavá v každej epoche, a že dielo Turcerovej-Devečkovej bolo na svoju dobu, keď ešte Slováci nemali štát, mimoriadne priekopnícke.

Preklad pripravila Stanislava Moyšová, členka Kulturologicko-filozofického odboru Matice slovenskej, vysokoškolská pedagogička, francúzštinárka, prekladateľka, ktorá tlmočí pre európske inštitúcie a pôsobí aj na

nestránila väčšinu svojho života na javiskách politiky a akadémie, naopak, skromne učila na malých školách. Vďaka štúdiám na francúzskom lýceu v Moskve sa však táto mladá žena pôvodom z Turca dostala až do česko-slovenskej delegácie na mierovej konferencii vo Versailles, pričom ju odporučil sám T. G. Masaryk. V rámci diskusie tiež zaznelo, že ju možno vnímať aj ako prvú slovenskú tlmočičku. Historik Pavol Parenička v rámci svojho výstupu zdôraznil širšie súvislosti v oblasti bádania štúrovskej problematiky, pripomenul, že štúrovci boli široké a organizované hnutie, dodal, že kým bernolákovcisúviac-menejspracovaní, mnohých štúrovcov nepoznáme. Historik Peter Podolan ako naslovovzatý odborník na tému národného obrodzenia a špeciálne Jána Kollára, zvýraznil vzťah medzi Kollárom a Štúrom, ktorý bol až do sporu pre jazyk vzorom. V rámci diskusie tiež zaznelo, že dielo bližšie analyzuje činnosť spolkov, slovenskú problematiku, problematiku náboženských konfesií, ale aj väzby medzi osobnosťami národného hnutia. Predseda Matice slovenskej Marián Gešper v závere ocenil prínos štúrovcov ako najintelektuálnejšej a najorganizovanejšej generácie.

MATICA SLOVENSKÁ SI PRIPOMENULA ŠTÚROVCOV A OCENILA PETRA JAROŠA



Matica slovenská pri príležitosti výstupu štúrovcov na Devín pripravila 24. apríla 2025 tri podujatia a jedno oceňovanie. Uctila si 80. výročie oslobodenia, ideový odkaz štúrovskej generácie aj slovenského spisovateľa Petra Jaroša.

V spolupráci s viacerými partnermi bola otvorená výstava výtvarných diel Víťazstvo a odkaz boja proti fašizmu k 80. výročiu oslobodenia. Počas obeda sa uskutočnila spomienka na 189. výročie výstupu štúrovcov na Devín, určená najmä mládeži.

Popoludní Matica slovenská ocenila Mimoriadnou cenou spisovateľa, dramatika a filmového scenáristu Petra Jaroša za celoživotný prínos slovenskej kultúre. Jaroš, ktorý sa v roku 2025 dožíva 85 rokov, bol aj dlhoročným členom Výboru MS.

Večer patril multizánrovému podujatiu k 210. výročiu Ľudovíta Štúra. Symbolicky bolo venované trom filmovým predstaviteľom Štúra – Dušanovi Jamrichovi, Štefanovi Kvietikovi a Jozefovi Šimonovičovi. Program doplnila prednáška historika Michala Badu, prezentácie kníh, hudobné vystúpenia, poetické pásmo i finisáž výstavy Ženy v umení.

Predseda MS Marián Gešper pripomenul, že štúrovci položili základy slovenskej politiky, vedy, literatúry a nakoniec aj samotnej Matice slovenskej. „Slovensko aj dnes potrebuje nové elity s víziou, podobne ako mala štúrovska generácia,“ zdôraznil Gešper.

Organizátor podujatia Lukáš Perný doplnil odkaz Ľudovíta Štúra citátmi a pripomenul kontinuitu Slovenskej národnej rady od štúrovcov až po súčasný parlament.



DOLNOZEMSKÁ

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ NÁVRAT K TRADÍCIAM

V Slovenskom Komlőši sa 21. marca 2025 uskutočnila prvá Dolnozemska čitateľská súťaž, ktorá spojila žiakov a učiteľov slovenského jazyka v Maďarsku. Podujatie otvorilo svoje brány s cieľom podporiť lásku k čítaniu, prehĺbiť vzťah k slovenskému jazyku a kultúre a zároveň nadviazať na bohatú tradíciu čitateľských súťaží v tejto oblasti.

Počas slávnostného otvorenia zaznela báseň v podaní Ruženy Szpisákovej a slovenské piesne v interpretácii dievčat zo skupiny Čabačud. Prijemnú atmosféru umocnil aj citarový sprievod, ktorý dodal podujatiu autentický dolnozemska ráz.

Na podujatí sa zúčastnili významní hostia,



medzi ktorými nechýbal generálny konzul Slovenskej republiky v Békešskej Čabe Richard Kmeť, riaditeľka Krajanského múzea Matica slovenskej Katarína Koňariková či predseda školského výboru Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Juraj Rágyanszky. Svojou prítomnosťou podujatie podporili aj primátor Slovenského Komlőša Zoltán Zsura, predsedníčka Slovenskej národnej samosprávy v Slovenskom Komlőši Zuzana Lauková a ďalší významní predstavitelia slovenskej komunity v Maďarsku.

Na súťaži sa zúčastnilo 106 žiakov 4. a 5. ročníka zo siedmich škôl – zo Sarvaša, Békešskej Čaby, Kétšoproni, Čabačudu, Ambrózfalvy, Csanádalberty a domácej školy v Slovenskom Komlőši. Učiteľia a riaditeľky škôl prejavili veľkú ochotu podporiť toto podujatie, čím ukázali svoj pozitívny postoj k zachovávaniu slovenského jazyka a kultúry v regióne.

Organizátori veria, že toto podujatie sa stane každoročnou tradíciou, ktorá pomôže udržiavať slovenské korene aj pre budúce generácie.



RUSÍNI A MATICA SLOVENSKÁ

V HISTORICKOM DIALÓGU

V spolupráci s Miestnym odborom Matice slovenskej v Kysuckom Novom Meste sa v priestoroch Mestskej knižnice uskutočnila prednáška s názvom „Rusíni a Matica slovenská v historickom dialógu“. Zúčastnili sa na nej Michal Briš a Dáša Brišová, predsedníčka MO MS KNM, doc. Ing. Peter Ivánek, CSc., a ďalší členovia. Prednášajúcim bol Mgr. Jaroslav Kerekanič, pracovník Matice slovenskej. Pozvanie prijali aj študenti Gymnázia KNM spolu so svojou triednou učiteľkou Mgr. Katarínou Gažovou.

V úvode prednášky zazneli informácie o vzniku matíc slovanských národov v 19. storočí vrátane Matice slovenskej, ktorá vznikla na základe Memoranda národa slovenského. Prednášajúci predstavil významných dejateľov a zakladateľov Matice slovenskej, prvú a druhú



matičnú budovu, ako aj národné kultúrne inštitúcie, napríklad Živenu, Slovenský spevokol či Muzeálnu slovenskú spoločnosť. Pripomenul aj vznik Slovenskej národnej knižnice, ktorá vďaka Matice slovenskej dodnes uchováva národné písomné dedičstvo. Dotkol sa aj novodobej histórie Matice slovenskej, jej poštátneia v 20. storočí, ako aj vzniku tzv. Mladej Matice od roku 2011, ktorá sa zameriava na prácu s mládežou a popularizáciu národnej identity medzi mladými Slovákami a Slovenkami.

V druhej časti prednášky sa Mgr. Kerekanič venoval rusínskej menšine na Slovensku – jej historickému vývoju, pôvodu a pôsobeniu v rámci Matice slovenskej. Spomenul osobnosť Adolfa I. Dobrianskeho, spoluzakladateľa Matice slovenskej a zástancu práv Slovákov i Rusínov. Priblížil aj zložité dejiny Rusínov v 20. storočí, najmä po pripojení Podkarpatskej Rusi k ZSSR a následnej ukrajinizácii.

Prednáška svojím obsahom naplnila základné poslanie Matice slovenskej – viesť mládež k záujmu o národné dejiny, kultúru aj vlastné korene. Účastníci si odniesli množstvo hodnotných poznatkov a inšpiratívnych myšlienok, ktoré posilňujú vedomie príslušnosti k slovenskému národu a zároveň úctu k národnostným menšinám, ktoré vytvárajú mozaiku našich dejín.



MATICA SLOVENSKÁ SI V POPRADE PRIPOMENULA 106. VÝROČIE ÚMRTIA GEN. MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNKA



V pondelok 5. mája 2025 si Matica slovenská spoločne s mestom Poprad a Spoločnosťou M. R. Štefánika pripomenula 106. výročie úmrtia generála Milana Rastislava Štefánika. Na pietnej slávnosti sa zúčastnili aj žiaci a študenti popradských škôl.

Úvodný príhovor predniesol viceprimátor mesta Poprad Štefan Pčola, ktorý priblížil život a dielo tejto významnej osobnosti. Následne vystúpil vedúci OP MS Poprad a predseda MO MS Poprad Rastislav Zacher. Vo svojom prejave zdôraznil slová Štefánikovho otca o hrdosti na slovenský jazyk a korene, pričom pripomenul, že aj dnešná generácia by si mala tieto hodnoty vážiť. Zacher zdôraznil aj známy Štefánikov výrok „Ja sa prebijem, lebo sa prebiť chcem“, ktorý podľa neho nesie silné poslanstvo aj pre súčasnú mládež.

Nazáver poďakoval mestu Poprad, poslankyni MsZ a predsedníčke Klubu Spoločnosti M. R. Štefánika Tatiane Husárovej, ako aj všetkým, ktorí sa podieľali na príprave podujatia. Vyzdvihol tiež dobrú spoluprácu Matice slovenskej s mestom Poprad a podporu moderného patriotizmu a zdravého vlastenectva.

Po ukončení spomienkovej slávnosti sa na mestskom úrade uskutočnilo prijatie zástupcov Matice slovenskej viceprimátorom Štefanom Pčolom. Spoločne sa diskutovalo o podnetoch na ďalšiu spoluprácu v prospech mesta a jeho obyvateľov.

V utorok 6. mája 2025 sa v Dome kultúry v Poprade konalo aj divadelno-dramatické predstavenie o živote a diele M. R. Štefánika, pripravené pre žiakov základných a stredných škôl.



ŽIADOSTI SLOVENSKEHO NÁRODA V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI



Presne po 177 rokoch sa 11. mája 2025 pri pamätníku Žiadostí slovenského národa v Liptovskom Mikuláši zišli matičiari, predstavitelia mesta a široká verejnosť, aby si túto dejinnú udalosť pripomenuli. Podujatie moderoval tajomník MS Peter Schvantner. Na úvod zaznela slovenská hymna v podaní spevokolu SENIOR, nasledovalo kladenie vencov zástupcami mesta, Matice slovenskej a ďalších spoločenských organizácií.

Medzi hosťami nechýbal primátor a poslanec NR SR Ján Blcháč, prednosta Okresného úradu Jakub Haluška, podpredseda MS Marek Nemeč, predseda Jednoty dôchodcov Slovenska Michal Kotian, poslanci mestského a krajského zastupiteľstva a zástupcovia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

Vo svojom prejave Ján Blcháč pripomenul genézu Žiadostí a predstavil iniciatívu zaradiť tri významné udalosti z Liptovského Mikuláša do kultúrneho dedičstva Slovenska – vznik spolku Tatrín (1844), vyhlásenie Žiadostí slovenského národa (1848) a rezolúciu z 1. mája 1918 požadujúcu vznik Česko-Slovenska. Tento návrh sa stretol s pozitívnou odozvou publika.

Program obohatil umelecký vstup – báseň

Jarná pieseň od Janka Kráľa predniesol predseda KRMS ŽSK Milan Stromko oblečený v štúrovskom kostýme. V historických odevoch boli aj dvaja mladí matičiari, ktorí počas podujatia držali matičnú a štátnu zástavu. Následne Peter Schvantner prečítal všetkých 14 bodov Žiadostí, čím si prítomní symbolicky pripomenuli odkaz roku 1848.

Podujatie sa ukončilo zaspievaním hymny Matice slovenskej Kto za pravdu horí. V závere Marek Nemeč zdôraznil, že Žiadosti boli „najpokrokovejším programom národných hnutí v Uhorsku a stali sa základom pre neskoršie Memorandum slovenského národa (1861)“.

Odkaz do súčasnosti

Žiadosti slovenského národa predstavujú prelom v dejinách slovenského národného hnutia. Boli nielen vyjadrením požiadaviek na národnú rovnoprávnosť, ale aj dokumentom, ktorý obsahoval moderné demokratické princípy – od slobody tlače až po všeobecné volebné právo. Aj po 177 rokoch ostávajú pripomienkou, že cesta Slovákov k vlastnej identite a slobode bola výsledkom odhodlania a obetavej práce viacerých generácií.



KANTILÉNA KAROLA DUCHOŇA

OSLÁVILA 25 ROKOV HUDOBNEJ TRADÍCIE

V piatok 25. apríla 2025 sa v divadelnej sále Mestského kultúrneho strediska v Galante uskutočnil 25. ročník festivalu Kantiléna Karola Duchoňa. Spomienkové podujatie, ktoré nesie meno po výnimočnom spevákovi a galantskom rodákovi, sa počas uplynulých rokov zaradilo medzi najvýraznejšie kultúrne aktivity regiónu.

Festival sa niesol v tradičnom duchu – prvé kolo bolo súťažné a venované piesňam Karola Duchoňa. Na pódium sa predstavili: Vladko Plevčík (Hľadám tvoju tvár), Bianka Molnárová (Batoh s páperím), Martina Dolná (Mám ľudí rád), Lenka Machciníková (Myslím to vážne), Lukáš Pišta (Čert by bol v tom), Michal Candrák (Zajtra bude krásne).

V druhom nesúťažnom kole zazneli známe slovenské piesne podľa výberu interpretov – napríklad Balada o poľných vtáčkoch, Vyznanie či Kráľovná bielych tenisiek.

O hudobný sprievod sa už tradične postarala



kapela Jána Laua, ktorá festival sprevádzala aj v predchádzajúcich ročníkoch.

Vítazom jubilejného ročníka sa stal muzikálový herec Michal Candrák, ktorý porotu aj publikum presvedčil svojim výkonom v piesni Zajtra bude krásne. Ocenenie víťazovi osobne odovzdal predseda Matice slovenskej Marián Gešper, ktorý zároveň vyzdvihol význam podujatia pre zachovanie kultúrneho odkazu Karola Duchoňa i podporu mladých speváckych talentov.

Program večera doplnili vystúpenia hostí – Marcely Lauferovej a Adriána Fahna, krstného syna Karola Duchoňa. Na festivale sa zúčastnila aj dcéra speváka Danka Duchoňová spolu s ďalšími členmi rodiny. Mesto Galanta zastupoval viceprimátor Peter Závodský.

Podujatie zorganizovalo Mestské kultúrne stredisko Galanta na čele s riaditeľkou Annou Kivarothovou v spolupráci s Domom Matice slovenskej v Galante a mestom Galanta.

Festival Kantiléna Karola Duchoňa 2025 tak potvrdil svoju stabilnú úroveň a silné miesto v kultúrnom kalendári. Organizátori už teraz avizujú pokračovanie tradície v roku 2026.

PRVÝ SLOVENSKÝ MUZIKÁL

S VÝRAZNÝM PODIELOM UMELEJ INTELEGENCIE

Dramaták pri Dome Matice slovenskej v Komárne pripravil 25. apríla 2025 mimoriadnu premiéru – muzikál s názvom Esther a Salome, ktorý prepája biblické príbehy dvoch výnimočných žien, ale aj odvahu, vieru a vnútorný zápas v čase, keď sa svet mení.

Unikátom pripravovaného predstavenia je skutočnosť, že ide pravdepodobne o prvý slovenský muzikál, na ktorom sa ako spoluautorka podieľala umelá inteligencia. „Z umelej inteligencie pochádza až 60 % dialógov, vytvorila dejové línie a predovšetkým texty piesní. Niektoré som musel upraviť, ale napríklad veľkolepý záver, ktorý oslavuje



silu lásky k národu, som nezmenil ani o písmenko,“ hovorí Jozef Černek, autor a režisér predstavenia, riaditeľ MO Matice slovenskej v Komárne a zároveň vedúci Dramatáku.

„Ja som silný národovec a lokálpatriot, ale zároveň žijeme v čase, keď slovo národ mnohí vnímajú s rozpakmi. Umelá inteligencia



tieto konotácie nemá – a možno práve preto vytvorila nádherný a úprimný text, ktorý vynikajúco zhudobnil Peter Emmer. Verím, že diváci sa majú na čo tešiť,“ dodáva Černek.

Priznáva, že použitie umelej inteligencie tajil až do momentu, kým dielo nebolo takmer dokončené: „Chcel som, aby dievčatá, celý tím aj spolupracovníci pristupovali k dielu bez predsudkov. Až keď som videl výsledok, pochopil som, že sa zaň môžem plne postaviť – hoci polovica myšlienok pochádza z niečoho, čo nie je človek. Dielo však nesie silný a hlboko ľudský odkaz. A ak sa uchyťí, bude to výborné. A ak nie, aspoň sme to skúsili a prežili sme to s radosťou.“

ODHALENIE BÚST SAMA VOZÁRA A PAVLA ŠRAMKA V RIMAVSKEJ SOBOTE



Matica slovenská a Miestny odbor Matice slovenskej v Rimavskej Sobote si 16. mája 2025 uctili ďalšie významné osobnosti regiónu Gemer-Malohont. Na Námestí Štefana Marka Daxnera boli slávnostne odhalené busty spisovateľa, štúrovca a dejateľa Sama Vozára a evanjelického farára, jazykovedca a autora prvej gramatiky Pavla Šramka.

Slávnosti predchádzali ekumenické služby Božie v kostole ECAV a kultúrny program žiakov EZŠ Zlatice Oravcovej. Účastníkov privítala farárka ECAV v Rimavskej Sobote Viktória Lisáková, ktorá pripomenula význam Pavla Šramka pre evanjelickú cirkev. Viceprimátor Rimavskej Soboty Jozef Tóth privítal hostí – medzi nimi podpredsedu MS Mareka Nemca, tajomníkov MS Petra Schvantnera a Viliama Komoru, spisovateľa Petra Vrlíka, poslanca NR SR Ivana Hazuchu, emeritného biskupa ECAV Milana Krivdu, starostku Klenovca Katarínu Pribilincovú a ďalších hostí.

Slávnostný príhovor venovaný Pavlovi Šramkovi predniesla Blažena Hrušková z Klenovca. Šramko (1743 – 1831) pôsobil ako evanjelický farár, jazykovedec a autor Česko-slovenskej gramatiky (1805). Popri duchovnej službe sa venoval aj literárnej tvorbe a patrí k významným predstaviteľom duchovnej a kultúrnej histórie Gemera.

Po piesni Hojže, Bože... účastníci položili

veniec k pamätnej doske Sama Vozára. Na námestí zaznela slovenská hymna a báseň štúrovca, po ktorej sa prihovril podpredseda MS Marek Nemec. Vyzdvihol úsilie matičiarov pri budovaní Aleje dejateľov ako symbolu hrdosti Slovákov na svoju vlasť.

Samo Vozár (1815 – 1870) bol básnik, publicista a blízky spolupracovník Ľudovíta Štúra. Patrí medzi prvých používateľov spisovnej slovenčiny, v tvorbe sa venoval lyrike a publicistike, kde obhajoval štúrovskú slovenčinu a slovanskú myšlienku.

Predsedníčka MO MS poďakovala všetkým podporovateľom – vláde SR, mestu Rimavská Sobota, obciam a spoločnostiam z regiónu. Autor myšlienky Aleje dejateľov Peter Dragijský priblížil jej vývoj a privítal aj prvého predsedu Domu MS Michala Hrušku.

Slávnostný akt odhalenia búst vykonali predstavitelia mesta, Matice slovenskej a hostia. Busty zhotovila firma Konešovi z Kremnice, podstavce Kamenárstvo Ulický. Program pokračoval na nádvorí Knížnice Mateja Hrebendu, kde riaditeľ školy v Hrachove Rastislav Bálint priblížil život Sama Vozára.

Slávnosť sa ukončila divadelnou dramatizáciou Zamáknutá básnická lýra Sama Vozára v podaní Petra Vrlíka a Petra Schvantnera a hymnickou piesňou Kto za pravdu horí.



230. VÝROČIE NARODENIA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOBELIAROVE



V obci Kobeliarovo, kde sa 13. mája 1795 narodil Pavol Jozef Šafárik, sa 17. mája 2025 uskutočnili spomienkové slávnosti pri príležitosti 230. výročia narodenia tejto významnej osobnosti slovenských a slovanských dejín. Podujatie pripravila Matica slovenská v spolupráci s obcou Kobeliarovo a Univerzitou Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Slávnosti sa začali slávnostnými službami Božími v miestnom kostole. Starostka obce Janka Regrutová privítala hostí a zdôraznila, že obec si svojho rodáka uctieva nielen pamätníkom a expozíciou v rodnom dome, ale aj živou tradíciou pripomínania jeho odkazu. Evanjelická farárka Ľubica Štefanedisová pripomenula, že Šafárik „žil pre pravdu a hodnoty, ktoré presahovali jeho dobu“ a svojím dielom dodnes spája generácie.

Na slávnosti vystúpil profesor Ján Gbúr, ktorý zdôraznil Šafárikov prínos k modernej slavistike a jeho schopnosť prepojiť umeleckú tvorbu s vedeckým výskumom. Podľa neho bol Šafárik „mostom medzi romantizmom a moderným kritickým myslením“.

Pietny akt pri rodnom dome sprevádzal

príhovor predsedu MS Mariána Gešpera. Vyzdvihol, že Šafárik „bol krstným otcom matičnej myšlienky“ a spoluzakladateľom viacerých slovanských matíc – srbskej, ilýrskej i českej. Hoci Matica slovenská vznikla až po jeho smrti, svojimi listami a myšlienkami výrazne ovplyvnil jej založenie a postavil pevné ideové základy slovenského národného hnutia.

Kultúrny program pokračoval vystúpením univerzitného zboru Chorus Universitatis Šafarikianae, ktorý zaspieval slovenské a slovanské piesne. Zazneli aj básne Pavla Jozefa Šafárika, dramatizácia Orly slovanského neba v podaní Petra Schvantnera a Petra Vrlíka, ako aj premietanie dokumentu Tichý génius o živote a diele vedca.

Na oslavách vystúpila aj Ľudová hudba Pastrnci z Novej Ľubovne, ktorá do programu vniesla autentickú ľudovú atmosféru. Podujatie tak spojilo pietnu spomienku s kultúrnym a spoločenským rozmerom.

V mene rektora UPJŠ prehovorila prorektorka Slávka Tomaščiková, ktorá ocenila odkaz patróna univerzity pre súčasnosť a zdôraznila, že jeho meno nesie jedna z najvýznamnejších

slovenských vysokých škôl. Pri príležitosti výročia bola predstavená aj nová kniha docenta Pavla Pareničku Pavol Jozef Šafárik, ktorá prináša najnovšie poznatky o jeho živote a vedeckej činnosti.

Šafárik bol jazykovedec, historik, literárny kritik a vizionár, ktorý sa zasadzoval za duchovné zjednotenie Slovanov a upevnenie ich kultúrnej identity. Svoje diela písal po česky, nemecky a latinsky, a napriek ťažkým životným podmienkam zostal verný myšlienke, že malé



národy majú právo na kultúrnu a národnú existenciu. Jeho najznámejšie práce – Dejiny slovanskej reči a literatúry podľa všetkých nárečí či Slovanské starožitnosti – sú dodnes základným pilierom slavistického bádania.

Jeho život je príkladom nezištnej obetavosti pre národ, vieru v silu vzdelania a presvedčenia, že poznanie vlastných koreňov je základom budúcnosti. Aj po 230 rokoch je jeho meno a dielo živou súčasťou našej kultúrnej pamäti.



PRO SLAVIS 2024

SLÁVNOSTNÉ VYHODNOTENIE SÚŤAŽE V ŽILINE

11. apríla 2025 ožila radnica mesta Žilina detským džavotom, príjemnou hudbou a múdrymi slovami príhovorov hostí. Už po 26. raz sa tam uskutočnilo slávnostné vyhodnotenie celoslovenskej súťaže PRO SLAVIS za rok 2024.

PRO SLAVIS je celoštátna súťaž triednych a školských časopisov materských, základných, stredných, špeciálnych a zahraničných škôl s vyučovacím jazykom slovenským. Nesie názov odvodený od významného historického dokumentu, ktorým boli Slovákom udelené určité privilégiá kráľom Ľudovítom I. počas jeho návštevy Žiliny v roku 1381.

Na radnici sa zišli pedagógovia, žiaci a študenti zo všetkých kútov Slovenska. Prišli, aby zažili neopakovateľnú atmosféru a prevzali si ocenenia za svoju snahu a prácu, za ktorú by sa nemuseli hanbiť ani profesionálni novinári.

Úvodom riaditeľka Domu Matice slovenskej v Žiline Ing. Katarína Kalanková privítala hostí a prihovorela sa všetkým účastníkom i oceneným. Na podujatí sa zúčastnili aj zástupcovia samosprávy, štátnej správy a kultúrnych inštitúcií okresu Žilina, ako aj predstavitelia Matice slovenskej. Za mesto Žilina vystúpil vedúci odboru školstva, za MO MS



Žilina doc. Ing. Stanislav Kučera, PhD., a za Okresný úrad Žilina, odbor školstva Ing. Anna Trauerová.

Program obohatilo hudobné vystúpenie mladej a talentovanej akordeonistky Alexandry Chudejovej.

Po slávnostných príhovoroch nasledovalo odovzdávanie cien, na ktoré sa deti veľmi tešili. Do súťaže sa zapojilo takmer 140 škôl s približne 320 časopismi, čo potvrdilo, že aj v tomto roku bola účasť mimoriadne vysoká a súťaž si stále drží obľubu medzi žiakmi a žiačkami MŠ, ZŠ, SŠ i špeciálnych škôl. Porota mala náročnú úlohu – prečítať a vyhodnotiť všetky časopisy, keďže ich úroveň z roka na rok rastie. Objavili sa však aj práce, ktoré stagnovali. Potešilo, že sa zapojilo veľa nových škôl, ktoré sa na súťaži zúčastnili prvýkrát.

Aj keď sa nie všetkým ušlo miesto na stupni víťazov, organizátori veria, že ich to neodradí a zachovajú súťaži priazeň aj v ďalších rokoch. Veď podstatné nie je iba vyhrať, ale zúčastniť sa. Keďže kvalitných časopisov bolo naozaj veľa, porota sa rozhodla udeliť aj čestné uznania, ktoré budú zaslané poštou. Okrem toho boli odovzdané aj špeciálne ceny Matice slovenskej.

Organizátori vyslovili poďakovanie všetkým sponzorom, spoluorganizátorom, členom hodnotiacej komisie a, samozrejme, žiakom, študentom i pedagógom za ich zapojenie sa do súťaže. Oceneným ešte raz zagratulovali a neoceneným zaželali veľa vytrvalosti, síl a chuti do ďalšej práce.

NÁRODNOSTNÉ A JAZYKOVÉ TÉMY

ODZNELI V KOŠICIACH POD ZÁŠTITOU POSLANCA NÁRODNEJ RADY SR IGORA ŠIMKA



Stretnutie Slovákov z národnostne a jazykovo zmiešaných území Slovenska sa uskutočnilo v máji v Košiciach. Pripravila ho Matica slovenská, Stredisko národnostných vzťahov MS a Dom MS Košice pod záštitou poslanca NR SR Ing. Igora Šimka, PhD., MBA.

Rokovanie otvorila riaditeľka Domu MS Košice Mgr. Martina Matečková. Tajomník MS pre problematiku národnostných menšín ThLic. Mgr. Viliam Komora, PhD., priblížil históriu týchto podujatí, ktoré sa konajú už vyše 13 rokov. Nadviazali na stretnutia Slovákov z južného Slovenska, postupne sa rozšírili o širšie národnostné a jazykové témy.

Podpredseda MS Bc. Marek Nemeč vyzdvihol význam rokovania a potrebu posunúť výstupy štátnym orgánom. Spomenul skúsenosti z južného Slovenska, Oravy, Poľska a Štúrova.

Skupovanie nehnuteľností a jazykové problémy

V. Komora upozornil na skupovanie nehnuteľností Maďarskom v SR – vrátane kultúrnych pamiatok v Košiciach, Banskej Bystrici, Bratislave, Trenčianskych Tepliciach, Tornali, Šahách, Kežmarku, Levoči, Veľkom Kamenci či Borši. Poukázal na porušenie ducha Zmluvy o dobrom susedstve (1997).

M. Matečka označil situáciu za zlyhanie slovenských orgánov. Spomenul nedostatok reciprocity v školstve a bohoslužbách v Poľsku a Maďarsku. M. Matečková poukázala na miznutie vencov zo slovenských pamätníkov v Košiciach, na rozdiel od dlhodobého pretrvávania maďarských.

V. Tököly zdôraznil, že medziludské vzťahy sú dobré, problémom sú inštitúcie a promaďarské

aktivity. Riaditeľka Domu MS Rožňava T. Tomková upozornila na benevolentnosť úradov, skupovanie lesov a problém bilingválnych škôl.

Novinár V. Mezenec pripomenul diskrimináciu slovenských bohoslužieb v Poľsku, podporu maďarskej agendy na Dňoch slovenskej kultúry a sťažnosti Maďarska proti SR až na pôde OSN. Kritizoval aj stav Slovákov v zahraničí a pomadařčovanie.

Goralská národnosť a reakcie

K vyhláseniu goralskej národnosti sa vyjadrila Mgr. I. Majeriková (Vydavateľstvo MS), ktorá označila rozhodnutie vlády za nebezpečné a podporované ekonomickými záujmami. Zdôraznila historickú asimiláciu Slovákov v oblastiach Spiša a Oravy.

Doc. RNDr. V. Švidroň, CSc., označil goralov za miestopisné označenie, nie národnosť. Kritizoval aj skupovanie budov a prírodných zdrojov.

M. Kerekanič (Vihorlatské múzeum) poukázal na zneužívanie fondov KULT MINOR a FPÚ, likvidáciu osvetového hnutia a etnocídu Rusínov.

M. Bober (Rada rusínskych regiónov Slovenska) upozornil, že štát ignoruje najväčšiu organizáciu Rusínov. Pripomenul historické krivdy, potlačanie rusínskej identity a fakt, že jediným štátom neuznávajúcim Rusínov je Ukrajina.

Rokovanie uzavrel podpredseda MS M. Nemeč, odporúčania zo stretnutia prečítal V. Komora. Organizátori – Matica slovenská, jej Stredisko národnostných vzťahov a Dom MS Košice – deklarovali, že výstupy budú adresované štátnym orgánom SR.



MATICA SLOVENSKÁ PRIJALA POZVANIE MATICE LUŽICKOSRBSKEJ



19. – 22. 5. 2025 – PRAHA a BUDYŠÍN – Po oficiálnych delegáciách Matice slovenskej so súčasným vedením v Slovinsku a Srbsku sa zrealizovala ďalšia pozoruhodná historická návšteva, tentokrát v Nemecku, kde žije etnikum Lužických Srbov v približnom počte 60-tisíc obyvateľov. Lužickí Srbi majú vlastnú Maticu lužickosrbskú (Maticu Serbskú), ktorá bola založená po inšpirácii Matice českej v roku 1847 na podnet Jána Arnošta Smolera s cieľom rozvíjať jazyk.

Delegácia MS bola pravdepodobne po desaťročiach vôbec prvou oficiálnou kultúrnou delegáciou, ktorá navštívila Lužických Srbov. Oboznámili sa podrobne s problematikou kultúry, literatúry, jazykovedy, histórie, umenia a vedy hornolužických a dolnolužických Srbov. Lužických Srbov navštívil sám Ľudovít Štúr, vzniku Matice lužickosrbskej napomohol



v 19. storočí aj sám Ján Kollár a kultúrne styky s Lužickými Srbmi tiež viedol cez Lužický seminár v Prahe aj bernolákovec Martin Hattala. Medzi výrazné a Lužickými Srbmi uznávané osobnosti sa radí aj duchovný, prekladateľ Nového zákona a zakladateľ časopisu Katolski Posol Michal Hórnik, ktorého hrob symbolicky zdobený sochami Cyrila a Metoda delegácia navštívila.



Symbolicky sa po ceste delegácia zastavila aj v Prahe pri mieste posledného odpočinku vizionárov slovenskej kultúrnej a vedeckej spolupráce Jána Kollára a Pavla Jozefa Šafárika na Olšanskom cintoríne, ktorým symbolicky položili veniec. Pri príležitosti Šafárikovho výročia MS nedávno zorganizovala podujatia v jeho rodnom Kobeliarove, v blízkej Rožňave a v septembri aj medzinárodnú vedeckú konferenciu.

Delegácia MS vedená predsedom Gešperom navštívila na pozvanie Matice lužickosrbskej vedenej Dr. Anjou Pohončovou nemecko-slovanské mesto Budyšin (Bautzen) na území Horných Lužíc. Pri tejto príležitosti navštívila 7600-člennú inštitúciu, ktorá zastrešuje aktivity 60-tisícovej národnostnej menšiny (aktívne lužickosrbsky hovorí asi 15-tisíc) Lužických Srbov DOMOWINA, vzdelávacie centrum WITAJ, redakciu večerníka Serbske Nowiny, Lužickosrbský Inštitút a jeho rozsiahlu centrálnu bibliotéku, Lužickosrbské múzeum a okolité

evanjelické a katolícke farnosti Hodžij (Göde), kde je podľa legendy pochovaná matka sv. Benna a Bačoň (Storcha) so sochami sv. Cyrila a Metoda a sv. Benna, patróna Lužických Srbov.

Delegácia MS si v centrálnej bibliotéke pozrela vôbec najstaršie lužickosrbské knihy, ktoré pochádzajú až z 16. storočia a oboznámili sa s činnosťou Lužickosrbského inštitútu Serbskiinstitut (vznikol v roku 1951), ktorý je zameraný na kulturológiu, jazykovedu, literárnu vedu a digitalizáciu lužickosrbských písomností. Serbski inštitút predstavil vedúci katedry lingvistiky Dr. Fabian Kaulfürst. Inštitút je rovný akadémii vied, plní však aj podobné funkcie ako MS (uchovávanie kultúrneho dedičstva, literárnych pozostalostí).

Matičiarci tiež navštívili Serbski dom, kde sídli centrálna organizácia Lužických Srbov



Domowina. V poobedných hodinách navštívili farnosti Hodžij a Bačoň či súsošie sv. Cyrila a Metoda na Stóži pri Smochćiaciach. DOMOWINA bola založená v roku 1912 v Wojerićích, pričom ide o zastrešujúci orgán všetkých lužickosrbských spolkov (hudobné, divadelné, študentské organizácie a iné), ktoré začali vznikáť roku 1871.

Priamo so slovenským kontextom súvisí fakt, že na podnet samotného Jána Kollára vznikla aj Matica lužickosrbská, keď o tom písal v liste mladým lužickosrbským študentom. Lužickí Srbi stratili samostatnosť v 10. storočí po kolonizácii nemeckou šľachtou, v 14. storočí sa stali súčasťou Zemí Koruny českej, čo im zabezpečilo vnútornú autonómiu, ale to trvalo iba do roku 1635. Práve tridsaťročnou vojnou zaniká emancipácia Lužických Srbov, nakoľko za pomoc Habsburgom pripadli Horné a Dolné Lužice k Sasku a za napoleonských vojen získalo Sasko od Pruska Chotěbuz s okolím. Neexistuje samostatný lužickosrbský slovník. Vznikli iba bilingválne s nemčinou, ruštinou a češtinou. Lužickí Srbi si zachovávajú svoju kultúru a národné povedomie aj napriek tomu, že nemajú vlastný štát. Je skutočne fascinujúce vidieť slová, ktorým porozumie aj Slovak až ďaleko na severe, za hranicami slovanských štátov.



O VOZÁROVO ZLATÉ PERO

LITERÁRNA SÚŤAŽ OPĀŤ V HRACHOVE

Obec Hrachovo v regióne Gemer-Malohont bola okrem iného aj rodiskom Sama Vozára – básnika, prekladateľa, publicistu, národovca a autora unikátnej cyklickej skladby Ukojenie tóni, ktorú napísal po smrti svojej matky. Dielo možno zaradiť medzi najkrajšie literárne spovede lásky k matke. Vo svojej tvorbe patril k najbližším Štúrovým spolupracovníkom. Celú svoju poéziu vytvoril počas štyroch rokov. Hoci jeho básne vyjadrovali aj osobné problémy, často prechádzali do publicistickej až politickej roviny. Pokúsil sa aj o veršovanú drámu, zbieral piesne a prekladal diela Puškina, Mickiewicza, Goetheho či Shakespeara, pričom sa usiloval o presný a verný preklad. Jeho literárna činnosť bola síce krátka, no dielo vysokej umeleckej hodnoty sa prihovára aj súčasnému čitateľovi.

Na počesť tohto významného rodáka vznikla pred 26 rokmi literárna súťaž vlastnej tvorby poézie a prózy žiakov ZŠ a MŠ Sama Vozára pod názvom O Vozárovo zlaté pero. Spoluorganizátorom súťaže bol už niekoľko rokov aj Dom Matice slovenskej v Rimavskej



Sobote. Základná škola v Hrachove zároveň zriadila Pamätnú izbu Sama Vozára, ktorú navštevujú žiaci a študenti z celého okresu.

Súťaž bola rozdelená do dvoch kategórií – poézia a próza. Jej cieľom bolo zvýšiť záujem detí o písané i hovorené slovo, podporiť rozvoj talentovaných žiakov a zároveň prostredníctvom Pamätnej izby prehľbiť ich vzťah k slovenskej histórii a štúrovskému obdobiu.

Po triednych kolách sa do celoškolského kola prebojovalo 27 žiakov, ktorí súťažili 28. apríla 2025. Súťažili žiaci od tretieho do deviateho ročníka. V kategórii poézie dominovali osobné výpovede starších žiakov, zatiaľ čo v próze prevládali radostné i smutné príbehy, často aj zo zvieracej ríše.

Veľké poďakovanie patrilo učiteľkám a porotkyniam, najmä Mgr. Marcele Račákovej, ktorá súťaž pripravila a viedla, ďalej Mgr. Renáte Kýpeťovej a riaditeľovi školy Mgr. Rastislavovi Bálintovi. Cenu Domu Matice slovenskej odovzdala riaditeľka Domu MS v Rimavskej Sobote žiačka Monike Kurekovej za jej pôsobivý príbeh s názvom Úspešná sirôtka.

VŔBOVÁ ALEJA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA VZNIKLA V AREÁLI ZŠ P. J. ŠAFÁRIKA V TORNALI

Roku 2025 si slovenská verejnosť pripomína 230. výročie narodenia jednej z najvýznamnejších osobností našich národných dejín – Pavla Jozefa Šafárika. Pavol Jozef Šafárik bol mužom slova, vedy, dialógu a duchovnej hĺbky. Nebol len vedec, literát a historik – bol človekom, ktorý rozumel sile slova a významu vzdelania pre budúcnosť národa. Svojím dielom

v Tornali Igor Auxt. Aj vďaka ich prítomnosti sa Šafárikovo meno ozýva dôstojne nielen v dejinách, ale aj v našej prítomnosti.

Ešte pred jedným z najkrajších momentov tohto podujatia – výsadbou šiestich stromčekov prítomných hostí pozdravili žiaci deviateho ročníka dramatickým spracovaním životného príbehu Pavla Jozefa Šafárika. Slávnosť ďalej



stál pri zrode národného uvedomenia a jeho vplyv siahal ďaleko za hranice vtedajšieho Slovenska. V dnešnom svete, kde sa často stretávame s rýchlosťou a povrchnosťou, je návrat k jeho hodnotám o to dôležitejší.

Žiaci a učitelia Základnej školy Pavla Jozefa Šafárika v Tornali na čele s riaditeľkou Henrietou Balogovou dali pocte tomuto veľikánovi slovenských dejín nový rozmer. Na podnet novinára, spisovateľa a priateľa školy Zoltána Szásziho vznikla myšlienka založenia vŕbovej aleje v areáli školy, ktorá ponese meno Pavla Jozefa Šafárika. Túto nádhernú myšlienku prišli spoločne podporiť 13. mája 2025 predstavitelia mesta Tornaľa a Matice slovenskej. Za mesto Tornaľa – primátorka Erika Gyorfiová, viceprimátor Peter Tóth, prednostka Mestského úradu Milena Helembaiová spolu s vedúcim sociálno-správneho odboru Róbertom Oravcom. Na tejto milej slávnosti sa zúčastnili aj zástupcovia Matice slovenskej, ktorých hlavnou úlohou je uctievať a chrániť národné hodnoty, slovenský jazyk, kultúru a pamäť – podpredseda Matice slovenskej Marek Nemeč, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Rimavskej Sobote Ingrid Krštieňová Šulková a predseda Miestneho odboru Matice slovenskej

pokračovala v tónoch, ktoré sú blízke srdcu každého z nás a to ľudovej piesne, tanca a kroja. Pavol Jozef Šafárik bol nielen vedcom, ale aj zanietnym zberateľom slovenskej ľudovej tvorby. Túto krásu svojim vystúpením oživil detský folklórny súbor Šafárikček, ktorý nesie jeho meno a s hrdosťou šíri odkaz ľudových tradícií medzi najmladšími.

Stromčeky boli zasadené symbolicky – každý jeden v mene myšlienky, veku, zodpovednosti i budúcnosti. Prvé dva stromčeky zasadili zástupcovia mesta a Matice slovenskej. K aktu výsadb ďalších štyroch stromčekov boli pozvaní žiaci prvých a deviatych ročníkov, ktorí ich zasadili spoločne. Na jednej strane najmladší, ktorí len nedávno otvorili prvú stránku svojho školského príbehu. Na druhej strane najstarší, ktorí píšu jeho posledné kapitoly.

Osobitná a úprimná vďaka patrí dvom zanietnym učiteľkám Eve Vargovej a Zuzane Kockovej, ktoré spolu so žiakmi pripravili nádherný kultúrny program. Organizátori vyjadrujú vďaka aj dvom sponzorom, ktorí podali pomocnú ruku pri realizovaní a osadení pamätneho kameňa s tabuľou Pavla Jozefa Šafárika, Csabovi Kozsárovi – KAM BET Čoltovo a Zsoltovi Majorosovi z MVZ Gemerská Panica.



MEDZINÁRODNÝ ODBORNÝ SEMINÁR

VENOVANÝ 100. VÝROČIU NARODENIA JÁNA SIRÁCKEHO



V piatok 30. mája 2025 sa v Bratislave uskutočnil výnimočný medzinárodný odborný seminár pri príležitosti 100. výročia narodenia významného historika, publicistu a kultúrneho diplomata J. Siráckeho. Podujatie zorganizovala Matica slovenská v spolupráci so Združením spolkov dolnozemskej Slovákov a s podporou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

Seminár niesol názov „Dlhé hľadanie domova“ – podľa jedného z najznámejších diel Jána Siráckeho, ktoré sa zaoberá osudmi Slovákov v zahraničí. Ráno sa účastníci stretli na slávnostnom odhalení pamätnej tabule Jána Siráckeho na budove Matice slovenskej na Grösslingovej ulici. Následne sa odborný program presunul do priestorov Univerzitnej knižnice na Ventúrskej ulici, kde prebiehal až do večera.

V úvode vystúpili s príhovormi viaceré osobnosti verejného a kultúrneho života – Marián Gešper, predseda Matice slovenskej, Roman Bužek, generálny riaditeľ sekcie verejnej a kultúrnej diplomacie MZVEZ SR, Milina Sklabinski, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Alžbeta Hollerová Račková, predsedníčka CSS v Maďarsku, Svetlana Zolňanová, Národná osvetová rada v Srbsku, Pavel Hlásnik, Demokratický zväz Slovákov

v Rumunsku a Eva Kmeťová, predsedníčka Spolku Slovákov z Maďarska.

Počas štyroch blokov prednášok a diskusií vystúpilo viac než 15 odborníkov zo Slovenska, Srbska, Maďarska a Rumunska. Odborné príspevky sa venovali životu, dielu a odkazu Jána Siráckeho, ako aj jeho pôsobeniu v oblasti slovenskej historiografie, publicistiky, genealógie či kultúrneho prekladu. Zazneli aj osobné spomienky tých, ktorí Jána Siráckeho poznali osobne či s ním spolupracovali.

Medzi prednášajúcimi boli: PhDr. Samuel Jovankovič, PhDr. Michal Bada, PhD., prof. PhDr. Ján Botik, DrSc., prof. Miroslav Kmeť, PhD., prof. Marta Dobrotková, CSc., Juraj Rágyanszki, prof. Miroslav Dudok, DrSc., PhDr. Ján Tkáč, PhD., RNDr. Oľga Fejdiová, CSc., Miroslav Demák, Mgr. Katarína Hrkľová a ďalší. Seminár bol nielen vedeckým podujatím, ale aj dôstojnou spomienkou na osobnosť, ktorá zanechala hlbokú stopu v dejinách slovenského národa a výskume krajaanskej problematiky.

Všetci rečníci sa zhodli na tom, že Ján Sirácky svojím dielom a postojom významne prispel k uchovávaniu identity Slovákov žijúcich mimo územia Slovenska a k rozvoju kultúrneho povedomia v národnom aj medzinárodnom priestore.



POZNÁVAME NÁREČIA

NAŠICH PREDKOV

5. ROČNÍK SÚŤAŽE

28. apríla 2025 sa v Dome Matice slovenskej v Lučenci uskutočnil 5. ročník súťaže v prednese textu v novohradskom nárečí pod názvom Poznávanie nárečia našich predkov.

Podujatie zorganizoval Miestny odbor Matice slovenskej v Lučenci v spolupráci so Slovenským literárnym ústavom Matice slovenskej, Novohradským osvetovým strediskom v Lučenci a obcou Polichno. Cieľom súťaže bolo upriamiť pozornosť verejnosti, najmä novohradskej mládeže, na nárečia nášho regiónu, ktoré nepochybne patria ku kultúrnemu bohatstvu kraja. Súťaž sa konala pod záštitou riaditeľa Slovenského literárneho ústavu MS doc. PaedDr. Júliusa Lomenčíka, PhD., ktorý sa však zo zdravotných dôvodov nemohol osobne zúčastniť. O výsledkoch rozhodovala odborná porota v zložení: predseda poroty doc.



Mgr. Gabriel Rožai, PhD., PhDr. Ján Žilák, CSc., a Mgr. Anna Hrončeková. Tento ročník súťaže nebol výnimočný len účasťou Novohradčanov, ale aj prítomnosťou Sloveniek z obce Kysáč v Srbsku. Práve Gabriela Anušiaková z Kysáča sa stala víťazkou kategórie žiakov základných škôl druhého stupňa. Oceneným súťažiacim patrí srdečná gratulácia a všetkým účastníkom úprimné poďakovanie za ich zapojenie sa do tohto podujatia.

PRAMEŇÁČKY

POD ŠTYRMI MÁJMI V ŽARNOVICI

Podvečer 30. apríla 2025 sa v Žarnovici a jej prímestských častiach postavili tradičné máje. Organizátorom bolo mesto Žarnovica a v jednotlivých mestských častiach občianske výbory.

Ako prvý postavili hasiči v Žarnovici máj v parčíku na Ulici A. Sládkoviča. Jeho vrcholec predtým stužkami vyzdobili deti spolu s členkami speváckej skupiny Prameň. Druhý máj postavili chlapi v Revištskom Podzámčí, tretí v Žarnovickej Hute a štvrtý v Lukavici.

Spevácka skupina Prameň, pôsobiaca pod Miestnym odborom Matice slovenskej v Žarnovici, vystúpila so svojim programom pri všetkých štyroch májoch. Úvodná pieseň niesla symbolický názov Sadíme my máje, po ktorej nasledovali piesne Horička zelená, Prídi, šuhaj na majere, Z večera na veži a Bolože to na mája.

Sedem Prameňáčok zaspievalo hneď po postavení mája a príhovoroch. Na harmonike ich



sprevádzala Anka Mašíčková, pre ktorú to bola premiéra pri stavaní májov. V ďalšom bohatom programe vystúpili aj žiaci MŠ, ZŠ a ZUŠ.

Podakovanie patrilo primátorke mesta Ing. Alene Kazimírovej a jej zástupcovi Mgr. Vladimírovi Černákovi, ktorí sa osobne postarali o prepravu členiek speváckej skupiny. Veľká vďaka patrila aj poslancom prímestských častí Žarnovica a zároveň predsedom občianskych výborov – Ing. Daniele Kuzmínovej, PhD., z Revištského Podzámčia, Jánovi Udičkoví zo Žarnovickej Huty a Márii Hricovej z Lukavice, ktorí pripravili pre účastníkov stavenia májov bohaté pohostenie.

Po náročnej šnúre vystúpení odchádzali Prameňáčky síce unavené, ale spokojné, že svojím spevom prispeli k dobrej nálade a dôstojne reprezentovali MO MS v Žarnovici.



STANISLAV HARANGOZÓ BOL OCENENÝ

MIMORIADNOU CENOU MATICE SLOVENSKEJ

V PRÍTOMNOSTI EXPREZIDENTA IVANA GAŠPAROVIČA, SÚČASNE
SI MATICA PRIPOMENULA 130-ROČNICU MIKULÁŠA GALANDU



V Dome Matice slovenskej v Bratislave bol 3. júna 2025 v prítomnosti exprezidenta Ivana Gašparoviča ocenený predsedom Matice slovenskej Mariánom Gešperom slovenský výtvarník, vysokoškolský pedagóg, monumentalista, maliar, krajinár, kresliar a grafik Stanislav Harangozó Mimoriadnou cenou Matice slovenskej za prínos pre slovenskú výtvarnú kultúru. Ocenenie spoločne iniciovali Výtvarný odbor Matice slovenskej a Kulturologicko-filozofický odbor Matice slovenskej v rámci vernisáže autorovej výstavy FAREBNÉ DOTYKY. Súčasne iniciátori avizovali návrh na štátne ocenenie Pribinov kríž I. stupňa, ktoré navrhla Matica slovenská, SZPB a Spoločnosť Ladislava Novomeského. Pred oceňovaním sa uskutočnilo tiež podujatie k 130-ročnici jedného zo zakladateľov slovenského moderného výtvarného umenia Mikuláša Galandu.

Stanislav Harangozó svoje diela prezentoval nielen na Slovensku, ale aj vo svete. Jeho obrazy sa dostali až za hranice Európy, do ďalekých miest Šanghaj a Peking, čo ho robí nielen slovenskou, ale aj svetovou a európskou osobnosťou. Vystavoval v Nemecku, Grécku, Srbsku, Anglicku, Česku, Poľsku, Rusku, Ukrajine či v Taliansku. Matica slovenská si súčasnej autora uctila aj poskytnutím výtvarného priestoru a rozhovoru v periodiku Slovenské pohľady. V jeho tvorbe dominujú kresťanské motívy (sv. Cyril a Metod), ale aj motívy mieru a humanizmu (holubice), Slovenského národného povstania, slovenských

miest, obcí a dôležitých miest Slovenska (najmä Bratislava, Devín, ale aj rodné Komjatice) či hudba a ženské motívy. Študoval na Strednej knihovníckej a priemyselnej škole v Bratislave v rokoch 1962 až 1966 a v rokoch 1967 až 1973 na VŠVU u prof. D. Millyho, prof. Hložníka a prof. O. Dubaya. Do roku 1990 pôsobil na VŠVU a neskôr na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave. Kurátorom výstavy bol Ladislav Skrak a výstava trvala do konca septembra 2025.

Matica slovenská si pred podujatím tiež pripomenula slovenského maliara Mikuláša Galandu (* 4. máj 1895, Turčianske Teplice – † 5. jún 1938, Bratislava) symbolickou výstavou pri vstupe do budovy. Podujatie organizátori nazvali Matica slovenská nezabúda na Galandu, čím odkázali na iné kultúrne inštitúcie, ktoré si okružle výročie tohto významného maliara nepripomenuli. Výtvarný teoretik Ladislav Skrak zdôraznil, že ide o výtvarníka, ktorý dokázal "poslovenčiť v dobrom slova zmysle" svetové podnety svetového výtvarného umenia a vniešť do slovenského výtvarného umenia také pokrokové črty, ku ktorým sa dnes vraciame. Organizátori vyzdvihli Galandove "geometrické vyjadrenie lyrických podstát", sociálne motívy medzivojnového obdobia v kontexte spolupráce s Ľudovítom Fullom a podieľanie sa na výtvarnom spracovaní Novomeského Nedele. Podujatie tiež manifestovalo prihlásenie sa Matice slovenskej k programu národnej neomoderny.

MATICA SLOVENSKÁ VYKONALA VEDECKÝ ČIN DESAŤROČÍ

SÚSTAVA NOVODOBÝCH KODIFIKAČNÝCH PRÍRUČIEK SLOVENČINY SA UZATVÁRA



Matica slovenská v bratislavskom Zichyho paláci slávnostne uviedla do života jazykovednú monografiu **Skladba slovenského jazyka**. Výnimočnú publikáciu, ktorá ako prvá na Slovensku systematicky a komplexne opisuje skladobný systém našej spisovnej slovenčiny. Je to základné dielo, ktoré bude slúžiť nielen jazykovedcom a pedagógom, ale všetkým, ktorým záleží na kráse a čistote nášho národného jazyka. Predseda Matice Marián Gešper udelil prof. Jánovi Kačalovi Mimoriadnu cenu Matice slovenskej za jeho celoživotné dielo v oblasti slovenskej jazykovedy a pri naplnení programu matičnej ustanovizne, ktorej je prof. Kačala dlhoročným aktivistom. Predseda MS v tejto súvislosti uviedol: „Vaše dielo nepredstavuje len výskum a teóriu – je to zároveň vyjadrenie služby slovenskému národu. Učili ste nás nielen správne písať a hovoriť, ale aj premýšľať o jazyku ako živjej súčasťi našej národnej identity. Váš hlas hlas bol a je vždy rešpektovaný a to s autoritou, ale aj s ľudskosťou. Obzvlášť sme

hrdí na to, že ste zanietým členom Matice slovenskej a jeho jazykovedného odboru.“

Podujatie za účasti širokej vedeckej verejnosti svojou účasťou poctil aj bývalý prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič. Žiaľ, na tak zásadnom podujatí chýbali verejnoprávne médiá, najmä Slovenská televízia a rozhlas, ktorej neprítomnosť je zarážajúca.



O sprievodný hodnotný kultúrny program sa 19. júna 2025 postarali – dlhoročná členka činohry Novej scény a recitátorka Ida Rapaičová prednesením legendárnej básne našich predkov Proglas, flautoví virtuózi **Trio Ad Libitum** a emeritný sólista Opery Slovenského národného divadla Ivan Ožvát. Celým večerom prítomných s noblesou sprevádzal herec Jozef Šimonovič.

Za Maticu slovenskú vystúpil správca Maroš Smolec, ktorý 27. mája 2025 oficiálne požiadal Ministerstvo kultúry SR, aby zaradila Kačalovu monografiu medzi platné kodifikačné príručky spisovného slovenského jazyka. „Dielo svojou témou komplexného opisu a výkladu skladby slovenčiny nadväzuje na doterajšie kodifikačné príručky týkajúce sa spisovnej slovenčiny, t. j. **Krátkeho slovníka slovenského jazyka** v oblasti slovnej zásoby, **Pravidiel slovenskej výslovnosti** v oblasti hláskoslovnia a spisovnej výslovnosti, **Morfológie slovenského jazyka** v oblasti slovenského tvaroslovnia, ako aj pravopisnej sústavy spisovnej slovenčiny, t. j. najnovšej edície **Pravidiel slovenského pravopisu** z roku 1991 a plus ďalšie tri vydania.

Vydaná **Skladba slovenského jazyka**, ktorá doteraz v sústave kodifikačných príručiek súčasnej spisovnej slovenčiny chýbala, tak svojou témou opisu a výkladu skladobného systému kompletizuje kodifikáciu súčasnej spisovnej slovenčiny a uzatvára túto sústavu, vysvetlil správca.

Napriek skutočnosti, že bývalý prezident Ivan Gašparovič nemal v programe vystúpiť, atmosféra ho dojala a prítomným sa prihovoril. Poďakoval Matici, že v dobe pre ňu veľmi neľahkej, vydala nemalú energiu na publikovanie tohto vzácneho jazykovedného diela. Vyzval,



aby ustanovizeň napísala list ministrovi školstva, aby zabezpečil dotlač a distribúciu tejto publikácie na všetky relevantné vzdelávacie ustanovizne. Vyjadril uznanie za húževnatosť, s akou Matica slovenská pokračuje vo svojej národnej a kultúrnej misii.

Matici slovenskej sa v tejto pohňutej dobe podaril na poli jazykovedy doslova husársky kúsok. Vydala celoživotné dielo kodifikátora modernej spisovnej slovenčiny profesora Jána Kačalu s názvom **Skladba slovenského jazyka**. Táto monografia má 875 strán a je vedeckým počínom posledných desaťročí. Dopĺňa sústavu štyroch kodifikačných príručiek spisovného slovenského jazyka. Nadväzuje na Morfológiu slovenského jazyka, ktorá vyšla v roku 1966. Dopĺňa následné kodifikačné monografie ako **Pravidlá slovenského pravopisu** a **Krátky slovník slovenského jazyka**, ktoré vznikli priamo pod vedením profesora Jána Kačalu, na vydanie **Pravidiel slovenskej výslovnosti**, na ktorých koncipovaní sa podieľal. Matica slovenská týmto krokom dokončila kodifikačnú sústavu, ktorú započal Ľudovít Štúr v roku 1843.

Vďaka patrí regionálnej Televízii Ružinov, ktorá z podujatia pripravila kvalitnú reportáž, a redaktorovi Slovenského rozhlasu Martinovi Jurčovi. Zarážajúce je, že publikácia – napriek svojej dôležitosti pre budúcnosť spisovnej slovenčiny – vznikla bez priamej finančnej podpory štátu a bola financovaná zo súkromných zdrojov.

Podujatie svojim príspevom k vydaniu tohto diela pomohlo tak trochu „vypáliť rybník“ tzv. kritikom Matice slovenskej, ktorí nás ustavične osočujú, že sme v 21. storočí prežitkom a že nemáme slovenskej spoločnosti, nieto ešte slovenskej vede, čo ponúknuť. Tento slávnostný deň bol odpoveďou aj na tieto falošné slová.

Ján Kačala

Skladba slovenského jazyka

MATICA SLOVENSKÁ

MEMORANDUM

O VZÁJOMNEJ SPOLUPRÁCI
PODPÍSAJI V POPRADE

Na pôde Mestského úradu v Poprade sa 5. mája 2025 stretol primátor mesta Poprad Anton Danko s vedúcim Oblastného pracoviska a predsedom Miestneho odboru Matice slovenskej v Poprade Rastislavom Zacherom. Spoločne oficiálne podpísali Memorandum o vzájomnej spolupráci medzi popradskou Maticou slovenskou a mestom Poprad.

Primátor mesta Poprad pri tejto príležitosti uviedol:

„Ide predovšetkým o spoluprácu v oblasti vzdelávania, pri rozvoji národnej kultúry a vytváraní pozitívneho vzťahu mladej generácie k slovenskej štátnosti v rámci upevňovania vlasteneckého povedomia. Matica slovenská je významnou kultúrnou inštitúciou, a preto som veľmi rád, že k takejto dohode došlo.“

Jedným z cieľov memoranda je podpora informovanosti verejnosti o činnosti a aktivitách



Matice slovenskej, prehlbovanie záujmu žiakov a študentov o slovenské dejiny, národnú literatúru, kultúru a významné osobnosti našich dejín.

„Chcem sa poďakovať primátorovi Antonovi Dankovi aj celému vedeniu mesta Poprad za to, že došlo k podpísaniu tohto memoranda. Pre Maticu slovenskú je to významný krok. Budeme oslovovať predovšetkým školy s cieľom podporovať zdravé vlastenectvo a moderný patriotizmus slovenskej mládeže. U detí a žiakov chceme prehlbovať vedomosti o významných osobnostiach Slovenska i o dejinách národnej kultúry s dôrazom na národné tradície,“ povedal Rastislav Zacher.

Hlavnou formou spolupráce bude okrem spoločných aktivít aj poskytovanie kníh,



publikácií a náučno-informačných bannerov zo slovenských dejín, života významných osobností, ako aj prednášková a seminárna činnosť s dôrazom na aktuálne významné výročia pre Slovensko. V Poprade pod Vysokými Tatrami sa v rámci tejto spolupráce uskutoční aj celoslovenské Valné zhromaždenie Matice slovenskej 8. novembra 2025.

ÚSTREDNÁ VATRA ZVRCHOVANOSTI 2025

DÔSTOJNÁ PRIPOMIENKA SLOVENSKEJ ŠTÁTNOSTI



Vo štvrtok 17. júla 2025 o 17 hod. sa v areáli Geografického streda Európy pri Kostole sv. Jána Krstiteľa uskutočnila Ústredná vatra zvrchovanosti 2025 v rámci osláv 33. výročia vyhlásenia zvrchovanosti Slovenskej republiky. Bolo to na mieste, kde bola v roku 1992 zapálená prvá symbolická vatra ako prejav vôle po slovenskej samostatnosti.

Úvodného slova sa ujala predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej Kremnica Ivana Horváthová, ktorá celé podujatie zároveň moderovala spolu s členkou MO MS Kremnica Matildou Olbrichtovou. S príhovormi vystúpili tajomník Matice slovenskej Viliam Komora, ako

banický spevácky zbor Fokoš, spevácka skupina Prameň zo Žarnovice, spevácka skupina Matičiarky z Očovej a folklórny súbor Očován. Jedna z recitátoriek bola Matilda Olbrichtová, jeden z recitátorov Richard Horváth.

Vatra zvrchovanosti je symbolický oheň, ktorým si Slovensko každoročne pripomína prijatie Deklarácie Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky zo 17. júla 1992. Úplne prvá, dnes označovaná ako ústredná, bola zapálená práve v deň prijatia deklarácie večer 17. júla 1992 na Geografickom strede Európy pri Kostole sv. Jána Krstiteľa medzi obcami Kremnické Bane a Krahuľe. Oheň vtedy fakľou z rúk Drahoša Machalu zapálili Augustín Marián Húska, Ľudovít Černák, Roman Kováč a Jozef Prokeš po tom, čo bola deklarácia prečítaná predsedom Slovenskej národnej rady Ivanom Gašparovičom.

Program vyvrcholil slávnostným zapálením symbolického vetry, ktorá je pokračovaním tradície pripomínajúcej cestu Slovákov k samostatnosti a vlastnej štátnosti. Na záver patrí poďakovanie organizátorom podujatia, osobitne predsedníčke MO MS Kremnica Ivane Horváthovej, tajomníkovi Viliamovi Komorovi, starostovi Kremnických Baní Jurajovi Vozárovi, prvému podpredsedovi Matice slovenskej Marekovi Hanuskovi, za príhovory aj Jozefovi Prokešovi, ako i dlhoročnému organizátorovi a súčasnému čestnému predsedovi MO MS Kremnica Milanovi Rybáškemu.



aj Jozef Prokeš, významná osobnosť národného hnutia a bývalý podpredseda Slovenskej národnej rady (SNR). Prokeš od júna 1992 do novembra 1993 pôsobil ako podpredseda SNR a práve 17. júla 1992 z balkóna vtedajšej budovy SNR čítal Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky.

Podpredseda MSMarek Hanuska poznal: „Už celé generácie Slovákov – od bernolákovcov cez štúrovcov až po všetkých národovcov, ktorí kráčali v ich šľapajach – túžili po jedinom: aby slovenský národ, žijúci medzi Dunajom a Tatrami po tisícročia, mal svoju vlastnú vlasť. Toto stáročné úsilie, zápasy i obety sa napokon zavŕšili historickým vyhlásením Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky.“

V programe vystúpili hudobné skupiny, speváci a folklórne súbory, medzi nimi Kremnický



NÁRODNÝ VÝSTUP NA KRIVÁŇ 2025

PO STOPÁCH ŠTÚROVCOV



V sobotu 16. augusta sa uskutočnil Národný výstup na Kriváň. Stovky turistov vyrážali tradične z Troch studničiek a zo Štrbského plesa, výstup trvá približne tri a pol hodiny.

Na vrchole zaznela hymna SR, báseň Milana Rúfusa predniesol Pavol Lupták z KST Liptov. Účastníkov pozdravili podpredseda Matice slovenskej Marek Nemeč a predseda Klubu slovenských turistov Peter Švec. Na záver zaznela hymna Matice slovenskej Kto za pravdu horí.

Slávnostné ukončenie sa konalo v autokempingu v Račkovej doline. Hostami boli primátor Vysokých Tatier Jozef Štefaňák, viceprimátor Liptovského Mikuláša Rudolf Urbanovič, podpredseda MS Marek Nemeč a predseda KST Peter Švec. Medzi organizátormi

nechýbali Ján Lupták (KSTL Liptov) a starosta Pribyliny Daniel Pokrievka.

Kultúrny program pripravili členovia Matičnej divadelnej ochotníckej scény (MADOS) Pavol Mráz, Milan Stromko a Peter Vrlík, ktorí stvárňovali výstup G. F. Belopotockého na Kriváň pred 190 rokmi. Podujatie vyvrcholilo zapálením vatry a hudobným programom.

Tradičia výstupov siaha do roku 1835, keď na Kriváň vystúpil Gašpar Fejérpataky-Belopotocký, v roku 1841 aj štúrovci. Národný výstup patrí k ojedinelým hromadným výstupom na svete a v roku 2026 sa pripomína 185. výročie.

Spoluorganizátormi boli Matica slovenská, mestá Vysoké Tatry a Liptovský Mikuláš, obec Pribylina a Klub slovenských turistov.



DIVADELNÉ KOŠICE

JOZEFA ADAMOVIČA 18. ROČNÍK KRAJSKÉHO MATIČNÉHO FESTIVALU

V Košiciach sa 10. mája 2025 uskutočnil 18. ročník krajského matičného festivalu amatérskych divadiel žiakov základných škôl pod názvom Divadelné Košice Jozefa Adamoviča. Podujatie hostilo viac ako stovku mladých ochotníkov z oboch krajov východného Slovenska, ktorí predviedli svoje herecké umenie



na scéne ZŠ Postupimská 37.

Festival bol venovaný pamiatke významného slovenského herca Jozefa Adamoviča a dlhodobo patrí medzi najvýznamnejšie kultúrne podujatia svojho druhu na východnom Slovensku. Jeho cieľom je vytvárať priestor na rozvoj dramatickej tvorivosti u detí a mládeže, podporovať záujem o divadelné umenie a zároveň uchovávať ochotnícku tradíciu, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou slovenskej kultúry.

Podľa poroty, zloženej z odborníkov z oblasti divadla a herectva, sa aj tento ročník niesol vo veľmi kvalitnej úrovni a prehliadka priniesla zaujímavé dramaturgické spracovanie i pozoruhodné herecké výkony. Podujatie zároveň ukázalo, že divadlo má výchovno-



-vzdelávací rozmer a je účinným prostriedkom formovania vzťahu detí k umeleckým hodnotám.

Festival sa tradične teší aj širokej podpore Matice slovenskej, miestnych samospráv, sponzorov a kultúrnych inštitúcií. Svoje miesto má aj v mediálnom priestore – tento rok ho zachytila aj Slovenská televízia – štúdio Košice.

Divadelné Košice Jozefa Adamoviča sú dôkazom, že amatérske divadlo má aj v dnešnej dobe silnú tradíciu a schopnosť osloviť mladú generáciu. Úspešný 18. ročník ukázal, že festival má stále rastúci význam a už dnes sa začínajú prípravy na jeho ďalší ročník, ktorý sa uskutoční v máji 2026 v rámci Dní mesta Košice.

Nedávno uzrela svetlo sveta rozsiahla reprezentatívna publikácia z dielne Vydavateľstva Matice slovenskej s názvom Pamäť národa a podtitulom Matica slovenská v dejinách a obrazoch 1863 – 2023. Kniha bola súspiechom predstavená počas Medzinárodného krajanského festivalu, kde vzbudila veľký záujem verejnosti aj krajanov. V diskusiách zaznievali slová uznania najmä na adresu otvoreného a pravdivého spracovania dejín Matice i výnimočného vizuálneho spracovania knihy. Besedy a prezentácie knihy Pamäť národa budú v najbližších mesiacoch prebiehať na viacerých miestach Slovenska, kde čitateľom a záujemcom o národnú kultúru prinesú osobné stretnutia s autormi a tvorcami tejto výnimočnej publikácie.

Ide o dielo, ktoré už teraz možno označiť za prelomové – nielen svojím rozsahom a obsahovou koncepciou, ale predovšetkým odvahou zachytiť necenzurovaný príbeh Matice slovenskej až do súčasnosti. Kniha je jedinečnou syntézou histórie, identity, kultúrneho poslania a každodennej práce tejto najstaršej kultúrnej inštitúcie Slovákov.

Autor s vášňou pre dejiny Matice

Editorom a zároveň jedným z autorov publikácie je vedecký tajomník a archivár Pavol Madura, odborník na dejiny Matice slovenskej. Vyštudoval archívniectvo a pomocné vedy historické na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity. V Matici pôsobí od roku 2002. Od roku 2015 vedie Archív Matice slovenskej v Martine, kde sa venuje správe a výskumu historických dokumentov. Je autorom dvoch vedeckých monografií, člen viacerých redakčných rád a zostavovateľ výstav zameraných na matičné dejiny. Madura v publikácii Pamäť národa spája svoju odbornú erudíciu s dlhoročným pôsobením v Matici, čím vzniká autentický a hlboký pohľad na činnosť a vývoj tejto ustanovizne.

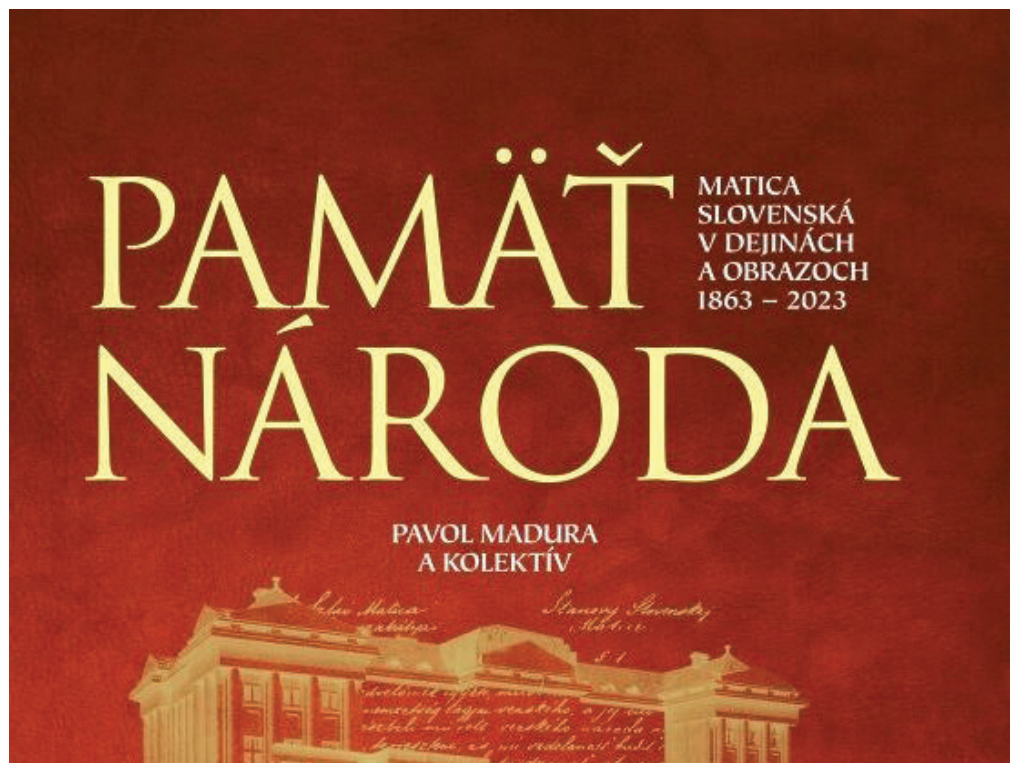
Čo prináša Pamäť národa?

Na rozdiel od predošlých pamätníč ako Zlatá kniha Matice slovenskej (2008), V pamäti národa či Matica slovenská – Vrastanie do času je Pamäť národa najrozsiahlejšou doteraz vydanou matičnou monografiou. Má 384 strán veľkého formátu (A4) a obsahuje vyše 600 fotografií, čo z nej robí nielen textovo, ale aj vizuálne atraktívne a moderné dielo. Je tlačená na kvalitnom papieri a vyniká vysokým štandardom grafickej úpravy.

Hoci kniha vznikla pri príležitosti 160. výročia založenia Matice slovenskej, jej záber zďaleka neostáva len v minulosti. Práve naopak – približne dve tretiny publikácie sa venujú súčasnému pôsobeniu Matice, čo je jej hlavné poslanstvo a zároveň odvážny čin. Madura tak prepisuje zaužívaný koncept pamätníč, keď z čisto retrospektívneho sa stáva živý dokument o aktuálnom dianí a význame Matice v dnešnej spoločnosti. Jedinečnosť publikácie spočíva v tom, že ako vôbec prvá z už existujúcej série publikácií zaoberajúcich sa matičnými dejinami mapuje necenzurované dejiny tejto inštitúcie až po súčasnosť. Kniha vás prevedie cez historické zápisy Matice v dejinách jej fungovania a poukáže na jej schopnosť prežiť aj napriek totalitám, cenzúre a opakovaným pokusom o jej zánik.

Štruktúra knihy: **Dejiny – súčasnosť – vízia**

PAMÄŤ NÁRODA – NOVÁ PUBLIKÁCIA O MATICI SLOVENSKEJ



Úvodná časť Putovanie matičnými dejinami zachytáva kľúčové momenty histórie Matice slovenskej od roku 1863 až po súčasnosť, pričom osobitná pozornosť sa venuje vývoju po roku 1989. Zásadným prvkom je dokumentovanie generačnej výmeny, ktorú Matica zažíva pod vedením predsedov Mariána Tkáča a Mariána Gešpera. Táto pasáž poukazuje na omladzovanie členskej základne, príchod novej generácie matičiarov a obnovenie intenzívnych aktivít v oblasti kultúry, vedy, vydavateľstva aj spoločenskej angažovanosti.

Druhá časť publikácie je rozsiahlejšia a predstavuje široké spektrum matičného pôsobenia v regiónoch i v ústredí. Detailne približuje činnosť odborných pracovníkov, matičných oblastných stredísk, miestnych odborov, záujmových a vedeckých odborov, vydavateľstva, tlačiarne Neografia, šatnice sunikátnym krojovým fondom, ako aj informačné a prezentačné aktivity Matice. Súčasťou je prehľad vyhlásení, výziev a stanovísk Matice za roky 2017 – 2023, ktorých spoločenský význam často presahoval rámec samotnej inštitúcie.

Vyššie 50 autorov, jeden príbeh

Na prípravu knihy sa podieľalo viac ako 50 autorov a spolupracovníkov z celého Slovenska. Do tvorby sa zapojili nielen historici a odborní pracovníci Matice, ale aj vedúci matičných domov, pracovníci miestnych odborov a členovia záujmových odborov. Takáto šírka autorského kolektívu je v slovenskom publikačnom priestore nezvyčajná. Výsledkom je mimoriadne živý, autentický a komplexný obraz Matice slovenskej ako celonárodnej inštitúcie, ktorá – napriek nepravým politickým podmienkam a spoločenskej marginalizácii – neúnavne šíri slovenskú kultúru, vlastenectvo a národné povedomie. Obraz, ktorý spoločne autori vytvorili, dáva zároveň odpoveď aj na

jednu z otázok súčasnosti o zmysle a existencii samotnej inštitúcie. Matica slovenská, ktorá aj keď rokmi bezohľadne napádaná niektorými politikmi a médiami, často vo veľmi skromných podmienkach, neustále rozosieva národnú a vlasteneckú kultúru prostredníctvom tisícok obetavých matičiarov a matičiarok na stovkách podujatí, o ktorých mnohí z tých, čo jej predpovedali, či skôr priali zánik, nemajú ani potuchy.

Pre koho je kniha určená?

Pamäť národa je určená širokému spektru čitateľov – od priaznivcov a členov Matice slovenskej, cez historikov, študentov a kultúrnych pracovníkov až po každého, koho zaujíma slovenská história a kultúrna identita. Nejde o akademickú štúdiu, ale o reprezentatívnu obrazovo-textovú kroniku, ktorá vychováva, informuje i motivuje.

Odkaz Matice v súčasnosti

Kniha je zároveň odpoveďou na otázku, prečo Matica slovenská má aj dnes svoje opodstatnenie. Pripomína, že Matica, hoci opakovane znevýhodňovaná či spochybňovaná, dokázala prežiť totalitu, reformy, finančné reštrikcie aj spoločenskú ignoranciu. A to vďaka tisíciam nadšencov a dobrovoľníkov, ktorí sa nikdy nezriekli presvedčenia, že slovenský národ má právo na kultúru, jazyk a historické vedomie.

Záver

Pamäť národa nie je len knihou. Je svedectvom o vytrvalosti, viere a práci generácií matičiarov, ktorí sa rozhodli nezabudnúť a pripomínať. Je obrazom Matice ako živého organizmu, ktorý dýcha s národom, zápasí s ním, rastie i padá, ale nikdy sa nevzdáva. Ak hľadáte publikáciu, ktorá spája minulosť, súčasnosť aj víziu budúcnosti slovenského národa, Pamäť národa by vo vašej knižnici nemala chýbať.

MATIČNÁ DELEGÁCIA SA ZÚČASTNILA NA SLOVENSKÝCH NÁRODNÝCH SLÁVNOSTIACH V BÁČSKOM PETROVCI



8. až 10. august 2025 – Báčsky Petrovec – Pri príležitosti Slovenských folklórnych slávností 2025 bola pozvaná delegácia Matice slovenskej, ktorú tvoril predseda Matice slovenskej Marián Gešper, vedecký tajomník Matice slovenskej Pavol Madura, vedecký pracovník Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej Lukáš Perný a tajomník Odboru Mladej Matice Lukáš Havlík, na prvú protokolárnu návštevu slávností na diskusie s novým vedením. Konštruktívnu a apolitickú diskusiu – čo treba dodať vzhľadom na medializované okolnosti – s novým predsedom Matice slovenskej v Srbsku Jurajom Červenákom viedol súčasný predseda Matice slovenskej na Slovensku Marián Gešper v prítomnosti poslanca NR SR Michala Barteka (HLAS-SD). Na slávnostiach sa zúčastnila aj poslankyňa Jana Vaľová (SMER-SD) či srbský veľvyslanec na Slovensku Aleksandar Nakić.

Hlavnou témou rokovania Matíc boli otázky možnosti pomoci v oblasti financovania Matice slovenskej v Srbsku, pričom v rámci rokovania boli predstavené niektoré realistické návrhy – od možnosti kultúrnej výmeny, projektov, vzdelávania učiteľov a mládeže, ako aj dodania kníh. Maticu slovenskú v Srbsku financuje najmä obec Báčsky Petrovec a Vojvodinský parlament, čo však nestačí na pokrytie nákladov na prevádzku, preto bude nutné hľadať nové

prostriedky pre systematické financovanie tejto inštitúcie.

Zároveň v tomto kontexte delegácia Matice slovenskej jednohlasne vyjadrila postoj, v ktorom dominovala téza o apolitickom vystupovaní Matice slovenskej a v tom kontexte nekonfrontačný prístup a možnosti užšej spolupráce so srbskými inštitúciami, ako je Matica srbská. Predseda Gešper tiež zdôraznil, že Matica slovenská udržiava dobré kontakty aj s Maticou srbskou a jej predsedom Draganom Stanićom, ako aj Archívom Vojvodiny na čele s Nebojšom Kuzmanovićom, s ktorým tiež podpísala memorandum o spolupráci. Túto spoluprácu ďalej rozširuje počas svojho pobytu v Srbsku vedecký pracovník Matice slovenskej.

Delegácia Matice slovenskej sa zúčastnila na oficiálnom otvorení Slovenských národných slávností v prítomnosti predstaviteľov vlády Srbskej republiky, veľvyslanco, zástupcov kultúrnych inštitúcií, obcí, spolkov, folklórnych súborov a Matíc. Osobitne bol na programe privítaný aj predseda Matice slovenskej Marián Gešper. V rámci podujatia bola predstavená tradičná kultúra, folklórne tance, hudba, odevy, ale aj spolková činnosť z obcí, kde žijú a tvoria Slováci. Medzi najznámejšie možno okrem Báčskeho Petrovca spomenúť Kulpín, Hložany, Kysáč, Pivnicu, Selenču, Lug, Kovačicu, Padinu, Starú Pazovu, Báčsku Palanku či Biele Blato. Obce

si zachovali svojráznu formu slovenskej kultúry, ktorá zostala akoby nepoškvrnená vonkajšími zásahmi. Preto slovenský návštevník Vojvodiny zažije skutočne autentický dotyk s pôvodnou slovenskou kultúrou. Matica slovenská v Srbsku za svoj hlavný cieľ považuje ochranu národnej kultúry, jazyka a kultúrneho dedičstva Slovákov na tomto území. Predstavitelia srbskej vlády vyjadrili jednoznačnú podporu rovnoprávnemu postaveniu slovenskej menšiny.

Nasledujúci deň sa členovia delegácie Matice slovenskej od raných hodín zúčastnili na Valnom zhromaždení Matice slovenskej v Srbsku, kde prehovoril aj predseda Matice slovenskej Marián Gešper. Vo svojom prejave uviedol: „Slováci z Vojvodiny v Srbsku sú pevnou súčasťou slovenského národa, aj keď žijú mimo materského Slovenska. Slovenská republika by mala urobiť oveľa viac pre Slovákov vo Vojvodine, ktorí sú najhúževnatejšou slovenskou komunitou v zahraničí. Pomoc pre Maticu slovenskú v Srbsku treba vyžadovať energickejšie, keďže ide o autentickú ustanovizeň, ktorá vzišla



z historickej vôle vojvodinských Slovákov v Srbsku, nebola založená štátom, preto by sme jej mali pomáhať bez byrokratických prietahov, a to aj v oblasti základnej prevádzky, čo by ju odbremenilo práve v tejto zložitej dobe. Hovoríme o ťažkej dobe, ale povedzme si úprimne, kedy bola ľahká? Preto sa nenechajme odradiť rôznymi prekážkami v službe slovenskej kultúre a nášmu národu.“

Vo večerných hodinách si delegácia pozrela prehliadku slovenských folklórnych súborov, kde taktiež prehovorili predstavitelia kultúry, vrátane predsedu Matice slovenskej. Posledný deň sa konali slávnostné služby Božie v slovenskom evanjelickom chráme v Báčskom Petrovci.



LADISLAV BARTOLOMEIDES

SPOMIENKOVÁ SLÁVNOSŤ
V OCHTINEJ

Ladislav Bartolomeides bol vedecký a vlastivedný pracovník, pedagóg, historik, geograf, teológ, evanjelický kňaz, osvietenec, národný buditeľ, učiteľ a prírodovedný bádateľ – zoológ a entomológ. V Ochtinej pôsobil nepretržite 42 rokov. Pri príležitosti 200. výročia jeho úmrtia pripravila Matica slovenská v spolupráci Evanjelickou cirkvou augsburského vyznania na Slovensku, cirkevným zborom v Ochtinej a obcami Ochtiná a Rochovce 27. apríla 2025 spomienkovú slávnosť.

Podujatie sa začalo službami Božími v kostole v Rochovciach. Pôvodne mali byť v Ochtinej, no prebiehajúci archeologický výskum v tamojšom kostole si vyžiadala presun. V úvode bohoslužieb mal príhovor starosta obce Rochovce Stanislav Levrinc, ktorý vo svojom príhovore zdôraznil, že Bartolomeides zasvätil život Bohu, ľudu a národu, pričom zanechal hlbokú duchovnú i kultúrnu stopu v regióne.

V kázni konseniorka GES Karmen Želinská priblížila Bartolomeidesovu osobnosť ako všestranného vzdelanca, ktorý sa popri pôsobení v cirkevnom zbore venoval histórii, učiteľstvu, tvorbe máp, výskumu jaskýň Plešiveckej planiny



i písaniu cirkevných a historických spisov. „Bol svetlom v čase, keď bolo treba múdrosť. Oporou, keď bolo treba odvahy. Učil, skúmal, písal. Nie pre seba, ale pre dobro iných. Jeho pamiatka nech je semenom, ktoré kľučí aj dnes,“ zdôraznila.

Súčasťou programu bolo čítanie o živote Bartolomeidesa v podaní Petry Tomkovej, hudobné vystúpenie mladej huslistky Viktórie Vidovej a spev folklórnej skupiny Pekná dolinka z Vlachova, ktorého piesne umocnili slávnostnú atmosféru.

ROZHOVOR S NEZARADENÝM POSLANCOM EURÓPSKEHO PARLAMENTU

A POSLANCOM NR SR PhDr. ĽUBOŠOM BLAHOM, PhD.

Matica slovenská ako jeden zo základných oporných bodov v boji o zachovanie slovenskej identity, kultúry, výkladu dejín i samotnej štátnosti

Od akademika filozofa-politológa cez podpredsedu NR SR až do Európskeho parlamentu, taká je v stručnosti kariéra ľavicového a národného politika Dr. Ľuboša Blahu. Pre tohtoročný HLAS MATICE sme pre vás pripravili špeciálny rozhovor s osobnosťou, ktorá láme rekordy nielen v počte preferenčných hlasov vo voľbách, počte sledovateľov na sociálnych sieťach, ale aj v počte predaných akademických a populárno-náučných kníh s politologickou a filozofickou problematikou. Dr. Ľuboš Blaha dlhodobo podporuje Maticu slovenskú a jej súčasné vedenie. Rozhovor vychádza ako súčasť spoločného projektu s EP, ktorého úlohou je priblížiť širokej verejnosti problémy, ale aj možné riešenia v kontexte súčasnej podoby Európskej únie, a to v kontexte vlasteneckej, slovenskej a matickej problematiky.

1. Stali ste sa europoslancom so skutočne silným mandátom 187.020 hlasov, čo je druhý najvyšší počet prednostných hlasov vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2024. Čo pre vás znamená zmysel tejto funkcie? S akými ambíciami ste išli do európskej politiky? Čo presne chcete zmeniť?

Skôr než odpoviem na samotnú otázku, tak musím zdôrazniť jednu vec. Často sa stretávam s pseudoargumentom zo strany neprajníkov, a dokonca aj niektorých polo-inteligentných politických oponentov, že ak nesúhlasím s EÚ, tak vlastne v Bruseli ani nemám čo hľadať. Chcem jasne povedať: kým je Slovensko súčasťou EÚ a centrálné rozhodnutia európskych inštitúcií ovplyvňujú aj život na Slovensku, tak všetci politici právoplatne zvolení občanmi ako ich zástupcovia majú plné právo a povinnosť sa venovať aj európskym záležitostiam. Ak ma občania poslali do Bruselu s jedným z najvyšších mandátov, aké v tých voľbách kandidátom dali, tak mám nielen právo, ale predovšetkým povinnosť tam ísť a robiť tam politiku, akou ma občania poverili, nech by tou politikou bolo čokoľvek. A teraz k samotnej otázke. Ja som išiel do Bruselu a Štrasburgu s tým, že budem presadzovať to, čo si žela veľká väčšina Slovákov: aby EÚ bola mierovým priestorom na vzájomne výhodné spolupžitie suverénnych a rovnoprávných národov a štátov, ktoré hľadajú spoločnú reč s každým vrátane Ruska. Teda presný opak toho, o čo sa doposiaľ v histórii vždy snažili západné mocnosti: udržiavať neokoloniálnu, hierarchicky centralizovanú imperiálnu štruktúru za účelom zotročovať a vykorisťovať európske národy, hlavne z východnej, slovanskej časti kontinentu. A keďže práve k tomu smeruje dnešná EÚ, tak mojím momentálnym poslaním v Európskom parlamente je najmä burcovať a kričať, že kráľ je nahý.

2. Je Európska únia ešte stále projekt, ktorý nadväzuje na ideály a hodnoty, na ktorých bola postavená, alebo to už tak nie je? A ak to tak nie je, je možné sa navrátiť k týmto hodnotám?

Európska únia je projekt s formálne demokratickými inštitúciami, ktoré teoreticky umožňujú korekciu chybného kurzu. Teda teoreticky je vždy možný návrat k bodu nula či posun ľubovoľným smerom. Teoreticky. Problém je v tom, že prakticky je v danej situácii veľmi ťažké čokoľvek zmeniť, pretože atmosféra v západnej Európe je – aj pod vplyvom propagandy globálnej liberálnej a progresívnej mašinérie – natoľko nasiaknutá ich tradičným imperiálnym, neokoloniálnym zmyslaním, že



ľudia so zdravým chápaním geopolitiky sú tam vo vrcholovej politike zastúpení v šokujúco malej menšine. Situácia sa však postupne mení. Síce pomalšie, než by sme si želali, ale ten proces je evidentný. Dôvodov je viacero, ale jedným z nich je aj fakt, že už aj ľudia na Západe začínajú mať dosť nepríčetnej rusofóbie a militarizácie a začínajú pociťovať zhoršovanie ekonomickej situácie v dôsledku celého radu škodlivých krokov EÚ pod vedením korupčníčky Ursuly von der Leyenovej. A ani médiá hlavného prúdu už nemajú taký vplyv ako ešte pomerne nedávno.

3. Je možné dosiahnuť v Európe sociálne spravodlivú spoločnosť?

Sociálne spravodlivá spoločnosť je ideálom, za ktorý v Smere bojujeme a snažíme sa mu čo najviac priblížiť. Dnešná Európa s jej politickým a mentálnym nastavením má však od tohto ideálu veľmi ďaleko a obávam sa, že kráča skôr opačným smerom. Nielen preto, že ekonomicke upadá, ale najmä preto, že stratila kompas. Klasickú ľavicu odvrhla a sily, ktoré v Európe dnes oficiálne vystupujú ako ľavicové, resp. sociálnodemokratické, sú zväčša iba jalovými oportunistickými pritakávačmi liberálnej a progresívnej totalite. Za daných okolností budovanie sociálne spravodlivej spoločnosti nie je v rebríčku európskych priorit príliš vysoko, keď oveľa vyššie sú položky ako zbrojenie, gríndíl, odrezanie sa od lacných a spoľahlivých energií z Ruska a pod.

4. Je možné implikovať atribút do slovanstva (myšlienok mierovej spolupráce národov podľa Kollára a Šafárika s akceptovaním ich kultúrnych špecifik a identít) do ideového konceptu budúcej Európy? Je vôbec možné prekonať europeanistickú alebo paneurópsku ideu, ktorej cieľom je v podstate popretie národných identít tým, že by vznikol koncept kooperujúcich suverénnych národov?

ROZHOVOR S NEZARADENÝM POSLANCOM EURÓPSKEHO PARLAMENTU

A POSLANCOM NR SR PhDr. ĽUBOŠOM BLAHOM, PhD.

Nikdy to, samozrejme, nebolo otvorene deklarované, ale Európska únia v podobe ako vznikla, je okrem iného do určitej miery aj projektom namiereným proti myšlienke slovanstva a panslovanskej jednoty. A hoci sa vo svojich zakladacích listinách odvoláva na princíp subsidiarity, v praxi je jeho totálny popretím, keď sa salámovou metódou snaží vytvoriť centralizovaný superštát. Opäť sa vrátim k otázke možnosti zmeniť EÚ k lepšiemu: teoretická možnosť tu vždy je a bude, ale prakticky je to vždy o tom, aká konštelácia môže vzniknúť v danej politickej realite. Momentálny pomer síl nedáva nádej na pozitívnu zmenu, ale ako som už spomenul, situácia sa postupne mení.

neznamená, že nemôžu súčasne pestovať priateľské vzťahy a rozvíjať obojstranne prospešnú spoluprácu. To si však vyžaduje inú kultúru než len primitívnu neokoloniálnu snahu hrať s ostatnými hry s nulovým súčtom. Žiaľ, práve takáto predátorská, imperiálna kultúra je v EÚ tradičným štandardom, pričom vzhľadom na to, ako sú dnes rozdane geopolitické karty, práve EÚ je tá, ktorá ťahá za kratší koniec – či ide o vzťah s USA, Ruskom alebo Čínou. Aby sa to mohlo aspoň čiastočne zmeniť, to by musela garnitúra na čele s Ursulou von der Leyenovou konečne odísť na smetisko dejín.

7. Ste ľavicový vlastenec, ktorý spája ideu sociálnej spravodlivosti a suverenity. Matica slovenská vždy stála na strane ochrany



5. S Maticou slovenskou sme prezentovali slovenských výtvarníkov z radov Výtvarného odboru Matice slovenskej v budove Európarlamentu v Štrasburgu a Bruseli vďaka vašej kolegyni Kataríne Roth Nevedalovej. Podarilo sa tam prezentovať aj zaujímavé osobnosti ako Dubček, Štefánik či Novomeský. Bolo to možno historicky prvý raz, čo na pôde Európarlamentu niečo uvádzali Matica slovenská či SZPB. Ako vnímate túto aktivitu? Ako vnímate fakt, že podpredseda EP si fotil bustu Dubčeka, že predseda Matice slovenskej a davista Laco Novomeský, v stvárnení talentovaného sochára Kulicha, bol tiež prezentovaný na tejto pôde?

Pokiaľ ide o organizovanie výstav priamo na pôde Európarlamentu, ktoré môže vidieť len obmedzený počet ľudí počas jediného týždňa, nie som si istý, či je to práve tá najvhodnejšia platforma. Ale vo všeobecnosti si myslím, že my Slováci musíme pracovať na zmene pohľadu zahraničiaci na nás, aby nás začali vnímať ako hrdý svojbytný národ, a to sa nedá bez informovania o významných osobnostiach nášho národa. Takže výstava prác Výtvarného odboru MS, ktorá návštevníkom predstavuje osobnosti ako Dubček či Novomeský, je bezpochyby záslužný čin, ktorý treba vysoko oceniť.

6. V rámci delegácie, ktorá si vypočula informácie o Európskej únii, silne dominoval tón jej konkurencieschopnosti. Vyznelo to skôr tak, že EÚ je projekt uzavretý do seba, pričom iné mocnosti ako Čína či USA nepovažuje za partnerov, ale skôr konkurentov. Môže sa toto vnímanie zmeniť?

Je prirodzené, že krajiny si navzájom ekonomicky konkurujú, ale to predsa

kultúrneho dedičstva, identity a kultúrnej politiky, ktorá bránila v prvom rade národné záujmy. Ako vnímate poslanie tejto inštitúcie pre 21. storočie?

Slovensko ako malá krajina s relatívne plytkými koreňmi vlastnej štátnosti, obkolesená väčšími susedmi, ktorí sa po dlhé stáročia snažili, aby na našom území dominoval ich kultúrny i politický vplyv, je aj dnes v situácii, keď je jej identita a suverenita na dennej báze spochybňovaná, rozdrobovaná, dehonestovaná, zosmiešňovaná neprajníkmi – zahraničnými i domácimi. Proti týmto útokom by mal stáť pevný vlastenecký front so silným zázemím finančným, intelektuálnym, historiografickým, mediálnym, lobistickým, lenže zdá sa, že tento front akosi stále nemá dostatočný výtlak. Nieкто by mohol namietnuť, že veď predsa slovenský národ už má svoj štát so svojimi inštitúciami a nástrojmi, tak už je predsa v bezpečí. Lenže ak sú tieto inštitúcie plné ľudí nevedomých, vykorených či často dokonca priamo protislovenských, tak sa, žiaľ, ani viac ako tri dekády po založení štátu nedá konštatovať, že Slovensko a jeho štátnosť je „za vodou“. Za týchto okolností tu stále je a nepochybne ešte najmenej sto rokov bude obrovský priestor pre inštitúciu ako Matica slovenská, aby bola jedným zo základných oporných bodov v boji o zachovanie slovenskej identity, kultúry, výkladu dejín i samotnej štátnosti.

Výlučnú zodpovednosť nesie poslanec, ktorý financuje túto politickú a informačnú činnosť. Európsky parlament nie je zodpovedný za žiadne použitie informácií, ktoré tieto materiály obsahujú.

Po službách Božích sa účastníci presunuli do Ochtinej. Na evanjelickej fare je osadená pamätná tabuľa, vedľa kostola stojí symbolický hrob Ladislava Bartolomeidesa. Vďaka výskumu farára Martina Dudáša sa pravdepodobne podarilo identifikovať aj jeho skutočný hrob priamo v kostole. Počas piesne Kto za pravdu horí položili účastníci vence k pamätným miestam a vzdali mu úctu.

Záver slávnosti patril výkladu Martina Dudáša o histórii kostola a výsledkoch archeologického výskumu. Vladimír Tököly z Výboru Matice slovenskej zdôraznil význam pripomínania si osobností, ktoré svoj život nevenovali vlastnej sláve, ale službe pre dobro budúcich generácií.

Organizátori vyslovili poďakovanie všetkým, ktorí sa podieľali na príprave spomienky. Osobitná vďaka patrí starostovi Ochtinej Júliusovi Rusnákovi za jeho podporu a zabezpečenie pohostenia pre hostí, ako aj farárovi Martinovi Dudášovi, Karmen Želinskej, Radovanovi Gdovinovi, účinkujúcim a všetkým prítomným, ktorí si prišli uctiť pamiatku významnej osobnosti Gemera a Malohontu.

ROZPRÁVKOVÁ BESEDA

V MIESTNEJ KNIŽNICI V DÚBRAVKE

V Miestnej knižnici v Dúbravke sa uskutočnila krásna a srdečná beseda pre najmenších – predškolákov z MŠ Sekurisova 10. Vďaka Mestskej časti Dúbravka a MO Matice slovenskej v Dúbravke mali deti jedinečnú príležitosť stretnúť sa s pani Danušou Dragulovou-Faktorovou, významnou autorkou detskej literatúry a vydavateľkou obľúbených detských časopisov.

Detičky s pozornosťou a nadšením počúvali rozprávanie pani spisovateľky aj ukážky z jej kníh a časopisov. Aktívne sa zapájali do rozhovoru, pýtali sa, recitovali aj spievali. Celé podujatie citlivo a pútavo moderovala Bibiana Košovská z MO MS, ktorá čítala úryvky z diel autorky.

Hudobným darčekom program obohatili



talentované žiačky ZUŠ z Ruzinova pod vedením pani učiteľky Jarmily Grichovej. Ich hra na flautách bola skutočným pohladením pre dušu.

Na záver deti odovzdali pani spisovateľke kvety a drobný darček. Pani Faktorová ich obdarovala knižkami a balíčkami detských časopisov z jej vydavateľstva DAXE, takže radosť bola obojstranná.

Poďakovanie patrí všetkým, ktorí sa podieľali na tejto milej akcii. Veríme, že podobné stretnutia s rozprávkami, hudbou a detským smiechom budú pokračovať aj v budúcnosti.

ROK ĽUDOVÍTA ŠTÚRA

V HORNONITRIANSKEJ KNIŽNICI V PRIEVIDZI

Hornonitrianska knižnica v Prievidzi sa spolu s Regionálnym kultúrnym centrom a Hornonitrianskym múzeom zapojila do osláv 210. výročia narodenia Ľudovíta Štúra. Spoločne pripravili sériu aktivít, ktoré majú priblížiť odkaz štúrovcov nielen mladej generácii, ale aj širokej verejnosti.

Oslavy odštartovala výstava Odkaz štúrovskej generácie, sprístupnená vo vestibule knižnice od 7. do 27. apríla 2025. Expozíciu zapožičala Matica slovenská a návštevníci sa prostredníctvom nej dozvedeli množstvo zaujímavostí o živote a zásluhách štúrovcov – národných buditeľov a kodifikátorov spisovného slovenského jazyka. Matica slovenská zároveň poskytla rozsiahle informačné brožúry, ktoré si našli veľký ohlas medzi učiteľmi aj verejnosťou.

Na výstavu nadviazali tvorivé podujatia Štúriáda pre žiakov základných škôl v Prievidzi a Oslanoch. Deti si vyskúšali kreslenie portrétu Ľudovíta Štúra, hľadali cestu do jeho rodného domu v Uhrovci, spoznávali históriu a význam Matice slovenskej či objavovali slovenské mená štúrovcov. Dokázali, že ovládajú slovenskú hymnu, a prostredníctvom vizuálnych panelov hľadali odpovede na zásadné otázky



o slovenskom národnom hnutí v polovici 19. storočia.

Do aktivít sa zapojilo 167 detí do 15 rokov a 23 študentov Hotelovej akadémie v Prievidzi. Najmladší účastníci si navyše odniesli prvú pečiatku do svojho Štúrpassu, ktorý im môže priniesť výhru – poukážky na nákup kníh v sieti Panta Rhei.

Vyvrcholením aprílového programu bola beseda s PhDr. Danielou Kodajovou, PhD., z Historického ústavu Slovenskej akadémie vied. V prednáške s názvom Druhý život Ľudovíta Štúra predstavila interpretácie i dezinterpretácie jeho myšlienok a priblížila málo známe fakty zo života Štúra a jeho blízkych. Diskusia prilákala 25 návštevníkov, ktorí si odniesli poznatky, aké v bežných knihách len tak nenájdu.

Rok Ľudovíta Štúra sa rozhodne nekončí – Hornonitrianska knižnica už pripravuje ďalšie podujatia, ktoré verejnosti opäť priblížia odkaz najvýznamnejšej osobnosti slovenských dejín.

VILIAM FIGUŠ-BYSTRÝ 150. VÝROČIE NARODENIA



Matica slovenská si v roku 2025 pripomenula 150. výročie narodenia Viliama Figaša-Bystrého, významného slovenského hudobného skladateľa, dirigenta, pedagóga a autora prvej slovenskej opery Detvan. Pietna spomienka sa uskutočnila pri jeho rodnom dome v Banskej Bystrici za účasti maticiarov z celého Slovenska, zástupcov mesta, Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici, kultúrnych a spoločenských organizácií, pedagógov, žiakov a študentov.

Program sprevádzal Mgr. Marek Hanuska, prvý podpredseda MS a tajomník Hudobného odboru MS. Hudobný program zabezpečil Spevácky zbor Evanjelického gymnázia v Banskej Bystrici pod vedením Mgr. art. Petra Bibzu, ArtD. Spomienka sa začala hymnou MS „Kto za pravdu horí“ a piesňou „Nebudem, nebudem v tej Bystrici bývať“, úpravou ľudovej piesne Viliama Figaša-Bystrého.

Hlavný referát predniesol Mgr. Imrich Šimig z Literárneho a hudobného múzea ŠVK BB, ktorý predstavil život a tvorbu skladateľa. Nasledoval príhovor prof. PaedDr. Milana Pazúrika, CSc., hudobného pedagóga a dirigenta, predsedu Hudobného odboru MS, ktorý spoločne s M. Hanuskom podujatie zorganizoval.

Po spomienke pri rodnom dome sa účastníci



presunuli na banskobystrický evanjelický cintorín, kde spočívajú telesné ostatky Viliama Figaša-Bystrého. Pri jeho náhrobnom kameni položili maticný veniec, uctili si ho poklonou a ThLic. Mgr. Viliam Komora, PhD., doplnil informácie o jeho rodine a význame pre slovenskú hudbu a kultúru.

Viliam Figaš-Bystrý vyštudoval banskobystrické gymnázium a Učiteľský ústav v Banskej Štiavnici, neskôr absolvoval Hudobnú akadémiu v Budapešti. Pôsobil ako učiteľ hudby na viacerých miestach v Uhorsku, neskôr sa vrátil do Banskej Bystrice, kde sa stal profesorom hudby a aktívne sa venoval koncertnej a dirigentskej činnosti.

Bol zberateľom a upravovateľom slovenských ľudových piesní, autorom zborových skladieb, komornej a orchestrálnych tvorby, opery Detvan a hudobných diel pre sóla, zbor a orchester. Bol zakladajúcim členom a predsedom Spolku slovenských umelcov.

Matica slovenská týmto podujatím uctila významnú osobnosť slovenskej hudby a kultúry. Jubileum Viliama Figaša-Bystrého pripomína nielen jeho hudobnú tvorbu, ale aj dôležitosť kontinuity hudobného života a vzdelávania na Slovensku.



DAR PREDSEDU MATICE SLOVENSKEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLE P. J. ŠAFÁRIKA V TORNALI



Slovenská verejnosť si v roku 2025 pripomína 210. výročie narodenia Ľudovíta Štúra, ktorý sa narodil 28. októbra 1815 v Uhrovci v rodine učiteľa a organistu Samuela Štúra a jeho manželky Anny. Štúr sa stal vedúcou osobnosťou slovenského národného života, kodifikátorom spisovnej slovenčiny, účastníkom Slovenského povstania 1848/1849 a poslancom uhorského snemu za Zvolen (1847 a 1848).

Výtvarník Gejza Szalay zachytil Štúra pri prejave na sneme v olejomalbe z roku 1950, kde vidno aj maďarského politika Ľudovíta Košúta reagujúceho na jeho slová. Obraz je významný predovšetkým ikonograficky, nie výtvarne. Tento rok dal predseda Matice slovenskej Marián Gešper vyhotoviť vernú fotografickú kópiu obrazu, ktorú daroval mladým matičiarom a žiakom ZŠ Pavla Jozefa Šafárika v Tornali. Žiaci a učители ju ocenili slávnostným privítaním so spevom, básňou a scénkou zo života Štúra.

Baroková budova na Michalskej ulici 1 v Bratislave, kde zasadal uhorský snem v rokoch

1802 – 1848, je miestom, ktoré zachytáva atmosféru Štúrových rokov. Štúr sa zúčastňoval na sneme v rokoch 1847 a 1848 a významne vystupoval v predrevolučnom období. Jeho politická aktivita spočívala v otvorenej analýze problémov slovenského národa, a to najmä v oblasti školstva, používania slovenčiny, kultúry a zrušenia poddanstva.

Vo svojich prejavoch Štúr kritizoval stav Uhorska a porovnával ho so západnou Európou. Napriek schváleniu zákona, ktorý určil maďarčinu za vyučovací jazyk na slovenských školách, Štúr vytrvalo presadzoval slovenčinu vo verejnom živote a rozvoji slovenských kultúrnych inštitúcií. Zdôrazňoval: „Pri svojom duchovnom rozvoji chceme používať len svoju materčinu... a nikdy sa jej nezriekneme.“

Odkaz Ľudovíta Štúra je stále aktuálny. Jeho idey o národnej samostatnosti, kultúrnej identite a rozvoji školstva zostávajú inšpiráciou pre súčasnú mládež a spoločnosť.

MO MS V MARTINE A MO ŽIVENY SA ZHOVÁRALI O BUDÚCEJ SPOLUPRÁCI

V utorok 5. augusta 2025 sa delegácia Miestneho odboru Matice slovenskej v Martine zúčastnila na podujatí, ktoré malo pripomenúť významné pôsobenie historického spolku Živena, ktorý vznikol 4. augusta 1869. Augustové slávnosti Živeny sa niesli v duchu úcty k tradíciám, k sile žien, ktoré boli pri zakladaní spolku, s odkazom pokračovania najstaršieho ženského spolku na Slovensku. V rámci programu zazneli príhovory, piesne aj poézia. Pri tejto príležitosti prišli aj živeniarky z okolitých miestnych odborov Živeny.

Ženský spolok má v Martine hlboké korene, ktoré sú nespochybniteľne späté aj s Maticou slovenskou. V Živene pôsobili a stáli pri jej zrode manželky matičiarov, z ktorých sa stali osobnosti literárneho, kultúrneho a spoločenského života. Práve prínos týchto osobností z 19. a začiatku 20. storočia kládli slávnosti dôraz.

Miestny odbor Matice slovenskej v Martine prijal pozvanie na toto podujatie, kde účasť jeho delegácie bola prvou aktivitou z avizovaných plánov nadviazania spolupráce s regionálnymi spolkami. Delegátky a delegáti MO MS Martin

tak strávili príjemné popoludnie v záhrade sídelnej budovy Živeny v Martine. Mohli si vypočuť podnetné príhovory a započúvať sa do poézie či živej hudby, ktorú zabezpečila skupina Alex. Počas programu si tiež mohli prezrieť výstavu o ženách historickej Živeny, ktorú nainštalovala predsedníčka žilinského MO Živeny a múzejníčka Jana Čerepová.

V závere podujatia prebehla neformálna debata matičiarov s predsedníčkou Živeny v Martine Zuzanou Kmeťovou a predsedníčkou Živeny v Žiline Janou Čerepovou. Rozprávali sa o rozvoji budúcej spolupráce medzi miestnymi odbormi Matice slovenskej a Živeny na miestnej úrovni, ktorá by okrem iného zahŕňala napríklad aj recipročné kolektívne členstvo. Oba spolky sú naklonené budúcim spoločným plánom.

Augustové slávnosti boli pripomienkou toho, že Živena nadväzuje na historický odkaz a nezabúda na svoje korene. Zároveň však má svoje miesto aj v súčasnom svete, kde neopomína ani Maticu slovenskú, s ktorou bok po boku prežila významnú časť národných dejín.

JURAJ JANOŠKA

80. VÝROČIE ÚMRTIA

PIETNA SPOMIENKA V LUČENCI

Miestny odbor Matice slovenskej v Lučenci, Dom Matice slovenskej v Lučenci a SZPB v Lučenci zorganizovali pri príležitosti 80. výročia úmrtia advokáta, politika a prvého predsedu MO MS v Lučenci Juraja Janošku, ako aj 80. výročia ukončenia druhej svetovej vojny pietnu spomienku pri pamätnej tabuli. Tú umiestnila Matica slovenská na budovu Domu MS v roku 2007.

Na podujatí sa zúčastnili vedúca oddelenia školstva, sociálnych vecí, kultúry a športu Ing. Ivana Jasenková, za SZPB OV Lučenec Jozef Cerovský, čestný predseda Spolku M. R. Štefánika v Lučenci PhDr. Pavol Urbančok, zástupcovia Novohradskej knižnice v Lučenci, žiaci 2. ročníka Hotelovej akadémie v Lučenci, členovia MO MS Lučenec a široká verejnosť.

Po úvodnej piesni speváckej skupiny Rezeda predsedníčka MO MS Eliška Lórczová položila veniec k pamätnej tabuli. V úvode sa prítomným prihovorela členka výboru MO MS Ľudmila Lacová, ktorá priblížila osobnosť Juraja Janošku – predsedu MO MS a prvého generálneho biskupa ECAV. Zdôraznila, že Janoška patril medzi zanietých slovenských vlastencov, ktorí odvážne a vytrvalo bojovali za slobodu národa. Pôsobil v Lučenci ako prvý predseda MO Matice slovenskej a ako župan Novohradu.



Bol jedným z deklarantov Slovenskej národnej rady v roku 1918. Po roku 1939 sa vrátil do Novohradu, do obce Mýtka, kde pracoval ako notár. Po vypuknutí SNP bol menovaný za predsedu Okresného revolučného národného výboru v Lovinobani. Po jeho potlačení žil s povstalcami v horách, kde ťažko ochorel a krátko pred skončením druhej svetovej vojny zomrel v lučeneckej nemocnici.

Po prednáške sa účastníci pietnej spomienky presunuli do Domu MS, kde pani Ľudmila Lacová prezentovala video rozhovor so synom Juraja Janošku, taktiež Jurajom. Ten si v roku 2020 prevzal Zlatú cenu Matice slovenskej in memoriam, venovanú jeho otcovi pri príležitosti 75. výročia ukončenia druhej svetovej vojny.

Na záver členky MO MS predstavili študentom Galériu osobností Novohradu, ktorá slúži ako priestor na obohatenie vedomostí o významných dejateľoch tohto regiónu. Poďakovanie patrilo všetkým zúčastneným i matičiarom, ktoré pietnu slávnosť pripravili.

PAVOL JOZEF ŠAFÁRIK

SPOMIENKOVÉ PODUJATIE
V ROŽŇAVE

13. mája 2025 sa v Rožňave uskutočnilo spomienkové podujatie pri príležitosti **230. výročia narodenia** významného slovenského národovca, jazykovedca a historika Pavla Jozefa Šafárika. Podujatie pripravili Matica slovenská, mesto Rožňava a Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika v Rožňave.

Podujatie sa začalo pred budovou Obchodno-kultúrneho centra, kde boli k buste Pavla Jozefa Šafárika položené spomienkové venčeka. Prítomní si tak uctili pamiatku tohto významného kobeliarskeho rodáka a jeho prínos rozvoju slovenskej kultúry a vzdelanosti. Pietny akt svojím spevom obohatila Pekná dolinka z Vlachova.

Následne sa program presunul do priestorov Radnice v Rožňave, kde sa konal popularizačný seminár „Život a dielo Pavla Jozefa Šafárika“.

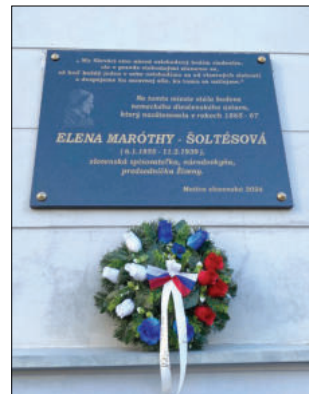


Seminár bol určený pre učiteľov, žiakov a širokú verejnosť, ktorí mali možnosť hlbšie sa oboznámiť s osobnosťou a vedeckým prínosom Šafárika.

S odbornými príspevkami vystúpili PhDr. Lukáš Perný, PhD., a prof. PhDr. Peter Káša, CSc.. Príspevky boli zamerané na rôzne aspekty Šafárikovho vedeckého a literárneho pôsobenia a ponúkli účastníkom cenný pohľad na jeho prácu, odkaz a dobový kontext.

Súčasťou programu bolo aj premietanie dokumentárneho filmu Informačného ústredia Matice slovenskej „Tichý génius“, ktorý zachytil život, dielo a historický význam tejto výnimočnej osobnosti našich dejín.

Spomienkové podujatie vytvorilo priestor na zamyslenie sa nad kultúrnym dedičstvom národa a nad významom osobnosti, ktorá formovala slovenskú históriu.

PO STOPÁCH JUBILANTOV NOVOHRADU
KULTÚRNO-SPOMIENKOVÉ PODUJATIE

Vo štvrtok 4. septembra 2025 sa v Lučenci a niekoľkých obciach Novohradu uskutočnilo kultúrno-spomienkové podujatie Po stopách jubilantov Novohradu. Cieľom podujatia bolo pripomenúť si významné kultúrne a literárne osobnosti spojené s Novohradom pri príležitosti ich jubileí. Akciu organizovala Matica slovenská v spolupráci s mestom Lučenec, Novohradským osvetovým strediskom, OOCR Turistický Novohrad a Podpoľanie, MO Živena a s obcami Mašková, Ľuboreč, Lovinobaňa a Točnica.

Za Maticu slovenskú boli na podujatí prítomní aj tajomník MS Peter Schvantner a tajomník MS pre problematiku národnostných menšín a zahraničné krajské organizácie Viliam Komora. O kultúrny zážitok sa postarali aj žiaci Gymnázia Boženy Slančíkovej-Timravy Nina Pochová, Michal Šarkan a Filip Gurský, ktorí zarecitovali básne od Daniela Maróthyho a Kolomana Banšella. Spevom nás potešili členovia folklórneho súboru Ipeľ pod vedením Marcely Janštovej.

Spomienkové podujatie sa začalo ráno na Kubínyho námestí v Lučenci, pri pamätnej tabuli spisovateľke Elene Maróthy-Šoltésovej a ďalej pokračovalo na cintoríne v Lučenci, kde si prítomní pri symbolickom hrobe položením vencov uctili pamiatku básnika Kolomana Banšella.

Cesta účastníkov podujatia ďalej viedla do obce Mašková, kde sa pred 200 rokmi (v roku 1825) narodil Daniel Maróthy a kde zároveň pôsobil spomínaný Koloman Banšell. Po uctení si Maróthyho pri jeho pamätnej tabuli spoločne so starostkou obce Bronislavou Brablecovou nasledovala návšteva pamätnej izby a nakoniec si ešte účastníci pozreli divadelnú scénu súboru Timrava s názvom Novohradské nebo. V rámci tejto scény, ktorej autorom je maticiar z Liptovského Mikuláša Peter Vrlík, vystúpila v úlohe Eleny Maróthy-Šoltésovej aj predsedníčka MO MS v Lučenci Eliška Lórinčová. Ďalej sa v scéne predstavili aj Matej Gajdoš (ako sv. Peter), Andrej Gajdoš (Koloman Banšell), Ján Nedbal (Daniel Maróthy) a Maroš Šulek (Július Bodnár).

V obci Ľuboreč potom na účastníkov čakalo polozenie vencov k pamätnej tabuli D. Maróthyho a jeho dcéry, Eleny Maróthy-Šoltésovej. Tento rok si slávnostne pripomíname 170. výročie jej narodenia. Na spomienke v Ľuboreči sa zúčastnila aj starostka obce Martina Bútová. Súčasťou návštevy obce bola aj návšteva miestneho kostola a hrobu D. Maróthyho. V kultúrnom dome bolo potom okrem pohostenia pripravené aj vystúpenie folklórneho súboru Ipeľ.

V pláne bola aj návšteva pamätnej izby v obci, čo už však väčšina účastníkov z časových dôvodov nestihla.

V Uderinej, ktorá je časťou obce Lovinobaňa, si ďalej maticári a ďalší účastníci uctili pamiatku kňaza a spisovateľa Júliusa Bodnára. Tento rok si pripomíname 155. výročie jeho narodenia a 90. výročie jeho úmrtia. Pamätná tabuľa J. Bodnárovi, ktorý sa v Uderinej narodil, je umiestnená na zborovom dome Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Tu nás privítali a ponúkli nám pohostenie farárka Andrea Kurčík s presbyterkou pani Z. Fiľovou. V zborovom dome sme si mohli pozrieť aj pamätnú izbu venovanú J. Bodnárovi.

Púť záujemcov o regionálnu históriu sa nakoniec zavŕšila v obci Točnica, kde sa nachádza rodný dom básnika Kolomana Banšella. V prípade Banšella si tento rok pripomíname 175. výročie jeho narodenia. V Točnici nás srdečne privítala starostka Lívia Bračoková. V miestnom kultúrnom dome sa konalo premietanie filmu o Banšellovom živote a diele, ktorý režírovala bývalá predsedníčka MO MS v Lučenci Ľudmila Lacová. Po skončení premietania položila Ľ. Lacová prítomným žiakom niekoľko otázok týkajúcich sa osobností, ktoré si v tento deň účastníci pripomínali, pričom tých najaktívnejších odmenila publikáciou Sprievodca Galériou osobností Novohradu. (Tu treba uviesť, že samotná Galéria osobností Novohradu sa nachádza v Dome Matice slovenskej v Lučenci a vznikla taktiež najmä zásluhou Ľ. Lacovej.) Celá akcia bola nakoniec zakončená pohostením zo strany obce Točnica.

Podujatie malo za cieľ upozorniť na to, že naše národné a literárne dejiny sa odohrávali nielen v centrách, ako bol Martin či vtedajšie metropoly Habsburskej monarchie. Mnoho dôležitej „drobnej práce“ vykonali naši kultúrni dejatelia aj v iných regiónoch Slovenska, pričom jedným z týchto regiónov bol Novohrad. Akcia bola do veľkej miery zacielená aj na mladú generáciu, ktorá sa takto mohla dostať do priameho kontaktu s miestami, ktoré sú podstatné práve pre kultúrny život a smerovanie Slovákov žijúcich v Novohrade. Podujatie tak splnilo účel bohatého doplnenia vedomostí v oblasti regionálnej výchovy.

Vďaka za uskutočnenie vydatého podujatia patrí všetkým organizátorom, účinkujúcim hercom, recitátorom a folklórnemu súboru Ipeľ, najmä však samotnej „inšpirátorky“ akcie, ktorou bola Ľudmila Lacová.

TESLA GLOBALFORUM 2025

MATICA SLOVENSKÁ POSILŇUJE SLOVENSKO-SRBSKÉ KULTÚRNE PUTÁ



28.–31. augusta 2025 sa v Novom Sade ďalších mestách Vojvodiny uskutočnilo významné medzinárodné sympóziu Tesla GlobalForum 2025, ktoré nesie meno svetoznámeho vedca a vizionára Nikolu Teslu. Aj tohtoročné podujatie sa stalo miestom stretnutia mládeže, vedcov a kultúrnych pracovníkov z rôznych krajín.

Fórum spojilo mladých ľudí z rôznych častí Srbska, ako aj dvadsaťosem matičiarov zo Slovenska, vedených predsedom Matice slovenskej Mariánom Gešperom. Delegáciu tvorili členovia Mladej Matice z Lučenca, Sečovíc, Košíc, z okresu Humenné vrátane folkloristov z FS Chemlon. Práve oni niesli do Vojvodiny nielen kultúrne poslanstvo, ale aj slovenskú pieseň, hudbu a tanec – symboly živej identity slovenského národa.

V piatok 29. augusta slovenskí matičiari navštívili sídlo Matice srbskej, najstaršej slovanskej matice v Európe, ktorá bola založená v roku 1826 a inšpirovala vznik Matice ilýrskej,



českej, slovinskej, ako aj našej Matice slovenskej v roku 1863.. Na budúci rok Matica srbská oslaví už dvesté výročie svojho založenia. Zaujímavou skutočnosťou je, že pri jej založení významne pôsobil Slovák P. J. Šafárik, ktorý zanechal výraznú vedeckú a kultúrnu stopu vo vtedajšom Srbsku. Delegácia si prezrela historickú budovu Matice srbskej obohatenú odborným výkladom predsedníčky srbských mladých matičiarov Mileny Kulić.

Pokračovalo sa návštevu novosadského Rozhlasu a televízie Vojvodiny. Účastníci si prezreli televízne a rozhlasové štúdiá, stretli sa s pracovníkmi Slovenskej i Rusínskej redakcie a vypočuli si niekoľko odborných prednášok v Mediálnom centre v Novom Sade. Delegáciu

sprevádzal významný slovenský a vojvodinský spisovateľ Martin Prebudila.

Popoludní sa delegácia presunula do Báčskeho Petrovca, kde navštívila Maticu slovenskú v Srbsku. Slovenskú matičnú mládež privítal predseda Juraj Červenák spolu so svojimi spolupracovníkmi. V srdečnej atmosfére si mladí matičiari zo Slovenska zaspievali slovenské piesne a spoločne si prezreli obec, ktorá je kultúrnym a duchovným centrom vojvodinských Slovákov. Večer sa niesol v priateľskej nálade pri spoločnom posedení účastníkov i organizátorov v centre Nového Sadu.

Archív Vojvodiny – chrám pamäti a vzájomného porozumenia

V sobotu 30. augusta sa program sústredil najmä na návštevu storočnej vedeckej inštitúcie – Archívu Vojvodiny, ktorý sa stal dejiskom odborného programu. Účastníkov privítal jeho riaditeľ Nebojša Kuzmanović, ktorý zdôraznil,



že Nikola Tesla je univerzálnym symbolom ľudského génia a mostom medzi národmi. Súčasne prítomným účastníkom, srbskej aslovenskej mládeži podrobne priblížil historické putá medzi týmito dvoma malými slovanskými i európskymi národmi, ozrejmil spoločné dejinné udalosti a zdôraznil spolupatričnosť nielen medzi Slovenskom a Srbskom, ale aj medzi Srbmi a Slovákami vo Vojvodine.

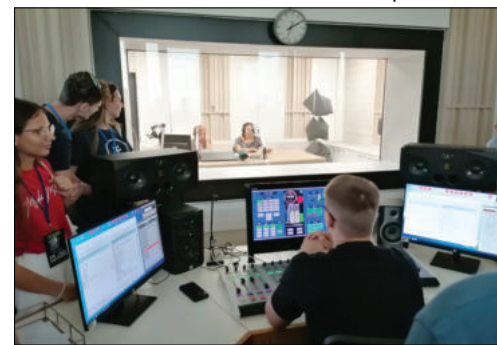
Program zahŕňal aj prednášky na rôzne odborné témy spojené so životom a dielom Nikolu Teslu. Prejav predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera predstavil víziu slovensko-srbských vzťahov. Všetky prednášky obsahovali jasné poslanstvo. Spolupráca Slovákov a Srbov má nielen bohatú minulosť, ale aj perspektívnu

budúcnosť – na poli vedy, kultúry i vzdelávania. Účastníci sa v závere stretli na pôde Archívu Vojvodiny aj s predsedom Matice srbskej Draganom Stanićom, ktorý sa onedlho zúčastní na medzinárodnej vedeckej konferencii venovanej P. J. Šafárikovi a J. Kollárovi v Martine.

V znamení dejín a kultúry v Srijemských Karlovcích.

Popoludní sa účastníci presunuli do Srijemských Karlovec, kde ich srdečne privítal rektor pravoslávneho seminára arcibiskup-stavropor Jovan Milanović. Srijemske Karlovce majú podobné významné miesto v srbských dejinách, ako mesto Martin v tých slovenských. Prednáška o histórii tohto významného miesta, návšteva Karloveckej patriarchie a symbolická zastávka v starobylom vinárstve Bajilo dali mladým ľuďom možnosť nahliadnúť do bohatej tradície a kultúrneho dedičstva Srbska.

Folkloristi z radov mladých matičiarov obohatili každé stretnutie. Zaspievali piesne z Kamenice nad Cirochou a Uble, predstavili



tance horného Zemplína a obdarovali hostiteľov CD nahrávkami slovenských súborov. Tieto kultúrne dary sa stretli s veľkou odozvou – najmä v Slovenskej a Rusínskej redakcii RTV Vojvodina, kde sa prijímali s úprimným nadšením.

Dialóg na úrovni národných inštitúcií

Počas pobytu sa predseda Matice slovenskej Marián Gešper stretol s predsedom Matice srbskej Draganom Stanićom, s riaditeľom Archívu Vojvodiny Nebojšom Kuzmanovićom i s rektorom seminára Jovanom Milanovićom. Rokovania potvrdili záujem o rozvoj spoločných vedeckých a kultúrnych projektov – vrátane konferencie o druhej vlne národného obrodzenia, vydania bilingválneho zborníka a ďalších spoločných vydavateľských aktivít.

Posolstvo pre ďalšie generácie

Účasť Matice slovenskej na ceste za slovenskými krajanmi v Srbsku a na Tesla GlobalForum 2025 opäť ukázala, že slovensko-



srbské priateľstvo stojí na pevných základoch. Spája nás spoločná história, kultúrne dedičstvo i vôľa mladých generácií kráčať v ústrety budúcnosti bok po boku. Vedec Nikola Tesla je symbolom univerzálného poslanstva, ktoré dnes spája mladých ľudí v duchu dialógu, vzájomného rešpektu a priateľstva.

V Martine sa 11. a 12. septembra 2025 uskutočnila Medzinárodná vedecká konferencia – II. vlna národného obrodzenia, nadväzujúca na šiesty Kongres matíc a inštitúcií slovanských národov. Organizovala ju Matica slovenská v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí SR pri príležitosti 230. výročia narodenia Pavla Jozefa Šafárika.

Na konferencii vystúpili slovenskí i zahraniční vedci a predstavitelia matíc zo Srbska, Česka, Slovinska a Čiernej Hory. Diskutovali o význame druhej vlny národného obrodzenia, o Šafárikovi, Kollárovi i o aktuálnom dianí vo svojich ustanovizniach a venovali sa aj téme ich historického vývoja a prítomnosti slovanskej otázky v európskom kontexte.

Slávnostným vyvrcholením sa 12. septembra stalo odhalenie busty národovca Jána Bulíka (1897 – 1942) pred sídelnou budovou Matice slovenskej. Bulík, zakladateľ Matice slovenskej v Juhoslávii a aktívny bojovník proti fašizmu, sa tak dočkal trvalej spomienky.

Odhalenie busty nadviazalo na augustový krajský festival a bolo jedným z hlavných momentov Roka zahraničných Slovákov 2025. Program otvorila slovenská hymna v podaní operného speváka Borisa Babíka, nasledovalo vystúpenie dievčenskej skupiny Hruštička z Kovačice so sprievodom Jána Dišpitera.

Medzi prítomnými boli predseda NR SR Richard Raši, minister zahraničných vecí Juraj Blanár, poslanec Michal Bartek, veľvyslanci Srbska a Kuby Aleksandar Nakić a Rafael Pino Bécquer, štátny tajomník Richard Maraček, primátor Martina Ján Danko, biskup Ján Hroboň, podpredseda ÚSZZ Peter Chrastina, zástupkyňa SAK Magdaléna Hromcová, honorárny konzul Srbska Mojmir Vrlík, príbuzní Janka Bulíka, predseda zhromaždenia obce Kovačica Jaroslav Hrubík, predsedníčka NSSNM Dušanka Petráková, starosta Kovačice Adam Jonáš, predseda MS v Srbsku Juraj Červenák, predsedovia slovanských matíc i ďalší hostia.

Predseda NR SR Richard Raši vo svojom príhovore zdôraznil: „Janko Bulík svoj život venoval službe národu, ochrane slovenského jazyka, kultúry a tradícií doma aj za hranicami. Matica slovenská bola vždy viac než len kultúrna inštitúcia. Bola symbolom zápasu o slovenské záujmy, o právo hovoriť vlastným jazykom, písať vlastnú literatúru a žiť vlastnú identitu. Práve Matica niesla plameň národného povedomia aj v časoch, keď sa nás snažili umlčať. A práve preto je jej nezávislosť a samostatnosť taká dôležitá. Ako predseda Národnej rady SR a podpredseda strany Hlas – sociálna demokracia budem vždy stáť na strane Matice slovenskej, podporovať jej slobodu a samosprávnosť. Iba nezávislá Matica môže naplno plniť svoje poslanie a byť chrámom našej národnej hrdosti. Busta Janka Bulíka je pripomienkou odvahy, vlastenectva a vernosti národu, hodnôt, ktoré musíme odovzdávať ďalším generáciám.“ Minister zahraničných vecí Juraj Blanár doplnil, že „odkaz Janka Bulíka ostáva dodnes silný nielen v našej krajskej komunite v Srbsku, ale priamo na území našej vlasti. Je preto veľmi dôležité, že jeho pamiatka, kultúrny, vedecký a národný prínos ostane aj na tomto mieste zachovaný pre ďalšie generácie. Verím, že jeho odkaz bude motivovať všetkých krajanov pri

BUSTA JÁNA BULÍKA DALA SYMBOLICKÚ BODKU ZA MEDZINÁRODNOU VEDECKOU KONFERENCIOU V MARTINE



udržiavaní slovenského jazyka, tradícií a kultúry, aby sme spoločne naďalej premostovali náš slovenský národ doma aj v zahraničí.“ Zároveň vyzdvihol význam a pozíciu Matice slovenskej v slovenskom národe ako nenahraditeľnej a jedinečnej ustanovizne. Podotkol, že aj vďaka pôsobeniu Matice slovenskej sa dostávajú na svetlo významné osobnosti nášho národa. Práve na tomto poli robí Matica obrovskú prácu. Zároveň vyzdvihol význam a prínos zahraničných Slovákov a dôležitosť Medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorú v týchto dňoch organizovala práve Matica v spolupráci s rezortom zahraničia. Minister zdôraznil, že ministerstvo bude naďalej prostredníctvom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí pracovať na vytváraní kvalitnejších podmienok a pomáhať krajanom v ich aktivitách, ktoré dnes realizujú v krajinách, kde žijú a pôsobia. Predseda MS Marián Gešper povedal: „Ján Bulík bol veľkou postavou slovenského

krajského života – zakladateľ Matice slovenskej v Juhoslávii, neúnavný organizátor a napokon aj hrdina, ktorý položil život v boji proti fašizmu. Aj preto nie je náhoda, že sme rok 2025 vyhlásili za Rok zahraničných Slovákov. Všetky naše podujatia v tomto roku sa niesli v znamení úcty k našim krajanom, ktorí si aj za hranicami uchovávali jazyk, kultúru a vedomie



národnej príslušnosti. Odhalenie busty Jána Bulíka je preto symbolickou bodkou za našimi matičnými aktivitami a vyjadrením vďaky tým, ktorí aj v ťažkých časoch slúžili národu sodvahuou vernosťou.“ Popríhovoroch predseda MS Marián Gešper spolu s predstaviteľmi štátu a vnukom Janka Bulíka odhalili bustu, ktorú požehnal biskup Ján Hroboň. Slávnostná atmosféra vyvrcholila položením vencov a kytíc ako prejavom úcty k odkazu osobnosti, ktorá presiahla hranice Slovenska.

HRDINOVIA NÁRODA

SPOMIENKA V KREMNICI NA MARTÝROV SLOVENSKEHO POVSTANIA

Pri pamätníku Juraja Langsfelda v Kremnici sa 18. júna 2025 uskutočnila slávnostná spomienka, ktorou si Matica slovenská, jej miestny odbor v Kremnici, mesto Kremnica a Základňa výcviku a mobilizačného doplnovania Juraja Langsfelda z Martina uctili 200. výročie narodenia významných účastníkov Slovenského povstania z rokov 1848 / 1849: Juraja Langsfelda, Karola Holubyho, Viliama Šuleka a Daniela Maróthyho, ako aj 176. výročie tragickej popravy Juraja Langsfelda, jednej

o smútku, neprežívajme ju ako niečo tragické. Nech to pre nás nie je len spomienka na utrpenie, ale oslavujeme ich ako život – život naplnený odvahou, hodnotami a odkazom, ktorý pretrval dodnes. Ide obrovský odkaz a sila jeho príkladu ostáva veľmi významná. Preto radujeme sa. Dielo Juraja Langsfelda, viera, že Slováci budú mať raz vlastný štát či samosprávu, je v dnešnej dobe jednoznačne naplnená...”

Medzi hosťami bol aj starosta obce Sučany



z najvýraznejších postáv slovenského revolučného hnutia.

Program slávnosti sa začal kladením vencov k pamätníku sprevádzaným vojskou strážou, čo podčiarklo historickú dôstojnosť a úctu k obetiam národného zápasu. V nasledujúcich príhovoroch vystúpili významní hostia verejného, vojenského a kultúrneho života. Medzi rečníkmi nechýbal viceprimátor mesta Kremnica Radovan Junas, ktorý vo svojom príhovore poznamenal: „Vďaka dlhoročnej tradícii sa aj dnes stretávame na mieste, ktoré v sebe nesie pečať smútku. No súčasne aj posolstvá odvahy, nezlomnosti a presvedčenia, že v boji za obrodenecké myšlienky, ktorých sa Juraj Langsfeld nikdy nevzdal, prinieslo ovocie. Dozreli tu plody, ktoré boli draho vykúpené, no o to väčšiu mali hodnotu...”

Rovnako sa zúčastneným prihovoril aj predseda MS Marián Gešper: „Pre mňa je veľkou hrdosťou, že môžem byť na tomto posvätnom mieste každého Slováka, neďaleko blízkosti odpočinku jedného z najvýznamnejších slovenských národných hrdinov, ktorý je aj nositeľom slovenskej vojnovnej tradície, a to je mladý martýr Juraj Langsfeld. Rovnako dnes vzdávame hold aj Karolovi Holubymu, Vilovi Šulekovi a Danielovi Maróthyimu. Aj keď dnes si uctievať túto udalosť a hovoriť

Martin Rybár, veliteľ základne ZaVaMD Juraja Langsfelda v Martine plukovník Pavol Barančík, prvý podpredseda MS Marek Hanuska, tajomník MS Viliam Komora a predseda miestneho odboru MS v Sučanoch Ján Šteuček. V publiku boli prítomní aj príbuzní rodiny Langsfeldovcov, členovia kremnického meštianskeho spolku, ako aj verejnosť a priaznivci slovenských dejín.

Silným emocionálnym momentom bola dramatizácia pod názvom „Martýri slovenského národa“, v ktorej herci stvárnil historické osobnosti Langsfelda, Holubyho, Šuleka a Maróthyho. V krátkych, no výpovedných výstupoch predstavili ich životné osudy a ideály, za ktoré položili život – národnú rovnoprávnosť, slobodu, slovenský jazyk a kultúrnu identitu.

Rok 2025 nesie aj širší význam – pripomíname si 200. výročie narodenia generácie štúrovcov, ktorá zásadným spôsobom ovplyvnila slovenské národné, kultúrne a politické smerovanie. Juraj Langsfeld a jeho druhovia patria medzi tých, ktorí sa v revolučných časoch nezlakli postaviť za svoj národ. Ich odvaha, vieru v spravodlivosť a obeť si dodnes vážime ako trvalý odkaz pre súčasnosť. Spomienková slávnosť bola pripomienkou minulosti, ale i výzvou, aby sme si hodnoty, za ktoré títo mladí muži bojovali, chránili aj dnes.

MATIČNÝ SLÁVIČEK 2025

28. ROČNÍK V TRSTENEJ

15. mája 2025 sa od skorého rána z Domu kultúry v Trstenej ozýval spev detí a vládla tu pohodová a príjemná atmosféra. Konala sa tu okresná súťaž v speve ľudových piesní „Matičný sláviček 2025“, ktorú už po 28. raz zorganizoval Miestny odbor Matice slovenskej v Trstenej a Základňa umelecká škola v Trstenej.

Nasúťaži sa zúčastnilo 45 detí zo základných škôl v regiónoch: ZŠ s MŠ Čimhová, Hladovka, Liesek, Podbiel, Vitanová, Zuberec, Dlhá nad Oravou, ZŠ P. O. Hviezdoslava Trstená, ZŠ Š. Šmálika Tvrdošín a ZŠ Suchá Hora.

Súťaž otvoril Mgr. art. Jozef Tretina, riaditeľ ZUŠ Trstená, ktorý privítal všetkých prítomných a súťažiacim poprial veľa šťastia. Predsedom poroty bol Mgr. Andrej Škuláň, ďalšími členmi poroty boli za ZUŠ Mgr. art. Jozef Tretina, Mgr. art. Pavol Bažík a Bc. Róbert Žilinec, za MO MS v Trstenej pani Gabriela Matisová.

Každého súťažiaceho postupne vyzýval na pódium Mgr. art. Jozef Tretina, kde zaspieval dve ľudové piesne s hudobným sprievodom. Porota aj ostatní prítomní sledovali vystúpenia pozorne a výkony detí odmenili potleskom. Niektoré piesne sa objavili v podaní viacerých súťažiacych, ale zazneli aj menej známe piesne. Ľudové tradície si deti pripomenuli nielen spevom, ale aj odevom – vystupovali v krojoch. Korepetítormi na súťaži boli Jaroslav Maďara a Štefan Zboja, s výnimkou dvoch škôl.

Na záver riaditeľ ZUŠ Mgr. art. Jozef Tretina vyhodnotil 28. ročník súťaže, poďakoval deťom, pedagógom a všetkým, ktorí prispeli k jej dobrému priebehu. Konštatoval, že všetci súťažiaci sa snažili a zaslúžili by si odmenu, a že porota mala náročnú úlohu vybrať víťazov. Preto udelili niekoľko zdvojených miest a jedno



strojené miesto. Spolu s predsedom poroty a členkou výboru MO MS v Trstenej odmenili víťazov jednotlivých kategórií diplomami a knihami primeranými veku súťažiacych. Cena Matice bola tradične „Národný kalendár 2025“.

Za Mesto Trstená sa účastníkom prihovoril Mgr. Stanislav Pňáček a za Miestny odbor Matice slovenskej v Trstenej Bc. Terézia Lofajová.

KOŠICE – 3. júl 2025 – Napriek extrémnym horúčavám leta sa dnes na rohu Hlavnej a Alžbetinej ulice neďaleko Dómu sv. Alžbety v Košiciach zišlo vyše sto účastníkov na protestnom zhromaždení zvolanom Maticou slovenskou. Dôvodom protestu bola mimoriadne znepokojujúca situácia v súvislosti s pochybnými aktivitami **maďarskej spoločnosti Manevi SK** a odstránenie pamätnej tabule maršala Andreja Hadika.

Zhromaždenie sa začalo o 16.30 hod. štátnou hymnou, po ktorej podpredseda Matice Marek Nemeč zarcitoval tematickú báseň. Následne riaditeľka Domu Matice slovenskej v Košiciach Martina Matečková informovala o neadekvátnom zásahu maďarskej spoločnosti Manevi SK, ktorá zo svojej budovy škandalózne a svojvoľne napriek svojmu predchádzajúcemu písomnému súhlasu a kladnému rozhodnutiu Krajského pamiatkového úradu Košice, odstránila a odniesla matičnú pamätnú tabuľu významného vojenského veliteľa slovenského pôvodu maršala Andreja Hadika (1711 – 1790) na neznáme miesto. Tabuľa mala byť slávnostne odhalená 15. júna 2025 pri príležitosti 235. výročia Hadikovho úmrtia. Máme dôvodné podozrenie, že týmto konaním došlo k naplneniu skutkovej podstaty trestného činu krádeže podľa § 212 Trestného zákona.

Následne tajomník Matice slovenskej a riaditeľ Strediska národnostných vzťahov Viliam Komora na mieste predniesol Odporúčania zo stretnutia Slovákov z národnosti a jazykovo zmiešaných území Slovenska, ktoré sa konalo 14. mája 2025 v Košiciach. Konštatovali sa tam mnohé excesy a prešľapy rôznych maďarských národnostných organizácií, ktoré robia priekvy v rôznych umeleckých, školských, kultúrnych a iných oblastiach, čoho sme boli svedkami napríklad aj pri odhaľovaní pamätníka Ľudovíta Štúra v Štúrove. V prejave zaznela aj výzva na ochranu slovenskej kultúry, identity a historickej pamäti, ako aj odmietnutie neprehľadných akvizícií strategických nehnuteľností zo strany subjektov napojených na cudzie štátne štruktúry.

„Ak by nedošlo k šovinistickému výpadu, pri ktorom bol zo dňa na deň neznámym páchatelom odstránená pamätná tabuľa maršala Andreja Hadika, mohli sme dnes vyslať silné gesto stredoeurópskej jednoty – nielen medzi Slovákami a Maďarmi, ale aj medzi ostatnými národnosťami, ktoré žijú spoločne v Košiciach i na celom Slovensku. Tento čin však nie je ojedinelý. Je súčasťou série incidentov, ktoré sa dlhodobo odohrávajú na juhu Slovenskej republiky. Kedykoľvek sa Slováci pokúsia otvoriť národnú tému, narážajú na množstvo prekážok a nezdravej atmosféry.

Maršal Andrej Hadik predstavuje osobnosť, ktorá má potenciál zjednocovať. Žil a pôsobil ešte pred nástupom národného obrodovania, teda v období, keď národnostné trenice v Uhorsku ešte neboli vypuklé. Práve preto je nepochopiteľné, prečo niekomu prekáža jeho meno na pamätnej tabuli – alebo azda skutočný problém predstavovalo označenie slovenský šľachtic, ktoré na tabuli stálo?

Matica slovenská počas celého tohto procesu preukazovala trpezlivosť a zdržanlivosť. Usilovali sme sa o zmiernenie napätia a o konštruktívne riešenia. Stále platí, že Matica slovenská podporuje mierové spolunažívanie všetkých národov a národností. No zároveň si musíme uvedomiť, že vzájomná úcta a spolupráca môžu stáť len na pevných základoch dôvery a pravdivosti – nie na aktivitách nadácií a spoločností, ktoré anonymne

MATICA SLOVENSKÁ PROTESTOVALA

V KOŠICIACH PROTI ODSTRÁNENIU TABULE MARŠALA HADÍKA



a potichu odstraňujú pamätné tabule v druhom najväčšom slovenskom meste.

Naše dnešné zhromaždenie nie je len reakciou na tento hanebný čin, ale aj silným varovaním pred systematickým vytlačaním slovenských záujmov na juhu republiky. V mnohých prípadoch sa Slováci na tomto území dostávajú do postavenia občanov druhej kategórie.

Vyzývame preto všetky maďarské organizácie pôsobiace na Slovensku, ktoré majú úprimný záujem o korektné vzťahy, aby sme spoločne našli cestu k dôstojnému dialógu. Podávame ruku na zmierenie – ale zároveň jasne deklaruujeme, že Matica slovenská nebude mlčať. Budeme požadovať od príslušných štátnych orgánov, aby konali – nielen v prípade odstránenej tabule maršala Hadika, ale aj pri ďalších incidentoch a nezákonnostiach, ktoré sa dejú na juhu Slovenska.

Chceme hľadať cestu k dialógu s predstaviteľmi maďarskej menšiny, no zároveň si budeme dôsledne brániť naše národné a kultúrne dedičstvo. Budeme verejne ozrejmovať všetky relevantné okolnosti, upozorňovať na každú nespravodlivosť a každé porušenie zákona vo vzťahu k slovenským občanom a slovenskej kultúre,“ zdôraznil predseda Matice slovenskej Marián Gešper vo svojom príhovore.

Matica slovenská v rámci zhromaždenia predstavila aj oficiálne vyhlásenie adresované vláde Slovenskej republiky:

„My občania Slovenskej republiky zhromaždení dnes v Košiciach, vyzývame vládu Slovenskej republiky, aby neodkladne začala konať v súvislosti s neprehľadnými aktivitami spoločnosti Manevi SK, s. r. o., dcérskej firmy maďarskej vládnej nadácie. Táto spoločnosť, prepojená priamo na politických činiteľov maďarskej vlády, skupuje historické a kultúrne nehnuteľnosti na území Slovenska – a to často bez verejnej kontroly, bez informovania občanov a mimo záujmu kompetentných slovenských orgánov. Dôrazne protestujeme aj proti odstráneniu pamätnej tabule maršala Andreja Hadika, ku ktorému došlo v Košiciach dňa 13. júna 2025. Tento čin považujeme za svojvoľné, nelegitímne a neúctivé konanie zo strany firmy Manevi SK, ktoré mohlo naplniť skutkovú podstatu trestného činu krádeže.

Na základe uvedeného žiadame vládu Slovenskej republiky:

- Preveriť činnosť spoločnosti Manevi SK, s. r. o. a jej vlastnícke prevody historických a kultúrnych nehnuteľností na Slovensku, najmä z pohľadu ochrany národno-štátnych záujmov a verejného záujmu.
- Zverejniť všetky doterajšie prípady predaja národných kultúrnych pamiatok do rúk zahraničných subjektov vrátane podmienok ich nadobudnutia a zodpovednosti štátnych inštitúcií.
- Zabezpečiť dôsledné uplatňovanie predkupného práva štátu, najmä pri pamiatkach, ktoré majú historicko-strategický alebo symbolický význam pre slovenskú spoločnosť.
- Zriadiť štátny fond na záchranu a správu národných kultúrnych pamiatok, ktorý by obciam a mestám pomohol so správou chátrajúcich budov a zabránil ich nútenému predaju zahraničným investorom.
- Zaviesť transparentné mechanizmy verejnej kontroly nad akvizíciami strategických nehnuteľností, ktoré môžu mať vplyv na kultúrnu integritu Slovenska, najmä v južných regiónoch.

Slovensko nesmie byť tiché, keď sa stráca jeho pamäť a identita. Dnešné zhromaždenie je začiatkom občianskeho odporu proti kultúrnemu vyprázdňovaniu nášho juhu a strategickému prenikaniu cudzej moci cez ekonomické a právne kanály. V mene historickej pamäti, národnej identity a zodpovednosti voči budúcim generáciám – žiadame okamžité konanie.“

Matica slovenská zároveň oznámila, že podnikne všetky potrebné kroky na to, aby bola pamätná tabuľa maršala Hadika opäť dôstojne a verejne osadená. Dnešné zhromaždenie bolo len prvým krokom v boji za zachovanie slovenského historického vedomia, úcty k našim dejinám a zamedzeniu kultúrnej kolonizácie citlivých území Slovenska.

Následne sa účastníci protestu presunuli vo vlakovom sprievode mestom a slávnostne položili vence pri pamätnej tabuli a buste Jozefa Miloslava Hurbana a pri dvojbuste Ľudovíta Štúra a Jonáša Záborského na Hlavnej ulici.

VELVYSLANKYŇA SEVERNÉHO MACEDÓNSKA NA NÁVŠTEVE V MATICI SLOVENSKEJ



7. júla 2025 poctila Maticu slovenskú v Martine svojou návštevou prvá veľvyslankyňa Severného Macedónska v Slovenskej republike J. E. Evgenija Illieva. V sprievode vedenia Matice slovenskej si prezrela historickú budovu sídla tejto najstaršej národnej kultúrnej ustanovizne, ktorá je dnes národnou kultúrnou pamiatkou.

Pri pracovnom stretnutí s predsedom MS Mariánom Gešperom a členmi vedenia inštitúcie sa oboznámila s jej históriou, súčasným poslaním a pripravovanými projektmi. Diskusia sa niesla v duchu záujmu o kultúrnu spoluprácu, výmenu skúseností a upevňovanie vzťahov medzi slovenským a macedónskym národom.

Veľvyslankyňa so záujmom absolvovala prehliadku matičného archívu, v rámci ktorej jej boli predstavené vzácne historické dokumenty – vrátane Stanov Matice slovenskej

z roku 1862, schválených cisárom Františkom Jozefom I., historické pečatidlá a dobové tlač. Zvláštnu pozornosť venovala Pamätnej knihe návštev Matice slovenskej, do ktorej sa v minulosti zapísali mnohé osobnosti kultúrneho a politického života vrátane prezidenta T. G. Masaryka, Edvarda Beneša, Ludvíka Svobodu či Václava Havla.

V rámci prezentácie činnosti Matice slovenskej bola veľvyslankyňa oboznámená aj s jej vydavateľskou produkciou a s krátkym dokumentom predstavujúcim viac než 160-ročnú históriu inštitúcie.

Stretnutie sa uskutočnilo v priateľskej atmosfére, pričom obe strany prejavili záujem o rozvíjanie kontaktov a kultúrneho dialógu medzi Slovenskou republikou a Severným Macedónskom.



VATRA ZVRCHOVANOSTI

V RIMAVSKEJ SOBOTE

Miestny odbor Matice slovenskej v Rimavskej Sobote je aktívnym nositeľom kultúrneho a spoločenského života v regióne. Dôkazom toho bolo aj nedávne stretnutie pri tradičnej Vatre zvrchovanosti, ktoré už po tretí raz zorganizovali členovia výboru MO MS v spolupráci s mestom Rimavská Sobota. Podujatie pripomínalo 33. výročie prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenska.

Záštitu nad podujatím prevzal primátor mesta JUDr. Jozef Šimko, ktorý vo svojom slávnostnom príhovore priblížil dejinné súvislosti spojené s rozdelením Československa na dva samostatné štáty – Slovensko a Česko. Poslanec NR SR a člen výboru MO MS Ing. Ivan Hazucha otvoril diskusiu o otázkach spoločnosti, medziľudských vzťahov a občianskej hrdosti k Slovenskej republike.

Podujatia sa zúčastnilo približne 300 účastníkov, medzi nimi aj významní hostia:



PaedDr. Helena Husárová, predsedníčka Únie žien Slovenska, Ing. Aneta Vargicová, riaditeľka Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Rimavskej Sobote, JUDr. Štefan Szantó, prednosta MsÚ, Mgr. Peter Černý, predseda Okresnej rady MS, a MUDr. Peter Dragijský, dlhoročný člen výboru MO MS.

Na podujatí v rekreačnej oblasti Kurinec – Zelená voda bolo príležitouťou na stretnutie generácií, ktoré prišli nielen zo záujmu o minulosť, ale aj s víziou zachovania a rozvoja slovenských tradícií. Medzi prítomnými boli členovia výboru, dobrovoľníci, priaznivci Matice, miestni obyvatelia aj rekreanti z rôznych kútov Slovenska. Nechýbali tradičné kroje, srdečné rozhovory, spev a spoločné spomienky na významné osobnosti regiónu.

Slávnostnú atmosféru podujatiu dodala folklórna skupina Hráči, ktorá svojím mužským a ženským spevom a hrou na heligónkach vytvorila nezabudnuteľný zážitok. Básne Jána Jesenského a Milana Rúfusa predniesla Ľubica Varjuová, myšlienky o kráse Slovenska a vzťahu k domovine doplnila Jaroslava Lajgútová.



ČITATEĽSKÝ MARATÓN

NA ORAVE A LIPTOVE SPOJIL 2 416 ŽIAKOV

Originálna iniciatíva matičiarov prebudila záujem o klasiku aj medzi najmladšími čitateľmi.

Spojiť dva regióny, desiatky škôl a stovky detí cez literatúru sa podarilo organizátorom výnimočného čitateľského maratónu Liptov a Orava čítať Kukučina, ktorý sa uskutočnil v piatok 16. mája 2025 pri príležitosti 165. výročia narodenia klasika slovenskej prózy Martina Kukučina. Za podujatím stáli Dom Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši a Miestny odbor Matice slovenskej v Dolnom Kubíne, ktorí chceli výročie pripomenúť netradične – živým kontaktom detí s textom.

„Zámerom nebolo len spomínať, ale vytvoriť zážitok. Čítanie je dnes často v úzadí, a práve preto sme hľadali spôsob, ako ho priblížiť žiakom inak – aktívne, komunitne, s emóciou. Kukučin a jeho tvorba bol na to ideálny,“ povedal Marek Nemeč, riaditeľ Domu MS a zároveň podpredseda Matice slovenskej.



Z Oravy sa do čitateľského maratónu zapojilo až 13 škôl s celkovým počtom 1 738 žiakov. Absolútnym rekordérom sa stala Základná škola Martina Kukučina v Dolnom Kubíne, kde čítali žiaci všetkých ročníkov – spolu 639 detí. K nim sa pridali aj ďalšie školy z Oravy: Cirkevná spojená škola Andreja Radlinského z Dolného Kubína (168 žiakov), ZŠ Petra Škrabáka (61), ZŠ Janka Matúšku (35), ZŠ Martina Hamuliaka z Oravskej Jasenice (15), ZŠ Zubrohlava (55), ZŠ Oravský Podzámok (96), ZŠ Pavla Országha Hviezdoslava z Trstenej (76), ZŠ Oravské Veselé (34), Cirkevná ZŠ sv. Gorazda z Námestova (200), ZŠ Žaškov (73), ZŠ Hladovka (173) a ZŠ Márie Medveckej z Tvrdošína (113).

Jedným z iniciátorov a organizátorov bol predseda MO MS v Dolnom Kubíne Martin Zembjak, ktorý aktívne oslovoval školy a pomáhal im zapojiť sa, pričom sa v jednej z nich aj osobne zúčastnil.

Na Liptove sa do maratónu zapojilo päť základných škôl, čo predstavovalo ďalších 678 žiakov. V Ružomberku čítali žiaci ZŠ Zarevúca

MATICA SLOVENSKÁ SI UCTILA MATIČNÝCH HRDINOV PROTIFAŠISTICKÉHO ODBOJA V MARTINE SI PRIPOMENULI 80. VÝROČIE OSLOBODENIA SLOVENSKA A UKONČENIA DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY



MARTIN – V areáli Matice slovenskej sa v stredu 7. mája 2025 uskutočnilo výnimočné slávnostné podujatie, ktoré spojilo historickú úctu s kultúrnou reflexiou. Matica slovenská si ním pripomenula 80. výročie oslobodenia Slovenska a ukončenia najničivejšej vojnovéj apokalypsy v ľudských dejinách, druhej svetovej vojny. Zároveň vzdala hold osobnostiam, ktoré sa ako matičiari aktívne zapojili do Slovenského národného povstania (SNP) a protifašistického odboja.

Podujatie, ktoré nieslo hlboký historický a etický odkaz, sa začalo ráno vzdelávacím programom pre školskú mládež s názvom Korene našej identity. Ten mal za cieľ prebudiť v mladých ľuďoch povedomie o národnej histórii a dôležitosti občianskej odvahy. Hlavná časť programu sa začala neskôr slávnostným ceremonálom, počas ktorého Matica slovenská udelila in memoriam mimoriadne ocenenia dvanástim svojim členom, funkcionárom a kultúrnym pracovníkom, ktorí sa v čase vojny nesklonili pred nacistickou ideológiou, ale bojovali za slobodu, demokraciu a národnú identitu.

Do povstania sa zapojili desiatky pracovníkov, funkcionárov i členov Matice slovenskej. Niektorí pracovali v ilegálnych skupinách priamo v Matici, iní sa pridali k partizánskym jednotkám alebo sa angažovali v rozhlasovom vysielaní proti režimu, či v matičnom divadle ako súčasť kultúrneho odboja. Niektorí padli, iní boli väznení, mučení alebo deportovaní. No práve títo ľudia sa stali morálnymi víťazmi vojny, nositeľmi demokratického odkazu a živými dôkazmi, že Matica slovenská bola hlbokou studnicou slovenského ducha a odporu.

Moderátor v úvode programu privítal vzácných hostí, medzi ktorými nechýbali poslanci NR SR Michal Bartek, Dávid Demečko, Ivan Hazucha a poslankyne NR SR Marcela Čavojová a Zuzana Matejíčková, veľvyslanec Kuby na Slovensku Jeho Excelencia Rafael Pino Bécquer, primátor mesta Martin Ján Danko, riaditeľ sekcie verejnej a kultúrnej diplomacie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Roman Bužek, Eva Smolíková z odboru štátneho jazyka z Ministerstva kultúry SR, zástupca SZPB Ladislav Skrak, zástupkyňa Živeny Zuzana Kmetová a najmä rodinní príslušníci

ocenených a zástupcovia rodnych miest a obcí Slovenska, odkiaľ pochádzali oceňovaní matičiari.

Prítomní si následne vypočuli zostrih dobového rozhlasového vysielania z čias Povstania i záverečných hodín vojny, doplnený piesňami v podaní speváckeho súboru Hačure z Humenného pod vedením člena Výboru MS Miroslava Kerekaniča. Symbolicky sa tak preniesli do mája 1945 – do chvíľ, keď Slovensko oslavovalo porážku nacizmu a návrat k slobode. Podujatie pripomenulo aj pamiatku Ladislava Sáru, prvého hlásateľa Slobodného slovenského vysielateľa, ktorý bol aktívnym matičiarom. Jeho hlas zaznel do éteru 29. augusta 1944 veršom „Mor ho!“ Stal sa tak jedným zo symbolov protifašistického odporu. Spomínané boli aj významné postavy slovenského verejného a kultúrneho života ako Laco Novomeský či Vladimír Mináč – predsedovia Matice slovenskej, ktorí sa rovnako zapojili do SNP.

Predseda MS Marián Gešper predniesol dojímavý príhovor o odkaze obetí a potrebe chrániť hodnoty, za ktoré položili život. Vo svojom príhovore uviedol: „Matica slovenská sa prostredníctvom svojich členov, funkcionárov a aktivistov výrazne zapojila do SNP a organizovanej protifašistickej rezistencie. Títo dvanásť morálni víťazi druhej svetovej vojny sú toho žiarivým príkladom. Aj keď boli rôznych politických, náboženských a názorových presvedčení, spájala ich činnosť v prospech najstaršej národnej a kultúrnej ustanovize Slovákov, kultúrne aktivity v prospech slovenského národa. Matica sa aj prostredníctvom ich odkazu hlási k protifašistickým a demokratickým hodnotám.“

V hlavnej časti programu boli postupne slávnostne odovzdávané Mimoriadne ceny Matice slovenskej in memoriam. Medzi ocenenými boli:

Anton Augustín Banik, kultúrny historik, filológ, matičný činovník, ktorý sa aktívne podieľal na odboji a tvorbe modernej koncepcie Slovenskej národnej knižnice a Literárneho archívu MS. Roku 1938–1971 pôsobil v Matici, kde sa zaslúžil o návrat staromatičných knižných a archívnych zbierok.

Július Barč-Ivan, prozaik, dramatik, redaktor a od r. 1942 tajomník Slovenskej národnej knižnice

MATICA SLOVENSKÁ SI UCTILA

MATIČNÝCH HRDINOV PROTIFAŠISTICKÉHO ODBOJA

V MARTINE SI PRIPOMENULI 80. VÝROČIE OSLOBODENIA SLOVENSKA A UKONČENIA DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY



Matice slovenskej, autor povstaleckých Národných novin a aktívny účastník SNP.

Ján Bulík, zakladateľ Matice slovenskej v Juhoslávii, významný bojovník za práva Slovákov, popredný organizátor slovenského krajaňského hnutia v Juhoslávii, organizoval ilegálne útoky odbojárov do zahraničia. Následne bol zatknutý a odvečený do tábora Mauthausen, kde v januári 1942 tragicky zahynul.

Alexander Hirner, sociológ, referent Filozofického odboru Matice, neskôr tajomník pre matičné vedné odbory. V období SNP bol poprednou osobnosťou odbojovej skupiny v Matici. V r. 1959 v poslednom monsterprocesse proti tzv. encyklopedistom bol komunistickým režimom odsúdený na dlhoročné väzenie.

Ján Marták, literárny historik, dlhoročný tajomník a správca MS. Podieľal sa na vybudovaní tlačiarenskeho závodu Neografia a rozvoji matičného divadla a rozhlasu. V r. 1959 obvinený z buržoázneho nacionalizmu. Neskôr opäť správcom MS v dubčekovskom období.

Jozef Matula, riaditeľ školy, národovec a matičiar. Ako pedagóg sa angažoval v kultúrnej činnosti a bol predsedom Miestneho odboru MS vo Valči. Ako veliteľ tankovej brigády operoval v oblasti Banská Bystrica – Zvolen – Zvolenská Slatina. V októbri 1944 bol ranený pri nálete nemeckých bombardérov pri Budči, zraneniam krátko nato podľahol.

Ján Nálepka, učiteľ, kultúrny aktivista a člen miestneho odboru MS v Michalovciach. Patril k hrdinom Malej vojny. V r. 1941 na východnom fronte ako štábný stotník – kapitán organizoval tajnú protifašistickú skupinu. Zahynul pri oslobodzovaní mesta Ovruc. Bol jediným Slovákom, ktorý počas vojny získal vyznamenanie Hrdina Sovietskeho zväzu.

Fedor Fridrich Ruppeldt, kultúrny historik a evanjelický biskup. Po oživotvorení Matice patril k jej najvýznamnejším aktivistom a dlhoročným členom jej výboru. Ako predseda Miestneho odboru MS v Žiline bol autorom Memoranda proti povinnému členstvu v HG, za čo bol väznený. V 50. rokoch odsúdený na osemnásť mesiacov väzenia. V neskoršom veku opäť uväznený v procese so skupinou evanjelických kňazov.

Ján Štefánik, pedagóg, literárny kritik a synovec generála M. R. Štefánika, organizačný referent MS. V r. 1940 – 1944 zohral významnú úlohu pri organizovaní odbojového hnutia, využíval kontakty s miestnymi odborníkmi na koordináciu protifašistickú činnosti v regiónoch. Bol kľúčovou spojkou medzi matičiarimi a partizánmi.

Ivan Turzo-Nosický, herec a divadelník. Patril k vedúcim predstaviteľom ilegálnej odbojovej skupiny v MS. Ako tajomník Ústredia slovenských ochotníckych divadiel šíril antifašistickú literatúru, organizoval zbierky pre rodiny uväznených odbojárov a zúčastnil sa na bojoch v Turci. Po r. 1968 bol z politických dôvodov odvolaný z funkcie riaditeľa Slovenského národného divadla.

Ján Ursíny, významný slovenský politik, evanjelický činovník, popredný predstaviteľ SNP a povstaleckej SNR. V r. 1932 – 1938 a 1945 – 1948 člen Výboru MS. Počas Povstania bol členom delegácie SNR na rokovaníach s Edvardom Benešom v Londýne, kde odporoval jeho čechoslovakistickým konceptom. Po vojne sa stal podpredsedom vlády. V r. 1948 bol zdiskreditovaný a odsúdený na sedem rokov väzenia.

Bohuš Žingor, pracoval v hospodárskom oddelení MS a neskôr v tlačiarne Neografia. Spolu s bratom Viliamom patril medzi priekopníkov odbojového hnutia na Slovensku. Od júla 1943 organizoval partizánske skupiny v Turci. Počas SNP pôsobil ako spravodajský dôstojník 2. slovenskej partizánskej brigády. Bol zastrelený pri pokuse o únik z nemeckého zajatia v lesoch pri Pohronskom Bukovci v novembri 1944.

Ocenenie prevzali ich potomkovia a príbuzní. Každé z odovzdaní sprevádzal krátky príhovor, ktorý priblížil život a hrdinstvo jednotlivých laureátov. V závere podujatia sa prítomným hosťom prihovorili za ocenených vnuk Jozefa Matulu, rovnako Jozef Matula, synovec Jána Nálepku Alexander Nálepka a vnuk Jána Ursínyho Igor Hodža.

Organizátori podujatia zdôraznili, že cieľom nebolo len spomínať, ale najmä pripomínať hodnoty, ktoré sú dnes opäť aktuálne – odvaha, kultúrna identita, demokratické princípy a historická pamäť.

(161), v Liptovskom Mikuláši na ZŠ Janka Kráľa – Podbreziny (180) a na ZŠ Márie Rázusovej-Martákovovej (106), a v Liptovskom Hrádku na dvoch školách – na ZŠ Jozefa Dekréta-Matejovce (160) a ZŠ Hradná (71).

Martin Kukučín, autor nadčasových poviedok ako Rysavá jalovica či Keď báčik z Chochoľova zomrie, dokázal osloviť deti aj vyše sto rokov od ich vzniku. „Týmto podujatím sme si zároveň pripomenuli jedného z najvýznamnejších predstaviteľov slovenskej realistickej prózy. Jeho dielo neprestávalo byť aktuálne – či už ide o hlboké humánne poslanstvo, láskavý pohľad na človeka alebo jemný humor, ktorý dokázal osloviť aj dnešnú mladú generáciu. Veríme, že pre deti to bol nielen literárny zážitok, ale aj dotyk s kultúrnym dedičstvom,“ dodal Marek Nemeč.

Vo viacerých školách nešlo len o samotné čítanie – pedagógovia so žiakmi hrali scény, kreslili obrázky, pripravovali výstavy, realizovali vedomostné kvízy či rozhlasové relácie a rôznymi formami približovali život a dielo Martina Kukučina. Prijemným zážitkom bolo aj to, že starší žiaci chodili čítať Kukučinovu tvorbu



svojim mladším spolužiakom.

Celkový počet zúčastnených žiakov – 2 416 – bol jasným dôkazom, že keď sa spoja školy, učitelia a kultúrne inštitúcie, vznikajú silné momenty. Poďakovanie patrilo nielen matičiarom z Liptova a Oravy, ale predovšetkým učiteľom, riaditeľom a všetkým deťom, ktoré sa zapojili.

Literatúra sa týmto podujatím ukázala ako živá – ak jej dáme priestor. Organizátori verili, že túto aktivitu budú spolu rozvíjať aj v budúcnosti a že podujatia budú prepať literatúru, hodnoty a identitu slovenského národa. Matica slovenská tak naplnila svoje historické poslanie – spájať ľudí v mene slovenskosti, kultúry a vzdelanosti a vytvárať priestor pre živú kultúru, ktorá dokáže osloviť nové generácie a dýchať spolu s dobou.

78. VÝROČIE NÁVRATU

PREDKOV NA SLOVENSKO

Novoklenovčania z Kráľa, Aboviec a ďalších susedných obcí južného Gemera si každoročne v máji pripomínali pamiatku návratu svojich predkov na Slovensko. Tento rok si 18. mája 2025 uctili 78. výročie tejto významnej udalosti.

O 11.00 hod. sa začali služby Božie v evanjelickom kostole v Králi, liturgoval a kázal zborový kaplán CZ ECAV Tornaľa Mgr. Matúš Korenko. V kázni prirovnal históriu Novoklenovčanov k stromu – ktorý má korene v staršej generácii, ale zároveň vyháňa nové listy, teda mladú generáciu, ktorú je potrebné duchovne viesť.

Po skončení služieb Božích sa približne 60 účastníkov pietnej spomienky presunulo k pamätníku Novoklenovčanov v areáli kostola, aby si pripomenuli všetkých predkov, ktorých prach spočíval na cintoríne v Novom Klenovci, ako aj tých, ktorí padli vo svetových vojnách. Tichú spomienku otvoril piesňou „Slovensko moje, otcina moja“ domáci ženský spevokol dcérocirkvi ECAV Kráľ-Abovce.

V mene Michala Hrušku, predsedu Miestneho odboru Matice slovenskej v Králi, sa prítomným prihovarila Ing. Zuzana Hrušková, členka výboru, a poďakovala všetkým rodákom za účasť na pietnej spomienke. Program obohatila báseň Daniela Šovca „Odkaz predkov“ v citlivom podaní Zuzany Karolovej.

Svoje zamyslenie postavil na slovách z 4. a 22. kapitoly Knihy Jozuovej Daniel Poprocký, zborový dozorca CZ ECAV Tornaľa. Priblížil podobnosť presídlenia Novoklenovčanov v roku 1947 z obce Nový Klenovec na Podkarpatskej Rusi na Slovensko s oslobodením izraelského národa spod vlády egyptského faraóna. Zdôraznil, že rovnako ako izraelský ľud veril, že Hospodin ich zavedie do zaslúbenej krajiny,



verili aj naši predkovia v nový domov.

Záver pietnej spomienky obohatil mohutný spev novoklenovskej ľudovej piesne „Medzi horami tichá dolina a v tej doline moja dedina“. Počas spevu položili pri pamätníku Mgr. Matúš Korenko a Ján Karol, podpredseda Miestneho odboru Matice slovenskej v Králi, kyticu kvetov.

PREČO MÁM RÁD SLOVENČINU

SLÁVNOSTNÉ VYHODNOTENIE 33. ROČNÍKA SÚŤAŽE



Literárna súťaž s medzinárodnou účasťou Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko rozvíja prostredníctvom poézie a prózy záujem detí a mladých ľudí o slovenský jazyk, jeho výrazovú bohatosť a kultúru. Upozorňuje na dôležité udalosti v živote Slovákov, na osobnosti, ktoré sa zapísali do histórie slovenského národa a zároveň udržiava kultúrne tradície či formuje aktívny prístup k súčasnému dňu. Uznávaná súťaž je jedinou na Slovensku, ktorá vytvára pre krajanov samostatnú súťažnú kategóriu.

Vyhlasovateľmi 33. ročníka súťaže boli Ministerstvo školstva, vývoja a mládeže SR, Ministerstvo kultúry SR, Národný inštitút vzdelávania mládeže, Matica slovenská, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Spolok slovenských spisovateľov, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, Vydavateľstvo Albatros Media Slovakia a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Témy súťaže sa niesli v znamení 60. výročia



založenia Múzea Ľudovíta Štúra v Modre, 70. výročia založenia Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici, ako aj 105. výročia založenia Slovenského národného divadla. Nechýbali príbehy detí a mladých ľudí zobrazujúce život v ich regióne, meste alebo obci, ako aj spracovanie tém o uznávaných regionálnych osobnostiach a udalostiach. V súťažných prácach mohli žiaci a študenti na základe vlastných skúseností a postrehov vyjadriť svoj postoj k takým hodnotám, akými sú priateľstvo, rodina, pochopenie a pomoc iným.

Do celoslovenského kola súťaže Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko sa v školskom roku 2024/2025 zapojilo spolu

187 škôl. Zo Slovenska sa celkovo hodnotilo 411 literárnych prác v 1. – 3. kategórii. Žiaci zo zahraničia súťažili v 4. kategórii, do ktorej prišlo 115 súťažných prác. Práce zahraničných Slovákov posielali súťažiaci z Chorvátska, Maďarska, Nemecka, Rumunska, Srbska, Švédska, Ukrajiny, Spojeného kráľovstva, a Spojených štátov amerických. Prvýkrát sa stalo. Že sa do súťaže zapojil Cyprus. Súťažné práce posudzovalo v 4. kategóriách spolu 18 porotcov.

Slávnostné vyhlásenie výsledkov a odovzdanie ocenení spojené s kultúrnym programom sa uskutočnilo 5. júna v budove Miestneho odboru Matice slovenskej Nové Zámky, ktorý bol spolu so Základnou školou Mostná Nové Zámky ich hlavným organizátorom. Porotcovia udelili naprieč štyrmi kategóriami 6 hlavných cien, 6 cien poroty, 7 osobitých cien poroty a 40 čestných uznaní. Poroty ďalej ocenili 5 pedagógov a 6 škôl. Cenu predsedu Matice slovenskej získala v 4. kategórii Karolína Cehmajstrová zo ZŠ Jána Čajaka



v Báčskom Petrovci v Srbsku. Podujatiu tradične predchádzala spomienková slávnosť venovaná Antonovi Bernolákovi spojená s pietnym aktom kladenia vencov za účasti zástupcov Matice slovenskej, mesta Nové Zámky a stálych novozámckých škôl, kultúrnych a vzdelávacích inštitúcií.

Slová uznania a vďaky patria všetkým vyhlasovateľom, organizátorom, porotcom, sponzorom a priaznivcom, ktorí prispeli k úspešnému priebehu súťaže a k jej slávnostnému vyhodnoteniu. Najväčšie uznanie za krásne vyznania slovenčine a Slovensku však patrí všetkým súťažiacim a študentom, ako aj ich zanietým pedagógom a rodičom.

OBHAJOBA NÁRODNEJ IDENTITY

POĎAKOVANIE TÝM, KTORÍ STÁLI PRI MATICI

Matica slovenská s hlbokou vďakou a uznaním vyjadruje poďakovanie všetkým poslancom Národnej rady Slovenskej republiky, ktorí dňa 5. júna 2025 podporili procedurálny návrh poslankyne HLAS – SD a bývalej ministerky kultúry Ľubice Laššákovej, ktorým sa zastavil ďalší legislatívny postup účelovej novely zákona o Matici slovenskej.

Ich hlas bol hlasom rozvahy, úcty k historickej pamäti a rešpektu k samosprávnym princípom najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizne Slovákov. Po týždňoch verejných útokov, zavádzania, manipulácií a pokusov o diskreditáciu Matice slovenskej, ako aj ovplyvňovania verejnej mienky a poslancov, že novela zákona je nevyhnutná, sa ukázalo, že pravda, hodnoty a úcta k národným inštitúciám dokážu zvíťaziť.

Sme vďační celému poslancovému klubu HLAS – SD za principiálne a jednotné vystúpenie na obranu Matice slovenskej. S rešpektom ďakujeme aj opozičným poslancom z ostatných klubov a ďalším jednotlivcom, ktorí napriek rozdielnej politickej príslušnosti novelu nepodporili.

Títo poslanci sa nezapísali len do zápisnice o hlasovaní – zapísali sa do novodobých dejín Matice slovenskej ako jej obrancovia. Ich rozhodnutie potvrdilo, že Matica slovenská nie je politickou hračkou ani inštitúciou na

ideologické prestrelky. Je živým nositeľom národného povedomia, historickej kontinuity a duchovného odkazu slovenského národa. Mnohí politici podporujú Maticu len pred voľbami, no po voľbách už takí operatívni nie sú, čo sa ukázalo aj pri samotnom hlasovaní.

Matica slovenská odmieta účelové zásahy do svojho fungovania, ktoré nie sú výsledkom konštruktívneho dialógu, ale mocenských ambícií. Odmietame reformy bez odbornej a vecnej debaty, bez rešpektovania vôle členskej základne a bez ohľadu na dejinný význam Matice slovenskej. Takéto zásahy sú návratom k praktikám, ktoré poznáme z čias Uhorska či totalitných režimov.

Veríme, že ak má byť národná kultúra skutočnou prioritou štátu, musí to byť viditeľné nielen v rétorike, ale predovšetkým v činoch – v podobe adekvátneho financovania, materiálnej podpory, rozvoja matičných ústavov, návratu historických pracovísk a archívov.

Veríme, že ak má byť národná kultúra skutočnou prioritou štátu, musí to byť viditeľné nielen v rétorike, ale predovšetkým v činoch – v podobe adekvátneho financovania, materiálnej podpory, rozvoja matičných ústavov, návratu historických pracovísk a archívov.

Matica slovenská nebude nečinne prihliadať na znevažovanie svojho mena a práce tisícok čestných členov po celom Slovensku i v zahraničí. Naša obrana nie je útokom – je odpoveďou na neférové praktiky a kroky, ktoré smerujú proti záujmom slovenského národa a kultúry.

Ďakujeme všetkým, ktorí obstáli v skúške charakteru. Vážime si to.

ŠACHOVÝ TURNAJ

25. ROČNÍK SÚŤAŽE V BREZNE

Sobota 24. mája 2025 patrila šachovému turnaju, ktorého 25. ročník zorganizoval Miestny odbor Matice slovenskej v spolupráci s Centrom voľného času v Brezne. Úvod patril spomienke na ľudí, ktorí svoj voľný čas zasvätili šachu – Ferdinandu Németha a Jozefa Kanoša, dlhoročného rozhodcu turnaja. Šachisti, priatelia i učitelia zanechali významnú stopu v životoch mnohých účastníkov, zasväcovali deti do tajov tejto „kráľovskej hry“.



Prítomní si pri spomienke na nich a ďalších, ktorí sa na turnaji nemohli osobne zúčastniť, uctili ich pamiatku chvíľkou ticha.

Turnaj sa hral v troch kategóriách podľa pravidiel FIDE pre Rapid šach na osem kôl, švajčiarskym systémom s časom 15 minút na hráča. Rozhodcovskú štafetu nezištne prevzal pán Ján Petrovský, ktorému patrí veľké poďakovanie – počas turnaja nielen rozhodoval, ale aj usmerňoval najmä mládež.

Pri organizovaní turnaja sa opäť potvrdila spolupráca tých, ktorí majú záujem niečo robiť pre druhých. MO MS Brezno a CVČ Brezno poskytli priestory, materiálne a technické zabezpečenie, diplomy, vecné ceny a občerstvenie zabezpečil MO MS, sponzorsky prispeli Lesy Brezno – a dobrú náladu priniesli samotní účastníci. Počas turnaja bolo cítiť sústredenosť, napätie a nadšenie, najmä pred posledným kolom, keď každý bojoval o body.

Tento ročník bol výnimočný tým, že väčšina účastníkov mala menej ako 18 rokov, čo sa v posledných rokoch nestávalo. Najmladším účastníkom bol Filip Beniak (9 rokov) a najstarším Július Sabo (83 rokov), ktorí bodovali vo svojich kategóriách. Odvahu súťažiť nabrala aj mladá dáma Alexandra Sroková, jediná účastníčka nežného pohlavia. Poďakovanie patrí aj pedagógom, ktorí upozornili svojich žiakov na turnaj a motivovali ich zúčastniť sa.

Na záver sa prihovril najstarší účastník, pán Sabo:

„Hrávam šach 65 rokov, zúčastnil som sa mnohých turnajov ale túto atmosféru na matičných turnajoch, som nikdy nezažil. Každý rok sa na veľmi teším.“

Najmladší účastníci odchádzali s úsmevom a slovami:

„Aj na budúci rok prídem!“ „Aj Ja!“

Turnaj spojil generácie, privítal aj ľudí s nepriaznivým zdravotným stavom, ktorí na chvíľu zabudli na svoje starosti, a vytvoril jedinečnú spoločenskú atmosféru. Všetkým účastníkom patrí poďakovanie. Tešíme sa už teraz na 26. ročník šachového turnaja.



TVORIVÉ DIELNIČKY

PRE DETI V RÁMCI PROJEKTU TAPI PRE GALANTU

Aj v roku 2025 si projekt TAPI pre Galantu pripravil aktivitu pre najmenších. V dňoch 3. a 4. júla sa v priestoroch Domu Matice slovenskej v Galante konali tvorivé dielničky, súčasť 10. jubilejného medzinárodného umeleckého sympózia.

Každé dopoludnie od 9. do 12. hodiny sa deti pod vedením profesionálnych výtvarníčok venovali tvorbe tapisérií a práci s textilným materiálom. Pri práci využívali kvalitné materiály a celý tvorivý proces prebiehal v priateľskej



a podpornej atmosfére. Každé dieťa si odnieslo nielen vlastnoručne vytvorené dielko, ale aj nové zážitky a radosť z kreatívnej práce.

O odborné vedenie a starostlivosť sa postarali umelkyne Ľuba Suchalová-Harichová a Tatiana Žitňanová. Podujatie vzniklo v spolupráci s Maticou slovenskou, Mestským kultúrnym strediskom Galanta, Klubom textilných výtvarníkov ARTTEX a ďalšími partnermi.

Tvorivé dielničky boli príjemným spštením programu sympózia TAPI, ktoré už tradične prináša do Galanty umenie pre všetky vekové kategórie.

PRESEDA NR SR RICHARD RAŠI NAVŠTÍVIL MATICU SLOVENSKÚ



V pondelok 23. júna 2025 navštívil sídelnú budovu Matice slovenskej v Martine predseda Národnej rady Slovenskej republiky Richard Raši a poslankyňa NR SR Ľubica Laššáková (HLAS – sociálna demokracia). Privítal ich predseda Matice slovenskej Marián Gešper spolu s vedením ustanovizne. Návšteva bola prejavom záujmu predsedu NR SR o najstaršiu kultúrnu, vedeckú a národnú ustanovizeň Slovákov, ktorá zohráva dôležitú úlohu v dejinách aj v súčasnosti Slovenska.

Program stretnutia zahŕňal viacero pozoruhodných momentov. V Bibliotéke MS vedecký tajomník MS Pavol Madura oboznámil hostí s jedinečnými historickými matičnými artefaktmi. Medzi najvzácnejšie patria Stanovy Matice slovenskej s ručne vyšívaným obalom. Ide o základný dokument, ktorý formoval a formuje jej fungovanie. Zaujímavým predmetom je aj pamätná kniha návštev s podpismi významných osobností, ktoré Maticu v minulosti navštívili, vrátane prezidenta Tomáša G. Masaryka z roku 1921 či prezidenta Beneša. Hostí zaujal aj pohľad na historické pečatidlo Matice slovenskej z druhej polovice 19. storočia, ako aj sadrový odliatok posmrtné masky generála M. R. Štefánika, ktorú vytvoril sochár Marek Žitňan. Tieto artefakty zdôrazňujú bohatú minulosť MS a jej význam pre slovenský národ.

Po prehliadke bibliotéky sa delegácia presunula do výborovej miestnosti, kde im predstavili širokú škálu vydavateľskej činnosti



MS, ktorá sa zameriava na popularizáciu slovenskej histórie a kultúry. V rámci programu tajomník pre informačnú a mediálnu oblasť Ján Seman premietol propagačné video, ktoré pútavo dokumentuje vznik, vývoj a neľahké obdobia tejto organizácie. Tento krátky historický dokument zhrnul vyše 160-ročnú existenciu Matice slovenskej. Predseda NR SR R. Raši a poslankyňa NR SR Ľ. Laššáková si pozreli video z reprezentatívnych aktivít MS z roku 2024. Táto časť programu poskytla bohatý prehľad o podujatiach organizovaných Maticou, ktoré sú zamerané na podporu slovenskej kultúry a identity.

V závere stretnutia sa konalo spoločné rokovanie medzi vedením MS a členmi NR SR na čele s jej predsedom. Prítomní diskutovali nielen o súčasných aktivitách Matice, ale aj o jej ďalšom smerovaní a postavení či o ďalšej možnosti jej podpory.

Na záver návštevy položil predseda NR SR vence k bustám významných slovenských národovcov a predsedov Slovenskej národnej rady – Jozefa Miloslava Hurbana a Matúša Dulu – v Parku sv. Cyrila a Metoda v areáli Matice slovenskej.

Uvedená návšteva je pre nás významným prejavom uznania a záujmu o jej činnosť. Matica už viac než 160 rokov hrá dôležitú úlohu v zachovávaní kultúrneho a historického dedičstva Slovenska. A naďalej upevňuje svoje postavenie v národnom kultúrnom priestore.



SLOVANSKÉ MATICE SA STRETLI V MARTINE

KONFERENCIA O DRUHEJ VLNE NÁRODNÉHO OBRODENIA



V dňoch 11. a 12. septembra 2025 sa pod spoločnou organizáciou Matice slovenskej a Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky uskutočnila v Martine Medzinárodná vedecká konferencia – II. vlna národného obrodzenia v nadväznosti na už šiesty Kongres matíc a inštitúcií slovanských národov. Podujatie sa uskutočnilo v kontexte 230. výročia narodenia etnografa, historika, básnika a zakladateľa vedeckej slavistiky Pavla Jozefa Šafárika.

Štvrtok 11. septembra o 10.00 hod. sa v Zasadacej miestnosti MSÚ Martin uskutočnilo slávnostné otvorenie, na ktorom vystúpili: JUDr. Marián Gešper, PhD., MSc. – predseda Matice slovenskej (Slovensko), MUDr. Mojmír Vrlík, CSc. – honorárny konzul Konzulátu Srbskej republiky (Srbsko), prof. RNDr. Peter Chrastina, PhD. – podpredseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Mgr. Ľubica Strážayová – riaditeľka odboru štátneho jazyka Ministerstva kultúry slovenskej republiky, prof. Dragan Stanić – Matica srbská (Srbsko), doc. PhDr. Václav Štěpánek, Ph.D. – Matica moravská a FF Masarykovej univerzity v Brne (Česko), Dr. Aleš Gabrič – Matica slovinská (Slovinsko), Anna Konderlová – Matica slezská (Česko), Juraj Červenák, Zuzana

Lenhartová, Olinka Gloziková-Jonášová, David Francisty – Matica slovenská v Srbsku, PhD. Branislav Kulík, DPA. – Slovenské kultúrne centrum P. J. Šafárika, Slov. evanjelický a. v. cirk. zbor v Novom Sade (Srbsko), Ivan Jovović – Matica čiernohorská (Čierna Hora), doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc. – Matica slovenská, Dr. Nebojša Kuzmanović, PhD. – Archív Vojvodiny (Srbsko), Assoc. prof. Dr. Jozef Pallay – Katedra slavistiky FF Univerzity v Ľubľane (Slovinsko), Alena Kulíková – Slovenské kultúrne centrum P. J. Šafárika (Srbsko), PhDr. Samuel Jovankovič – Spolok Slovákov z Juhoslávie (Slovensko), Michal Hrivňák a Pavol Benyo – Slováci žijúci v Maďarsku (Maďarsko), Martin Prebudila (Srbsko) a Miroslav Bober – predseda Rady rusínskych regiónov Slovenska.

Delegáti zo Srbska, Moravy, Slovinska a Čiernej Hory, ktorí zastupovali zahraničné Matice a ďalšie kultúrne inštitúcie v úvode informovali o aktuálnom dianí vo svojich ustanovizniach a venovali sa aj ich historickému vývoju. Vyjadрили sa i k širším dejinným otázkam a prítomnosti slovanskej otázky v európskom kontexte. V rámci programu konferencie vystúpili aj poprední slovenskí, českí, srbskí, čiernohorskí a slovinskí historici, literárni

kritici, teda vedci zaoberajúci sa nielen životom a dielom P. J. Šafárika, ale aj problematikou druhej vlny slovenského národného obrodzenia a osobne si všímali aj najbližšieho Šafárikovho spolupracovníka Jána Kollára.

V medzinárodnej konferenčnej časti následne od 15. hodiny vystúpili: PhDr. Lukáš Perný, PhD. – Matica slovenská, doc. PhDr. Václav Štěpánek, PhD. – Matica moravská a FF Masarykovej univerzity v Brne (Česko), prof. Dr. Andrej Rozman a doc. Dr. Špela Sevšek Šramel – Katedra slavistiky FF Univerzity v Ľubľane (Slovinsko), Ivan Jovović a Petar Lekić – Matica čiernohorská (Čierna Hora), Dunja Andrić – Archív Vojvodiny (Srbsko), Tatjana Cavić a Boris Bulatović, PhD. – Archív Vojvodiny (Srbsko), Dušan J. Ljuboja, PhD. – Srbský inštitút (Maďarsko).

Piatok 12. septembra sa v slovenskej časti konferencie predstavili so svojimi príspevkami predseda Matice slovenskej JUDr. Marián Gešper – Matica slovenská, PhD., MSc., PhDr. Viktor Timura, CSc., Dr. h. c. prof. Rudolf Dupkala, CSc. – Prešovská univerzita v Prešove, PhDr. Branislav Kulík, DPA. – Slovenské kultúrne centrum P. J. Šafárika, Slov. evanjelický a. v. cirk. zbor v Novom Sade (Srbsko), prof. PhDr. Peter Káša, CSc. – Prešovská univerzita v Prešove, doc. PhDr. Peter Podolan, PhD. – Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave a doc. Marián Ambrózy, PhD. MBA – ISM Slovakia Prešov.

Hlavným zámerom konferencie bolo interdisciplinárne (kulturologické) vedecké spracovanie kontextu druhej vlny národného obrodzenia, ktorú reprezentujú najmä Pavol Jozef Šafárik a Ján Kollár. Napriek tomu, že časť tejto generácie spolupracovala s bernolákovcami (Herkeľ, Koiš, Hamuljak, Holly), podporila alebo sa snažila zmieriť so štúrovcami (Šafárik – Štúr, Tomášik, Kuzmány, Dobriansky, Jurkovič), či sa voči nim vyhranila (Kollár, Palacký), je potrebné vnímať ju ako generáciu medzi bernolákovcami a štúrovcami. Vplyv druhej generácie sa prejavil zakladaním matíc a inštitúcií slovanských národov – srbskej, českej, ilýrskej, slovenskej, slovinskej a ďalších. Tento odkaz presiahol až do integračnej roviny Slovanov vznikom Československej republiky či Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov, neskôr Juhoslávie, ktorej hymnou sa stala Tomášikova pieseň Hej, Slováci. Druhá vlna obrodzenia mala svoje prínosy i limity. Ovplyvnila pozitívne aj negatívne čechoslovakizmus, významne zasiahla do politických a kultúrnych dejín a formovala aj osobnosti ako Masaryk, Beneš, Štefánik, Dérer, Šrobár, Clementis či Novomeský. Cieľom konferencie je vedecky spracovať odkaz tejto generácie a jej medzinárodný vplyv v rámci integračných procesov slovanských krajín (Srbsko, Slovinsko, Česko, Chorvátsko, Bulharsko, Poľsko, Macedónsko, Rusíni, Lužickí Srbi a ďalší). Ide o praktické uskutočnenie kollárovsko-šafárikovskej vízie kultúrnej a vedeckej spolupráce slovanských národov, ktorá presahuje do súčasnosti prostredníctvom kongresov matíc a inštitúcií slovanských národov. Delegáti šiesteho Kongresu matíc a inštitúcií slovanských národov a účastníci medzinárodnej konferencie o P. J. Šafárikovi sa zaviazali naďalej vedecky spolupracovať a aj v súčasnosti naďalej udržiavať a rozvíjať vzájomné kontakty.



V DUNAJSKEJ STREDE

1. ROČNÍK FESTIVALU
ĽUDOVEJ HUDBY A SPEVU

V tomto roku sa v Dunajskej Strede rozhodli založiť novú tradíciu zameranú na podporu slovenskej ľudovej kultúry v južnom regióne – Festival ľudovej hudby a spevu. Podujatie je koncipované ako každoročné a jeho cieľom je dlhodobo prispievať k zachovaniu a rozvoju slovenskej folklórnej tradície. Prvý ročník položil základ pre nasledujúce roky a s postupným zvyšovaním povedomia sa festival môže stať dôležitou súčasťou kultúrneho života regiónu s rastúcim ohlasom každým rokom.

Festival sa konal 21. júna 2025 v záhrade Domu Matice slovenskej v Dunajskej Strede a zároveň bol spojený s oslavou 80. výročia založenia a 35. výročia oživotvorenia MO MS v Dunajskej Strede. Prítomným matičiarom



a hosťom sa prihovarila predsedníčka MO MS a riaditeľka Domu MS Monika Benkovská, ktorá priblížila počiatky vzniku miestneho odboru a jeho úlohy v náročnom období.

V prestávkach medzi vystúpeniami jednotlivých speváckych skupín sa zamerala na uplynulé aktivity a kultúrne podujatia, ktoré sa sústredili na tri oblasti: pripomínanie si významných slovenských a matičných sviatkov a výročí, zachovávanie slovenských zvykov a tradícií a prinášanie kultúry a zábavy nielen do prostredia matičiarov, ale aj do divadiel a na výlety po krásach Slovenska.



V kultúrnom programe vystúpili štyri folklórne spevácke umelecké kolektívy, ktoré predstavili ľudové piesne z rôznych regiónov. Festival otvoril spevácky súbor Pakanskí matičiari z Veľkej Paky, nasledovala Slniečnica z Dunajskej Strede, Lipa zo Šamorína a Paroháči z Dunajskej Strede.

Po vystúpeniach si účastníci vychutnali pohostenie – guláš a pagáčiky pripravené šikovnými matičiarami, ako aj sladké dobroty z kuchýň matičiarok. Podujatie pokračovalo voľnou zábavou, ktorá trvala až do neskorých večerných hodín.

ECHO HELIGÓNKY 2025 ROZOZVUČALO
VALČU ĽUDOVOU MUZIKOU

Heligónkyzo Slovenska aj Moravy rozozvučali 10. mája 2025 Valču a milovníkom ľudovej muziky pripravili nezabudnuteľný zážitok. Pozvanie prijali skutoční virtuózi nástroja, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou slovenskej ľudovej kultúry. Hudba a spev sa v minulosti niesli dedinami, kde na lavičky na priedomí po celodennej práci na poli sadali mládenci a devy. Vďaka Bohu sa tradícia udržiava a v kalendári neexistuje dátum, ktorý by heligónkári vo veku od 7 do 80 rokov nevyužili na svoje stretnutia. Každé z nich bolo milým stretnutím priateľov a prinášalo radosť verejnosti.

Tradične sa konal už dvanásť ročník podujatia, ktoré organizuje Miestny odbor Matice slovenskej vo Valči. Program uvádzala Monika, podujatie otvoril spevokol Valčan MO Matice slovenskej. Muzikanti od prvého vystúpenia stupňovali náročnosť v sólovej, skupinovej aj

rodinnej hre, čím sa obecenstvo odpútavalo od reality a nastúpila atmosféra bezstarostného spoločného spevu s neutíchajúcim potleskom.

Tento ročník priniesol prekvapenie – vystúpenie Veselých heligónkárov nielen



z Kysúc, ale aj z Považia, Liptova, Turca, Oravy a Pohronia. Dvanásť muzikanti predviedli výkony, ktoré publikum ešte nepočulo. Každý ročník bol doteraz jedinečný a dvanásť ročník potvrdil tradíciu s nádejou, že elán organizátorov vydrží a trinásť ročník prekoná všetky predchádzajúce.

Obec Valča a MO MS vo Valči sa snažili vytvoriť v stiesnených priestoroch kultúrneho domu príjemné prostredie, k čomu prispel lahodný guláš a vhodné občerstvenie. Vyvrcholením podujatia bolo spoločné vystúpenie všetkých súborov a rozlúčka, ktorá nemala konca.



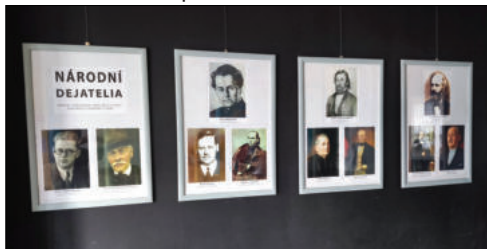
PESTRÉ VÝSTAVNÉ AKTIVITY DOMU MATICE SLOVENSKEJ V SNINE



17. januára 2025 sa Dom Matice slovenskej podieľal na vernisáži výstavy **Kroje v pohybe** v Košiciach v kultúrno-spoločenskom centre Átrium klub v Zuzkinom parku. Riaditeľ Domu MS v Snine Jozef Makariv bol kurátorom výstavy a Dom MS dodal k výstave vytlačené katalógy. S príhovorom vystúpil a výstavu za prítomnosti autorky Anety Lattovej otvoril starosta mestkej časti Košice- západ Marcel Vrchota, ktorý v svojom príhovore vysoko ocenil tvorbu autorky.

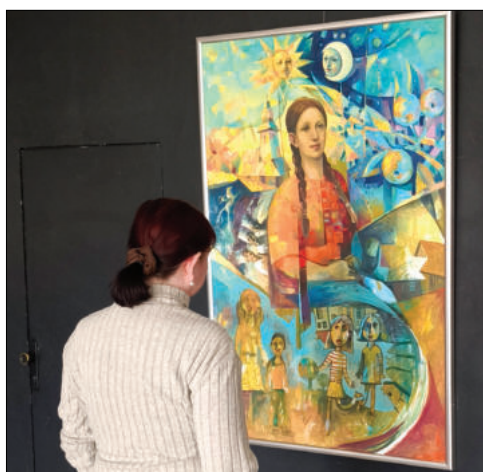
Kurátor výstavy zase vyzdvihol fakt, že autorka sa téme krojov venuje systematicky a neustále vytvára nové variácie pohybu a farebnosti.

Návštevníci prítomní na vernisáži sa



mohli potešiť umeleckým stvárnením krásy slovenských krojov a obdivovať osobitý výtvarný prístup autorky k stvárneniu bohatosti a pestrosti slovenských ľudových tancov a krojov. Aneta Lattová už mala viacero výstav na Slovensku, ale aj v Česku či Poľsku.

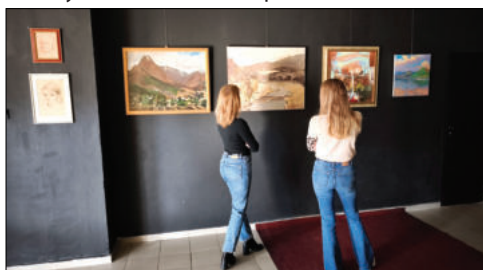
Ďalšou výstavou bol **Jarný výtvarný salón**. Výstavu tvorili olejomalby a kresby od autorov zo Slovenska i zahraničia. Táto rozsahom nevelká výstava bola farebne pestrá a námetovo zaujímavá. Najviac zaujala veľkoplošná olejomalba od sninského rodáka Miroslava Capovčáka, ktorú vytvoril spolu s deťmi zo



súkromnej ZUŠ v Michalovciach v rámci projektu Matičná galéria, ktorej bol organizátorom Dom MS v Snine. Výstava bola sprístupnená v spolupráci s Mestským a kultúrnym strediskom v Snine vo výstavnej sieni Domu kultúry.

Po tejto výstave bola v tom istom priestore sprístupnená výstava portrétov s názvom **Národní dejatelia**. Boli tu predstavené známe i menej známe osobnosti slovenského národného života, ktoré pomáhali postupne budovať základy slovenského osamostatnenia až po vznik samostatného štátu Slovákov.

Ďalšou unikátnou výstavou zrealizovanou Domom MS v Snine bola výstava dobových pohľadov s názvom **Okres Snina v minulosti**. Výstava sa zameriava na opravu ciest a vodných tokov v okrese Snina roku 1933. Cesty a vodné toky opravovali nezamestnaní a hladom postihnutí, ktorí v tomto roku dostali potravinovú pomoc od štátu. Pomoc rozdeľoval Oresný úrad v Snine cez spadové obce.



MEMORIÁL

ZLATICE HALKOVEJ V ŠTÍTNIKU

Areál Bebekovského Vodného hradu v Štítniku sa 28. júna 2025 stal miestom stretnutia gemerských matičiarov, ktorí si prišli po roku zaspomínať na bývalú riaditeľku Domu MS v Rožňave Ing. Zlaticu Halkovú.



Podujatie zorganizovali MO MS Štítnik, DMS Rožňava, Odbor Mladej Matice Rožňava a obec Štítnik. V úvode sa prítomným prihovorila predsedníčka MO MS Štítnik Monika Liptáková a privítala hostí – starostu obce Ladislava Belányiho, riaditeľku DMS Rožňava Tatiánu Tomkovú a predsedu Odboru Mladej Matice Vladimíra Tökölyho.

Ako odznelo v príhovore, Zlatica Halková – familiárne „Zlatka“ – bola vždy milá, usmiate, plná energie, nápadov a humoru. Po celý život sa venovala športu, najmä cyklistike, pričom dosiahla množstvo úspechov doma i v zahraničí vrátane titulov majsterky Slovenska a Československa. Neskôr sa venovala mládeži ako trénerka a bola dlhoročnou matičnou funkcionárkou. Počas podujatia viackrát zaznelo, že Zlatka mala počas života len dve lásky – bicykel a Maticu slovenskú.

Vladimír Tököly predstavil organizačné pokyny pre spanilú jazdu na bicykloch po veľkom a malom okruhu. Predsedníčka MO MS Čierna Lehota Darina Figúrová emotívne priblížila spomienky na Zlatku: „Môžeme plakať, lebo si odišla, alebo sa môžeme usmiať, pretože si žila. Môžeme zavrieť oči a priať si, aby si sa vrátila, alebo ich nechať otvorené a uvedomiť si, čo všetko krásne si nám zanechala.“

Účastníci spanilej jazdy vyrazili na trasu, zatiaľ čo ostatní si mohli v bašte Vodného hradu pozrieť spomienkovú prezentáciu zo života Zlaticy Halkovej a vypočuť si prednášku o významných rodákoch z Gemera v zahraničí. Členky Odboru Mladej Matice sa počas dňa venovali deťom pri rôznych športových aktivitách.

Spanilá jazda prilákala účastníkov rôznych vekových kategórií a všetci sa bezpečne vrátili do cieľa, kde si prevzali odznak a spomienkový list na memoriál. Podujatie zakončil výborný guláš, ktorý pripravili členovia MO MS Štítnik a ďalší dobrovoľníci z obce.

Memoriál Zlaticy Halkovej tak opäť pripomenul jej život, dielo a prínos pre šport, mládež a Maticu slovenskú.



SPOMIENKA V DAVIDOVE

NA 81. VÝROČIE SNP

Slovenské národné povstanie patrí medzi najsilnejšie momenty našich moderných dejín. Už 81 rokov sú tieto slová – SNP – zapísané veľkými písmenami v našej historickej pamäti. Nie ako symbol rozdelenia, ale ako pripomienka odvahy, jednoty a boja proti zlu. Povstanie nebolo občianskou vojnou, nebolo ani protištátnym aktom. Bolo to jasné vyjadrenie odporu voči nacizmu, fašizmu a nemeckej okupácii.

Slovenský národ sa v roku 1944 spojil. Išlo o budúcnosť. O slobodu. O právo žiť v krajine, kde moc nie je cieľom, ale nástrojom pre dobro ľudí. SNP bolo očistením, novým začiatkom, aktom, ktorým dali svetu najavo, že Slovensko si je vedomé svojej zodpovednosti a svojej úlohy v dejinách. Lebo moc je pominuteľná, no duch a odkaz povstania pretrváva.

Túto myšlienku si pripomenuli aj obyvatelia a hostia obce Davidov, kde sa v sobotu 30. augusta 2025 o 17. 30 pod Klinom uskutočnila slávnostná spomienka na 81. výročie SNP a zároveň na 80. výročie ukončenia druhej svetovej vojny.

Program podujatia otvorila divadelná dramatizácia „Vrátim sa živý“, ktorú pripravila Matica slovenská prostredníctvom svojich



dobrovoľníkov a zamestnancov. Autorom hry je Marián Gešper a jej cieľom je pripomenúť účasť maticiárov v Slovenskom národnom povstaní a ich spojitosť s Ľudovítom Kukorellim. Dramatizácia sa zameriava na túto menej známu, no dôležitú kapitolu zo života Matice slovenskej a jej členov v boji proti fašizmu.

Slávnostný program pokračoval vystúpeniami folklórnych súborov Brezinky a Porubjanka, hudobný zážitok priniesol Orchester Východňarov. Vrcholom večera bolo zapálenie vaty o 20. hod., po ktorom sa účastníci vydali na symbolickú cestu partizánskym chodníkom. Podujatie umocnili aj slávnostné príhovory. Tajomník Matice slovenskej Peter Schvantner sa prihovoril slovami úcty a hrdosti, ktoré adresoval najmä účastníkom povstania. Mnohí z nich boli zároveň aj členmi Matice slovenskej. Medzi hosťami nechýbali ani podpredseda MS Marek Nemeč či predseda Dozorného výboru MS Martin Fejko, ktorí svojou prítomnosťou aktívne podporili dôstojnosť tejto spomienky.

Atmosféra bola naplnená úctou, vďaka i zamyslením. Takéto spomienky sú dôležité, pretože nám pripomínajú, že história nie je len minulosť, ale aj odkaz pre prítomnosť a budúcnosť. SNP je a ostane jedným z najväčších prejavov odvahy slovenského národa.

CYRILU-METODSKÁ SLÁVNOSŤ POD HRADOM ČIČVA



Aj tento rok si začiatkom júla maticiári po celom Slovensku uctili svätého Cyrila a Metoda. Výnimkou neboli ani maticiári z okolia Vranova nad Topľou, ktorí sa pravidelne stretávajú pri súsoší bratov Cyrila a Metoda v nadživotnej veľkosti. Súsošie sa nachádza v obci Sedliská, v časti Podčičva, priamo pod zrúcaninami hradu Čičva. Pripomína ich prechod cez rieku Ondava. Autorom súsošia je Milan Krajňák a jeho zhotovenie sponzoroval Stanislav Obický.

Spomienka na vierozvestcov sa začala cirkevnou slávnosťou v Kostole Povýšenia Svätého kríža pod hradom Čičva. Svätú omšu celebroidal správca rímskokatolíckej farnosti Peter Sabol a homíliu predniesol správca gréckokatolíckej farnosti Martin Zlacký, ktorý vyzdvihol poslanstvo sv. Cyrila a Metoda.

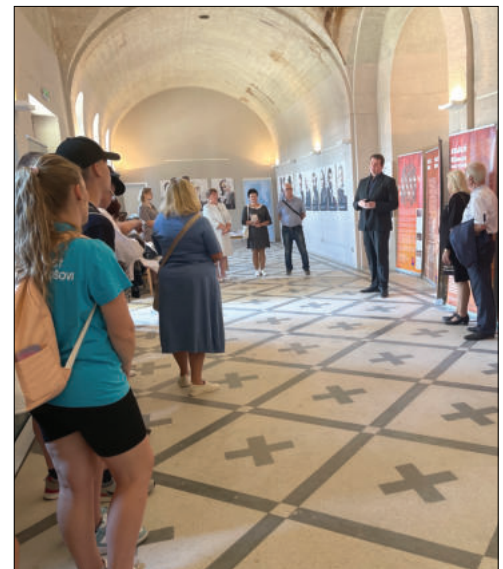
Po slávnostnej omši sa veriaci sprievodom presunuli k súsošiu. Členovia Folklórnej speváckej skupiny Verbina v tradičných krojoch zaspievali pieseň „My kráčame s Máriou za Pánom Ježišom“. Po príhovore predsedníčky MO MS Sedliská Márie Grajcarovej položila maticná delegácia spolu so starostom obce Matejom Sabolom veniec k súsošiu. Program svojim

spevom doplnila folklórna spevácka skupina Verbina a ukončil ho Akatist k svätým Cyrilovi a Metodovi.

Program pokračoval v hrobke rodiny Barkóczy, kde Dom Matice slovenskej vo Vranove nad Topľou pripravil tri výstavy: Sedmopočetníci, Inšpiratívni maticiári a Odkaz štúrovskej generácie. Výstavy si návštevníci mohli pozrieť v piatok, sobotu a nedeľu.

Podujatie v hrobke otvoril starosta obce Matej Sabol, ktorý privítal riaditeľa Členského ústredia Matice slovenskej Martina Hajníka a riaditeľku Domu MS v Košiciach Martinu Matečkovú. Starosta priblížil históriu hrobky a hradu Čičva, Martina Matečková predstavila výstavu Sedmopočetníci, venovanú životu a dielu sv. Cyrila, sv. Metoda a ich žiakov, a Martin Hajník stručne predstavil zvyšné dve výstavy.

Organizátori na čele so starostom obce Matejom Sabolom a predsedníčkou MO MS Máriou Grajcarovou vytvorili dôstojné spomienkové podujatie. Projekt finančne podporili Matica slovenská a obec Sedliská. Súčasťou projektu bolo aj ošetrovanie súsošia svätých Cyrila a Metoda ochranným náterom.



DIVADELNÝ FESTIVAL IVANA STODOLU

9. ROČNÍK V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI



V Liptovskom Mikuláši sa každoročne koná divadelný festival nesúci meno významného slovenského dramatika, „otca spoločenskej komédie“ Ivana Stodolu. Tento rok sa uskutočnil už jeho deviaty ročník. Keď sa festival prvýkrát konal v roku 2016, organizátori z Divadelného odboru MS a Domu MS Liptovský Mikuláš nepredpokladali, že oň bude taký veľký záujem a že sa stane stálicou na mape slovenských divadelných festivalov. Pôvodne sa mali zúčastniť len divadelné súbory združené v Divadelnom odbore MS, no už po troch ročníkoch prejavili záujem aj viaceré súbory z celého Slovenska.

Za deväť rokov svojej existencie sa na festivale vystriedalo množstvo súborov aj divákov. Štatistiky po deviatom ročníku hovoria jasne: v Liptovskom Mikuláši sa za všetky ročníky predstavilo 513 hercov, odohralo sa 60 inscenácií a potešilo približne 5 800 divákov.

Liptovský Mikuláš je kolískou slovenského ochotníckeho divadla. Prvý raz mikulášski ochotníci pod vedením vynikajúceho osvetového pracovníka a národovca Gašpara Fejérpatakyho-Belopotockého vystúpili 22. augusta 1830, teda pred 195 rokmi.

V dňoch 12. a 13. septembra 2025 ožil Liptovský Mikuláš divadlom. Už dopoludnia prúdili prví diváci na prvé predstavenie. O jedenástej hodine zaznel zvuk fujary a na scéne sa objavil podpredseda MS Marek Nemeč, riaditeľ Domu MS v Liptovskom Mikuláši, ktorý uviedol prvé predstavenie. Takýmto



milým spestrením uvádzal všetky predstavenia a znelka festivalu zahraná na fujare sa stala „ikonou“ podujatia. Prítomným sa prihovril aj viceprimátor mesta Ľuboš Trizna.

Ako prvá sa mikulášskemu publiku predstavila Poetická scéna Divadielka Galéria z Nového Mesta nad Váhom s inscenáciou „Nebola som vždy herečkou“. Na scéne sa vystriedali všetky vekové kategórie – od najmenších po najstarších – a predstavili hru o významnej slovenskej



ochotníckej herečke, manželke J. M. Hurbana, Aničke Jurkovičovej-Hurbanovej. Svojimi výkonmi zaujali aj stredoškolskú mládež, ktorá pozorne sledovala osudy tejto výnimočnej ženy. Pred ich očami oživali Hurban, Štúr a Francisci. Jedna z prítomných študentiek poznamenala: „Toto predstavenie mi nahradilo jednu hodinu dejepisu, dozvedela som sa niečo nové o našich národovcoch.“

V popoludňajších hodinách sa predstavilo Divadlo Jakuba Grajchmana z obce Hybe s hrou „Agenti“ od Jána Dafčíka, autora, ktorý žil v emigrácii v Argentíne a doteraz bol slovenskej verejnosti menej známy. Hra rozpráva o podomových predajcoch, ktorí dokážu predať aj to, čo nechceme. Vždy si myslíme, že nenaletíme, no nakoniec sa do ich osídiel dostaneme.

Po nich nastúpili divadelníci z Divadelného súboru ŠAPO z Ploština, mestskej časti Liptovského Mikuláša. Klubová sála sa zaplnila do posledného miestečka a museli byť prinesené stoličky. Divákmi boli aj účastníci Kongresu slovanských Matíc

a inštitúcií slovanských národov, ktorý sa konal v tých dňoch v Martine. Aj zahraniční hostia sa pobavili na hre „Lekárske tajomstvo“, v ktorej bol príbeh manželského trojuholníka, nemanželskej dcéry a veľa humorných situácií.

Ako poslední sa na prvom festivalovom dni piatok 12. septembra predstavili členovia Ľubelského ochotníckeho divadla z obce Ľubela. Títo ochotníci súznámi tým, že do svojho repertoáru volia komédie. Ani tento rok nesklamali a uviedli hru „Famózne trio“. Vo veľkej sále Domu kultúry sa takmer neustále ozýval smiech. V hre účinkoval aj Ľubelský starosta Erik Gemzický, ktorý dokázal, že starosta sa nemusí zaoberať iba politikou.

Druhý deň patrilo vystúpenie Divadelného súboru Havran z Rimavskej Soboty. V hre účinkoval aj predseda Divadelného odboru MS Marián Lacko. Predstavili sa kabaretným pásmom „To vážne“, kde herci rozhodovali, ktorú hru uviesť. Zvolili klasiku: Rómeo a Júliu, Ľapákovcov a Červenú čiapočku. Jednoduchý dej dokázal divákov zaujať a rozosmiať.

Podvečer sa predstavil minuloročný laureát festivalu Divadlo Štefana Kvietika z Veľkého Krtíša. Ochotníci z Hontu siahli po slovenskej klasike novele J. M. Hurbana „Od Silvestra do Troch kráľov“. Dramatizácii tejto novely dali názov „Ďuro z Hontu sa žení“ a umiestnili ju do rodiska nedávno zosnulého herca Štefana Kvietika – Plachtiniec. Hra o mamone, závisť a lakomosti upútala divákov hereckými výkonmi a vtipnou zápletkou.

Nasledovalo vyhodnotenie súťaže. Predseda Divadelného odboru MS Marián Lacko povedal: „Som rád, že sa tento rok náš festival konal v Dome kultúry, a tak aj tí, ktorí sa nemôžu dostať na prestížny Belopotockého Mikuláš, zahrli si na týchto doskách. Náš festival je ojedinelý tým, že nemáme ani odbornú, ani laickú porotu. Hlasujú len diváci školským systémom od jednotky po päťku. Tento rok takmer nebola horšia známka – najhorší priemer bol 1,64. Mať takýto priemer na vysvedčení poteší každého.“

Podpredseda MS a organizátor Marek Nemeč doplnil: „Je neuveriteľné, že je to už deviaty ročník. Vďaka ochotníckemu divadlu a tomuto festivalu sme nadobudli množstvo priateľstiev, inšpirácie a ľudskosti. Nie je to len súťaž, ale miesto, kde si každý praje druhému úspech. Už teraz pracujeme na jubilejnom desiatom ročníku, ktorý sľubuje byť opäť niečím novým.“

V treťom bronzovom pásme sa umiestnili: Poetická scéna Divadielka Galéria z Nového Mesta nad Váhom, Divadlo Jakuba Grajchmana z Hýb a DS Havran z Rimavskej Soboty. V striebornom pásme získali ocenenia Ľubelské ochotnícke divadlo z Ľubela a Divadlo Štefana Kvietika z Veľkého Krtíša. Absolútnym víťazom a držiteľom Putovnej ceny Ivana Stodolu – dreveného vyrezávaného reliéfu s portrétom dramatika – sa stal Divadelný súbor ŠAPO Ploština.

Deviaty ročník prekvapil obrovskou účasťou, ktorá prekonalá všetky predchádzajúce ročníky. Mikulášske obecnstvo je vyspelé a miluje ochotnícke divadlo. Festival ponúkol divákovi rôznorodé žánre a témy – od poučného predstavenia cez smútok až po smiech, pričom si mohli prežiť všetky možné emócie. Ako povedal zosnulý český herec Luděk Münzar: „Ja nepoznám klasické, alternatívne ani neviemaké divadlo s prívlastkami, ja poznám len dobré a zlé divadlo.“ A tieto slová stále platia.

PRÍBEHY HLINY

SLÁVNOSTI
NITRA, MILÁ NITRA

Gotická priekopa Nitrianskeho hradu sa počas víkendov 4. a 5. júla premenila na živú hrnčiarску dielňu pod holým nebom. V rámci slávností Nitra, milá Nitra zrealizoval Dom Matice slovenskej v Nitre podujatie Príbehy hliny, ktoré deťom aj dospelým pútavo priblížilo tradičné hrnčiarске remeslo.

Pod vedením Lukáša Čelináka – hrnčiara na cestách si návštevníci všetkých vekových kategórií mohli vyskúšať tvorbu zo surovej hliny, modelovanie a rôzne tradičné remeselné techniky. Veľký záujem vzbudili ukážky práce na hrnčiarskom kruhu, sprevádzané odborným výkladom, ktorý pripomenul dávnu minulosť a každodenný život našich predkov.

Podujatie Príbehy hliny prispelo nielen k estetickému zážitku, ale aj k hlbšiemu pochopeniu významu remesiel a tradícií. Vzdelávací program sa stal súčasťou Putovania po Cyrilo-metodskej ceste v rámci partnerstva s Nitrianskym samosprávnym krajom. Návštevníci si mohli zakúpiť aj publikácie a pracovné zošity Vydavateľstva Matice



slovenskej zamerané na obdobie Veľkej Moravy.

Tí, ktorí sa cez víkend zastavili v Gotickej priekope, si neodniesli len hlinený suvenír, ale aj kus histórie, ktorý vytvorili vlastnými rukami. Deti tvorili s nadšením, dospelí so zvedavosťou – a hlina tak spojila generácie, pripomenula hodnotu tradícií a pestovala úctu k histórii.

MATIČNÝ FS CHEMLON V MAĎARSKU
NA CELONÁRODNOM STRETUTÍ MAĎARSKÝCH RUSÍNŮV

Dňa 24. mája 2025 účinkoval Folklórny súbor Chemlon Humenné na pozvanie predsedu celoštátnej Rusínskej samosprávy v Maďarsku Viktora Kramarenka na celonárodnom stretnutí maďarských Rusínov v Budapešti.

Podujatie sa konalo v Kultúrnom dome Jozefa Atilla v Angyalfelde, v najväčšom z piatich budapeštianskych obvodov, kde sa zišlo viac ako 240 Rusínov a zástupcov rusínskych samospráv z celého Maďarska. Medzi hosťami boli bývalá predsedníčka parlamentu a súčasná poradkyňa premiéra Dr. Katalin Szili, štátny tajomník pre cirkevné a národnostné veci Zoltán Furjes a Vera Giricz, prvá rusínska menšinová hovorkyňa v maďarskom parlamente, ktorá už tretie volebné obdobie háji záujmy maďarskej rusínskej menšiny. Slovenských Rusínov reprezentoval predseda Rady rusínskych regiónov Slovenska Miroslav Bober.

Podľa predsedu celoštátnej Rusínskej samosprávy Viktora Kramarenka žije podľa posledného sčítania obyvateľstva v Maďarsku 7 100 Rusínov. Najviac ich býva v Zemplínsko-Boršodskej župe, najmä v Miškolci, Šárospataku, Šajópálfalve, a v ďalších mestách – Debrecíne, Nyíregyháze, Szegede, Dunaújvárosi, Budapešti a južne od hlavného mesta vo Vacove.

Po slávnostných príhovoroch Dr. Katalin Szili, Zoltána Furjesa a Viktora Kramarenka boli významným osobnostiam rusínskeho hnutia v Maďarsku odovzdané ceny Antala Hodinku a podujatie ukončil svojim vystúpením FS Chemlon Humenné.

Humenčania predviedli rusínske a zemplínske tance v choreografii doc. Vladimíra Marušina, ArtD. Program zahŕňal: Chorovody



z Uble, Fogáše, Karičky, Pod nohy hraji, Hostina, „Ta šespačikaždomu“, Verbunk, Flaškový a „Šumničardaš“. Spev do tancov a samostatné spevácke výstupy zabezpečovali spevácke skupiny Hačure, Bosoročky a sólista Ľudovít Džubák. Účinkujúcich sprevádzala ľudová hudba pod vedením Vitaliny Poldruhákovej a Pavlíny Mergovej.

Na záver programu si účinkujúci spolu s publikom zaspievali pieseň Červená ruža trojaka a hymnus Živiteľudije. Podujatie ukončili neformálne rozhovory počas recepcie, fotenie pre masmédiá a súborovú kroniku, ako aj nahrávanie reportáží pre maďarskú televíziu. Program a rozhovory sa majú vysielat' v maďarskej televízii.

Koncertným vystúpením sa však pobyt chemloňákov v Budapešti nekončil. Po dohode s organizátormi, ktorí zabezpečili ubytovanie, si členovia súboru vyhradili nedeľu na spoznávanie Budapešti. Prezreli si hrad, starú časť mesta a navštívili aj maďarský parlament. Autor článku odporúča návštevu parlamentu všetkým slovenským funkcionárom, aby lepšie pochopili, ako sa robí národnostná politika. Počas prehliadky sa účastníci oboznámili aj s maďarským výkladom historického vývoja Uhorska – čo bolo veľmi poučné.

Z Budapešti členovia FS Chemlon odchádzali s nádhernými dojmami, a to najmä vďaka manželom Aničke a Mariánovi Šimkuličovcom, ktorí celý pobyt organizačne zabezpečovali, tlmočili a odborne sprevádzali po najkrajších zákutiach Budapešti. Ich vedomosti a starostlivosť si členovia súboru veľmi cenili.



KOLOVRÁTOK – 22. ROČNÍK V ŽILINE

SLÁVNOSTNÁ PREHLIADKA DETÍ MATERSKÝCH ŠKÔL



Dom Matice slovenskej v Žiline a Sekcia regionálnej výchovy Spoločnosti pre predškolskú výchovu regiónu Žilina zorganizovali 22. ročník slávnostnej prehliadky vystúpení detí materských škôl Kolovrátok s podtitulom „Kukulienka, kde si bola“. Podujatie sa uskutočnilo 30. apríla 2025 v priestoroch konzervatória v Žiline.

Projekt bol zameraný na zachovanie tradícií a zvykov našich predkov. Hravou formou viedol deti už od útleho veku k úcte k ľudovej duchovnej kultúre, k slovesnému aj hudobnému folklóru, k ľudovému tancu a zoznamoval ich so zvykoslovnými predmetmi (fašiangové masky, Morena a pod.). Pódiové prezentácie a interaktívne výstavy prenášali tradície a folklór do každodenného života, učili deti vážiť si prírodu tak, ako si ju vážili naši starí otcovia, a všimnúť si jej vplyv na život človeka.

Zakladateľkou tohto nevšedného a krásneho projektu bola PaedDr. Svetoslava Blahušiaková, vtedajšia riaditeľka MŠ v Krasňanoch, ktorá pôsobila ako externá metódička na Okresnom úrade, odbore školstva. Tam založila kabinet regionálnej výchovy MŠ v Žiline – dnešnú Sekciu regionálnej výchovy Spoločnosti pre predškolskú výchovu regiónu Žilina. Vďaka jej obetavej práci má dnes Kolovrátok nadšené nasledovateľky v členkách Sekcie regionálnej výchovy pri DMS v Žiline, ktoré vedie PaedDr. Renátka Balková, riaditeľka MŠ Jarná.

Slovenský ľud si počas stáročí vytvoril



a uchoval neobyčajné bohatstvo ľudového umenia, ktoré obdivujú nielen doma, ale aj v zahraničí. Kolovrátok patrí k tým podujatiam, ktoré sa snažia toto dedičstvo zachovať a odovzdať ďalším generáciám. Tradičné prejavy ľudovej kultúry totiž pramenili nielen z viery, ale aj z úcty k životu, k prírode a najmä k pôde, od ktorej závisel chlieb našich predkov.

Okrem pódiových vystúpení sa uskutočnila aj interaktívna výstava v Dome Matice slovenskej v Žiline. Program Kolovrátku 2025 sa predstavil aj na Staromestských slávnostiach v Žiline 23. mája 2025 o 13.30 hod.

Folklórny festival detí predškolského veku Kolovrátok má v kultúrnom živote mesta Žilina svoje pevné miesto. Deti sa na vystúpenia s radosťou pripravovali a veľká vďaka patrila aj rodičom, ktorí ich podporovali pri takej zmyslupnej činnosti, akou je výchova k tradíciám a zvykom našich predkov.

Na tohtoročnej prehliadke sa zúčastnilo osem materských škôl z okresu Žilina. Medzi hosťami boli primátor mesta Žilina Mgr. Peter Fiabáne, predseda MO MS Žilina Ing. Stanislav Kučera, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Žiline Ing. Katarína Kalanková, zástupkyňa ŠŠI Mgr. Alena Schimíková, z odboru školstva a mládeže Katka Lodňanová, spisovateľka Katka Mikolášová a učiteľky i riaditeľky materských škôl z okresov Žilina a Martin. Hudobný sprievod na akordeóne zabezpečila pani učiteľka Ľubica Kučerová, vedúca DFS Hájovček.



Z ROZPRÁVKY DO ROZPRÁVKY

PAVLA DOBŠINSKÉHO V ZALUŽICIACH

Dňa 21. 6. 2025 sa za krásneho počasia v obci Zalužice v okrese Michalovce konalo podujatie, ktoré bolo organizované pri príležitosti Medzinárodného dňa detí a 20. výročia ZŠ s MŠ Zalužice. Pri tejto príležitosti sa zorganizovalo viacero zaujímavých aktivít pre deti, ich rodičov a širokú verejnosť. Matica slovenská vyhlásila rok 2025 ako Rok zahraničných Slovákov a presne v tomto duchu sa konalo aj sprievodné podujatie spojené s pripomenutím si významných matičných osobností s presahom ich pôsobenia aj v zahraničí, a to P. Dobšinského, J. C. Hronského a našich rodákov mons. F. J. Fugu, G. Zvonického, Dr. Ľ. Pavla, V. Gaňu a iných. Veľmi dôležité je spomenúť, že pri tejto príležitosti bola navrhnutá omaľovánka s týmito osobnosťami MS a s matičnými symbolmi, ktorej sa potešili hlavne najmenší účastníci tejto akcie. Na podujatí vystúpili folklórne skupiny z nášho



regiónu a predstavili sa aj tradiční remeselníci, či ďalšie zaujímavé atrakcie. Súčasťou podujatia bola aj športová aktivita – EXTRÉMNY BEH určený pre všetky vekové kategórie. Zúčastnila sa na ňom aj riaditeľka DMS Michalovce Karín Obšatníková, ktorá spolu s ostatnými účastníkmi úspešne dobehla do cieľa so skvelým časom.

BOL ZALOŽENÝ NOVÝ MO MS

V OBCI SKÁROŠ

V obci Skároš sa uskutočnilo ustanovujúce valné zhromaždenie nového miestneho odboru Matice slovenskej. Súčasťou Matice sa stala aj ženská spevácka skupina Karošske paradnice, nasledovníčky staršej skupiny Skárošanka.

Zasadnutie svojou prítomnosťou poctil starosta obce JUDr. Ľubomír Vranka.

Riaditeľka Domu MS Košice Martina Matečková, priblížila účastníkom historické pozadie vzniku Matice slovenskej, jej ideové ciele a význam pre súčasnú spoločnosť. Zdôraznila, že Matica slovenská je pilierom zachovávanía národnej identity a kultúrneho dedičstva.

Organizátori veria, že Karošske paradnice budú významným hýbateľom pri propagácii Matice slovenskej nielen vo vlastnej obci, ale aj v širšom okolí a prispievajú tak k šíreniu povedomia o najstaršej slovenskej kultúrnej inštitúcii.

Obec Skároš v okrese Košice-okolie je známa predovšetkým pamätníkom z druhej svetovej vojny, nachádzajúcim sa neďaleko obce. Skároš bol prvou oslobodenou obcou v okrese. Pamätihodnosťou obce je rímskokatolícky kostol Ružencovej Panny Márie a reformovaný kostol. V lone prírody sa tu nachádza amfiteáter, ideálne miesto na konanie rôznych kultúrnych a spoločenských podujatí.

SUČIANSKA PARÁDA 2025

21. ROČNÍK PREHLIADKY SPEVÁCKYCH SÚBOROV

21. ročník prehliadky speváckych súborov v rámci Dní Milana Hodžu v Sučanoch sa uskutočnil pod záštitou Matice slovenskej, obce Sučany a Jednoty dôchodcov na Slovensku.

Podujatie moderoval Miroslav Šveda, ktorý privítal účinkujúcich a vyzval k príhovoru starostu obce Martina Rybára a predsedu OO JDS Josefa Surmana.

Prehliadku otvoril ako prvý súbor Seniori z belianskeho chotára. Celkovo vystúpilo 14 kolektívov: Súbor Ďatelinka (Turany), Diakovské sojky, Severanka (Martin-Sever), Hradisko (Vrútky), Sučianka, Príbovčan, Priekopčanka, Fazuliari (Považský Chlmec), Valčan, Tomčianka, Hradečnica (Sklabina), LÚČ (Vrútky) a Borša (Nitrianske Sučany).

V triapolhodinovom maratóné účinkujúci predstavili výsledky svojej práce pred viac ako



200 poslucháčmi, ktorí ocenili nielen krásu melódií, ale aj pestrosť krojov a úborov.

Oživením ročníka boli premiérové vystúpenia hostí z Považského Chlmca, Nitrianskych Sučian a Hrádku (Vrútky). Poďakovanie patrí všetkým členom ZO JDS, MO Matice slovenskej a obecnému úradu za prípravu a úspešnú realizáciu podujatia.



ZLATÝ MATIČNÝ HLÁSKO 2025

REGIONÁLNA SÚŤAŽ V SPEVE ĽUDOVÝCH PIESNÍ



Počas dvoch dní sa aj v tomto roku v októbri v priestoroch Základnej umeleckej školy v Michalovciach konala regionálna súťaž v speve ľudových piesní pre žiakov MŠ a ZŠ z okresov Michalovce a Sobrance Zlatý matičný hlások. Súťažiaci boli rozdelení do zlatého, strieborného, bronzového pásma a každý z nich si domov odniesol diplom a tradičný medovníček. Pri hodnotení jednotlivých

výkonov nechýbala odborná porota a svojou prítomnosťou nás potešili aj významní hostia primátor a viceprimátorka mesta Michalovce. Počas prestávok si všetci prítomní mohli vyskúšať tradičné zdobenie medovníčka za prítomnosti členky MO MS Michalovce a členky Úľuv Emilie Soročinovej. Hlavným cieľom je uchovávanie našej tradičnej ľudovej piesne a odevu.

FUGOVÁ DOMOVINA V MICHALOVCIACH

15. ROČNÍK VÝTVARNEJ A LITERÁRNEJ SÚŤAŽE



Begová, výtvarná časť – Alena Niklasová, Martina Králiková, Katarína Meždejová. Svoje talenty v súťaži prezentovali žiaci z nasledujúcich škôl: ZŠ s MŠ Zalužice, ZŠ s MŠ Porúbka 20, ZŠ s MŠ Františka Jozefa Fugu Vinné, ZŠ Vysoká nad Uhom, za Michalovce: Základná umelecká škola ZŠ T. J. Moussona, ZŠ Okružná 17, ZŠ s MŠ Bežovce, ZŠ P. Horova, ZŠ Školská 2, ZŠ Švermu, ZŠ Moskovská, ZŠ Krymská, MŠ Kapušianska, MŠ Školská a MŠ Leningradská.

Hlavným cieľom súťaže je podporovať a rozvíjať tvorivé schopnosti detí a žiakov v oblasti literatúry a výtvarného umenia, ako aj podnecovať v nich záujem o vlastný región a významné osobnosti, ktoré v ňom pôsobili.

V priestoroch Zemplínskej knižnice Gorzda Zvonického v Michalovciach boli 4. júna 2025 slávnostne vyhlásené výsledky 15. ročníka výtvarnej a literárnej súťaže s názvom Fugova domovina. Organizátorom súťaže bola Základná škola Františka Jozefa Fugu vo Vinnom v spolupráci s obcou Vinné, Miestnym odborom Matice slovenskej Vinné, Domom Matice slovenskej a Zemplínskou knižnicou Gorzda Zvonického v Michalovciach.

Do súťaže sa zapojilo 160 výtvarných a vyše 50 literárnych prác. Najúspešnejší autori si odniesli hodnotné ocenenia.

Súťažné práce posudzovala odborná porota, ktorá bola zložená nasledovne: literárna časť – Jelka Timková, Katarína Vlkolinská, Janka



LETNÉ SLÁVNOSTI V OKRESOCH MICHALOVCE A SOBRANCE



Leto prinieslo nielen skvelé počasie, ale aj množstvo vynikajúco zorganizovaných slávností, ktoré sa konali v obciach, kde sú aktívne i miestne odbory Matice slovenskej. Okrúhly 40. ročník slávností sa konal v **Porube pod Vihorlatom**, na ktorom vystúpilo okrem domácich folklórnych skupín aj množstvo folkloristov z celého Slovenska, ktorí sa tešili veľkej podpore publika, kde nechýbali vzácní hostia či milovníci tradícií a dobrej nálady. Letné podujatia

s finančnou podporou Matice slovenskej sa konali v **Jovse, Klokočove, Lekárovciach, Zalužiciach, Sobranciach**. V **Jenkovciach**, kde sa konal už 10. ročník rokového festivalu s názvom Rokové popoludnie. Podujatia v letných mesiacoch, prilákali rôzne generácie, ponúkli pestrý program vrátane vystúpení kapiel, folklórnych skupín ako aj sprievodné aktivity pre deti a dospelých v podobe výstavy Inšpiratívni matičiari a zábavu do neskorých nocí.



180. VÝROČIE VYDÁVANIA

SLOVENSKÝCH NÁRODNÝCH NOVÍN SI PRIPOMENULI V SPIŠSKEJ NOVEJ VSI



Miestny odbor Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi pripravil podujatie venované významnému jubileu – 180. výročiu vydania prvého čísla Slovenských národných novín.

Podujatie sa konalo v Dome Matice slovenskej, v priestoroch kaviarne Mlynček, kde boli pre návštevníkov pripravené tematické informačné tabule. Tie približovali históriu Slovenských národných novín, náročné podmienky ich vydávania v roku 1845 v Liptovskom Mikuláši a ich význam ako prvého slovenského politického a kultúrneho periodika. Tabule zároveň upozorňovali na ich úlohu pri formovaní národného povedomia.

Podujatie sa realizovalo aj s podporou Mládežníckeho parlamentu v Spišskej Novej Vsi, čo umožnilo zapojiť mladú generáciu a priblížiť jej význam tohto historického periodika.

Výročie Slovenských národných novín bolo pripomenuté aj prostredníctvom City lightu umiestneného v centre mesta, čím sa jubileum dostalo do povedomia širokej verejnosti. Miestny odbor Matice slovenskej tak opäť potvrdil, že uchovávanie a šírenie slovenského kultúrneho dedičstva patrí k jeho prioritám.



VÝSTUP NA PUSTÝ HRAD

33. ROČNÍK

Národný výstup na Pustý hrad sa v roku 2025 uskutočnil už tridsiaty tretí raz. Toto turistické a vlastivedné podujatie usporiadalo mesto Zvolen, Matica slovenská a OZ Štúrov Zvolen. Ako každoročne, podujatie bolo otvorené v Parku Ľudovíta Štúra, následne sa účastníci presunuli na samotný hrad, ktorý sa ako zrúcanina nachádza nad týmto historickým mestom.

Podujatie na Pustom hrade otvoril zvolenský primátor Vladimír Maňka, kde boli privítaní aj účastníci Cyklojazdy histórie. Nasledoval bohatý program. Komentovaná prehliadka hradu bola pod vedením vedúceho archeologického výskumu Jána Beljaka, ktorý priblížil dejiny, ukázal najzaujímavejšie miesta a realizáciu výskumu. Návštevníci si pozreli vystúpenie Sokoliarskej skupiny Sv. Bavona a pochutili si na skvelom guláši, ktorý pripravili viaceré súťažné družstvá. Program bol bohatý: či už to boli výstavy, ukážky lukostrelby či razby mincí, ako aj vystúpenie hudobnej skupiny Hrdza.

Matica slovenská pod vedením prvého podpredsedu Mareka Hanusku a mladých matičiarov ponúkala v matičnom stánku Slovenské národné noviny, Slovensko – Národné spektrum, ďalšie noviny, časopisy a knihy z vlastnej vydavateľskej činnosti. Matičiarov v stánku navštívili aj primátor mesta Vladimír Maňka, riaditeľ Zvolenského zámku



Peter Gnida, ako aj ďalší návštevníci. Matičiari zaujali svojim folklórom, keď mladí hudobníci z folklórnej skupiny Zornička spríjmnili náladu hrou na heligónke a spevom. O zábavu pre deti sa postarali dcéry člena matičného výboru a poslanca mesta Zvolen Branislava Husára, keď Vladka a Radka pod vedením mamičky Lenky, ako aj ich kamarátka Kika maľovali obrázky deťom na tvár.

Podujatie malo aj tento rok úspech, prinieslo dobrú náladu, posilnilo slovenskú kultúru a vzdelalo aj v slovenskej histórii. Takto Matica slovenská konkrétne naplnila svoje poslanie aj v upevňovaní vlastenectva, v posilňovaní štátnosti, ako aj vo výchove mladej slovenskej generácie k národnej hrdosti.

PO CESTE K SPOMIENKAM

TURISTICKÝ POCHOD VĎAKY V HRUŠOVE



„Tak sme po ťažkej ceste zastali aj s celou perepúťou pred ich domom. Bojazlivo sme sa spýtali, či nás prijímú. Zvítali sme sa s plačom ako vlastní a veru boli sme tam ako doma.“

— zo spomienok Margity Pavlendovej v knihe O čom sa v Hrušove rozprávalo

Od ukončenia druhej svetovej vojny a víťazstva nad fašizmom uplynulo už 80 rokov, čo je v ľudskom živote pomerne významné výročie. V prípade spomienok na vojnové časy, hrôzu, utrpenie a nespočítateľné škody na ľudských životoch i majetku, je toto obdobie ešte hlbšie. Hoci priamych účastníkov týchto udalostí je čoraz menej, ich osudy ostávajú živé a je potrebné si ich pripomínať, najmä uctievať tých, ktorí za našu slobodu obetovali to najcennejšie – svoj život.

Spôsobov, ako vyjadriť úctu a vďaku, je niekoľko, pričom podstata ostáva rovnaká. Pri tejto príležitosti Matica slovenská v spolupráci s Miestnym odborom Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, obcou, TJ Partizán Hrušov a Hontiansko-ipeľským osvetovým strediskom vo Veľkom Krtíši zorganizovali tradičný Turistický pochod vďaky. Podujatie má takmer 40-ročnú tradíciu; spočiatku sa organizovalo po trase z Hrušova na hrad Čabrad', no v posledných rokoch sa trasy rozširujú a vedú aj k iným významným miestam vojnových udalostí a histórie.

Vojna svojim krutým spôsobom zasiahla životy mnohých ľudí a priniesla množstvo obetí, no často aj činy spolupatričnosti a vzájomnosti. Príkladom je vynútená evakuácia obyvateľov Horného a Dolného Badína, Čabradského Vrbovku, Seliec či Drienova, ktorí museli náhle opustiť svoje domovy, pretože Čabradské hory a údolie Litavice sa stali miestom tvrdého odporu Nemcov proti postupujúcej Červenej armáde. Rodiny narýchlo zobrali najpotrebnejšie veci, naložili ich na vozy a vybrali sa cez frontovú líniu na oslobodené územie.

Na druhej strane našli pochopenie a pomoc v hrušovských rodinách. Vo viac než tridsiatich domácnostiach sa osadenstvo rozšírilo a všetci sa podelili aj s tým málom, čo mali. Pomoc núdnym im nebola cudzia a evakantom pomohli. Z týchto udalostí vznikli nové priateľstvá a úzke vzťahy, ktoré mnohé pretrvali dodnes.

Tohtoročná trasa pochodu bola symbolicky vedená po tejto ceste, aby pripomenula historické udalosti a obnovila zabudnuté vzťahy. Účastníci sa stretli 8. mája 2025 pri pomníku padlých v Hrušove,

kde položili veniec a kvety. Po krátkych príhovoroch predsedu Krajskej rady Matice slovenskej Jána Brloša a predsedníčky MO Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Anny Bendíkovej sa spoločne presunuli do Čabradského Vrbovku.

Tam sa zastavili pri pamätnej tabuli bratov Michala a Pavla Mudroňovcov, ktorí sa tu narodili pred 130 rokmi. Obidvaja ako významní advokáti, chránili najmä chudobných, Pavol bol zároveň významný národný buditeľ a zakladajúci člen Matice slovenskej. Privítali ich predstavitelia samosprávy a miestni obyvatelia.

Ďalšou zastávkou bola dedina Drienovo, kde odpočívajú ďalší národovci a štúrovec Ján Rotarides.



Pri jeho hrobe účastníkov privítala starostka obce, za prítomnosti starostiek z Horného a Dolného Badína. Aj tu položili ako znak úcty veniec.

Po zastávke na obecnej úrade sa skupina pešo vydala po ceste, ktorou pred 80 rokmi utekali obyvatelia tunajších dedín. Takmer tridsaťčlenná skupina okrem Hrušovčanov zahŕňala aj Badinčanov, Pukančanov, Krtíšanov a ďalších. Po trase si pripomínali vojnové udalosti, obzreli si hrad Čabrad' z diaľky, prírodné zaujímavosti, pozostatky bývalého mlyna, meandre Litavice a čabradské lesy.

Cieľ pochodu sa nachádzal na hrušovských lazoch v poobedňajších hodinách. Symbolicky ukončili trasu pri usadlosti, kde bola kedysi ubytovaná jedna z utekajúcich rodín. Organizátori a domáci Benkovci pripravili občerstvenie, pričom prišli aj starší účastníci, ktorí by pešiu túru nevládli. Spomienky, neformálne rozhovory a spoznávanie prostredia vytvorili peknú bodku za zaujímavým dňom.

Pochod vďaky bol súčasťou projektu S úctou a vďakou, ktorý bude pokračovať ďalšími podujatiami pri príležitosti významného výročia.

MLADÁ GENERÁCIA SA V PREŠOVE STRETĽA S kpt. VLADIMÍROM STRMEŇOM



V priestoroch Základnej školy Československej armády 22 v Prešove sa konalo slávnostné vyhodnotenie súťaže Cesta za slobodou 1944/1945, ktorú zorganizovala práve táto škola. Podujatie sa konalo pod záštitou primátora mesta Prešov Ing. Františka Olhu a za aktívnej účasti zástupcov Múzea SNP a Matice slovenskej.

Počas niekoľkých mesiacov sa žiaci z ôsmich škôl zúčastnili na odborných prednáškach pod záštitou Prešovskej univerzity a Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, riešili tematické vedomostné testy, hľadali geokešky v teréne a vytvárali projekty vrátane 3D modelov a kartograficky spracovaných máp bojísk druhej svetovej vojny. Najlepší účastníci boli ocenení počas slávnostného vyhodnotenia.

Výnimočným momentom podujatia bolo stretnutie s pamätníkom Slovenského národného povstania, 96-ročným kpt. Vladimírom Strmeňom. Tento priamy účastník bojov druhej svetovej vojny sa s mladou generáciou podelil o silné a často mrazivé spomienky a pripomenul, že sloboda nikdy nebola samozrejmosťou. Matica slovenská mu pri tejto príležitosti udelila zlatú cenu ako poctu za jeho odvahu a zásluhy v Povstaní a oslobodzovaní Slovenska.

Napriek vysokému veku si kpt. Strmeň



zachováva pevnú vôľu hovoriť o tragických udalostiach minulosti. Na stretnutí so žiakmi nielenže odovzdal ocenenia víťazom súťaže, ale aj rozprával o svojich skúsenostiach z čias, keď pôsobil ako spojka partizánov.

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper zdôraznil:

„Vladimír Strmeň sa veľmi aktívne zúčastnil

na oslobodzovacích bojoch v Turci. Po celý život má blízko k umeniu, hudbe a umeleckým telesám, v ktorých desaťročia pôsobil. Zároveň zanietene posilňuje historickú pamäť národa a slovenskej mládeže. Na 80. výročie ukončenia 2. svetovej vojny Matica slovenská udelila dvanástim osobnostiam mimoriadnu cenu. S hrdosťou



oceňujeme, že Vladimír Strmeň prijal zlatú cenu Matice slovenskej.“

V rámci programu vystúpili aj matiční divadelníci s dramatisáciou Vráťim sa živý!, ktorá prostredníctvom rekonštrukcií udalostí a scénických prvkov približovala životné osudy povstaleckých osobností. Zapojili sa aj starší žiaci, ktorí si vyskúšali úlohy partizánov, čo podujatiu pridalo vzdelávací aj emocionálny rozmer.

Podujatie ukázalo, že spomienky na hrôzy vojny majú nezastupiteľné miesto aj dnes – ako výstraha aj pripomienka hrdinstva. Kpt. Vladimír Strmeň zdôraznil:

„Aby mládež vedela, že nám sloboda nepadla z nebička, ale bola ťažko a krvou vybojovaná.“

Napriek zásadnej účasti Matice slovenskej v organizácii a programe podujatia, reportáž TV Markíza nezmienila matičný vklad, čo je nepochybne škoda.

INŠPIRATÍVNI MATIČIARI

PUTOVNÁ VÝSTAVA PUTOVALA V OKRESOCH MICHALOVCE A SOBRANCE

Aj v tomto roku bol o putovnú výstavu Inšpiratívni matičiari veľký záujem. V okresoch Michalovce a Sobrance putovala po viacerých základných a stredných školách, obecných úradoch či kultúrnych domoch. Bola sprievodným podujatím pri recitačných súťažiach v mestách, ako aj na rôznych akciách v obciach. V januári spestrila priestory školy na zmiešanom území gymnázia vo Veľkých Kapušanoch, kde študenti z mediálneho krúžku



k výstave natočili aj krátke video o osobnostiach, ktoré si môžete pozrieť na sociálnej sieti facebook. Výstava pokračovala na ZŠ T. J. Moussona v Michalovciach, v Kamenej Porube, v Lekárovcich, v Pozdišovciach, v Bracovciach, v Sejkove, v Pinkovciach, v Sobranciach, vo Vinnom, v Zalužiciach, v Močarancoch v pamätnej izbe G. Zvonického, či v Bánovciach nad Ondavou v pamätnej izbe P. Horova, v Sejkove, či na letných slávnostiach v Jenkovciach. Na základných a stredných školách si v rámci výstavy študenti mohli vypracovať pracovné zošity a pexesá o významných osobnostiach či udalostiach. Výstavu zabezpečila a bližšie informácie k nej či besedy so žiakmi uskutočnila Karin Obšatníková, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Michalovciach, ktorá je zároveň aj predsedníčka Krajskej rady Matice slovenskej v KSK.



POVSTALECKEJ NEMOCNICI

ODHALILI PAMÄTNÚ
TABUĽU V DOBŠINEJ

Pri príležitosti 80. výročia Slovenského národného povstania sa v Dobšinej konali spomienkové oslavy. Na nádvorí Detského domova Miestny odbor Matice slovenskej v Dobšinej odhalil pamätnú tabuľu povstaleckej nemocnici. Na úvod nám svojim spevom spríjemnili slávnostnú chvíľu členky Spevackej skupiny Dobšinky. Predsedníčka MO MS Zlatica Bachňáková všetkých srdečne privítala a ozrejmila históriu povstaleckej nemocnice.

Povstalecká poľná nemocnica v Dobšinej bola zriadená na základe návrhu delegácie zo Slavošoviec na rokovaní SNR v septembri 1944. Samotná nemocnica bola zriadená v Deuskekovom ústave v Dobšinej. Súčasťou nemocnice bol aj neďaleký protiletadlový kryt, ktorý bol budovaný pred vypuknutím povstania, kde mohli byť ukrytí ranení z radov povstalcov alebo miestnych občanov.

Vojenská zdravotnícka služba z oslobodeného územia z Banskej Bystrice a Brezna zabezpečila do poľnej nemocnice v Dobšinej prepravu potrebného materiálu nákladnými motorovými vozidlami. Keď cestu z Banskej Bystrice do Dobšinej



a z podbrezovskej nemocnice určila zodpovedných vojenských lekárov – MUDr. Viliama Charváta a MUDr. Milana Urbánka. Materiál a lekárov prepravili dôležitou spojnicou Slavošovským tunelom. Povstaleckí vojaci z Gemerskej Polomy priviezli na nákladných autách časť nemocničného zariadenia a liekov, ktoré mali ísť pôvodne na západné Slovensko do niektorej z nemocníc. Po vyhlásení zbierky RNV, ČK a pre nemocnicu povereným správcom občania Dobšinej a okolitých obcí zabezpečili pre ranených povstaleckých vojakov spodnú bielizeň, šatstvo, prikrývky a potraviny.

Počas fungovania povstaleckej nemocnice v Dobšinej, bola odborne poskytnutá zdravotnícka pomoc nielen vyše 250 povstaleckým vojakom s rôznymi druhmi zranení, taktiež aj miestnemu obyvateľstvu.

Pamätnú tabuľu spoločne odhalila predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej v Dobšinej Zlatica Bachňáková, zástupca primátora mesta Dobšiná Karol Horník a čestná predsedníčka Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Dobšinej Mária Novotná.

Oslavy pokračovali kladením vencov pri pamätníku SNP na Troch ružiacich, na ktorých sa zúčastnili čestní hostia, zástupcovia mesta Dobšiná a široká verejnosť.

PIETNA SPOMIENKA NA MALÚ VOJNU
V PAVLOVCIACH NAD UHOM V OKRESE MICHALOVCE

V marci 2025 uplynulo už 86 rokov od vyvrcholenia konfliktu, ktorý vstúpil do dejín pod názvom Malá vojna. Táto vojna bola malá len názvom, v skutočnosti však išlo o konflikt, ktorý mohol zmeniť mapu strednej Európy. Vďaka slovenským hrdinom sa tak koncom marca 1939 nestalo.

Matica slovenská svojimi kultúrnymi podujatiami dlhodobo pripomína množstvo udalostí a osobností, na ktoré by sa inak zabudlo. Takou udalosťou je Malá vojna, v ktorej bojovalo a padlo veľa mladých slovenských vojakov. Miestom tohtoročnej spomienky bola aj obec Pavlovce nad Uhom, kde sa nachádza pamätník Štefana Butku, rodáka z obce a hrdinu Malej vojny. Podujatie sa uskutočnilo 18. marca 2025 v Komunitnom centre v Pavlovciach nad Uhom.

Na podujatí boli prítomní predseda MS Marián Gešper, zástupca starostu obce Anton Kocela, predsedníčka krajskej rady MS a riaditeľka Domu MS v Michalovciach Karin Obšatníková, riaditeľ Členského ústredia MS Martin Hajník a ďalší zástupcovia miestnych odborov MS z obcí Záhor, Poruba pod Vihorlatom, z Michaloviec a Vranova nad Topľou. Na podujatí sme privítali vzácneho hosta, a to neter Štefana Butku. Pozvanie prijali aj starostovia a maticári z okolitých obcí a široká verejnosť.

Je nám iste zdôrazniť, že predseda MS Marián Gešper sa uvedenej téme venuje už takmer

dve desaťročia. Inicialoval odhalenie pamätníka hrdinovi Malej vojny Štefanovi Butkovi nielen v Pavlovciach nad Uhom (2018), ale aj Mikulášovi Klancovi v Sliepkovciach (2017), nadporučíkovi Cyrilovi Daxnerovi vo Vranove nad Topľou (2015) a Štefanovi Devanovi v Smoleniciach (2019).

Predseda MS vo svojom príhovore uviedol: „V Malej vojne bojovali bok po boku slovenskí vojaci a dobrovoľníci rôznych, aj protichodných politických presvedčení, no spájalo ich odhodlanie zastaviť horthyovského maďarského agresora.“ Rovnako povedal, že Slovensko sa v sťažených podmienkach formovania svojej armády s odvahou postavilo na rozhodný odpor, a to na rozdiel od česko-slovenskej politickej reprezentácie v Prahe, ktorá v roku 1938 podľahla nátlaku Mníchovskej konferencie a vydala vlastné pohraničie bez boja nepriateľovi. Smutnou skutočnosťou je, že niektorí slovenskí hrdinovia Malej vojny sú neznámi a prvé pamätníky a tabule im boli odhalené až takmer 80 rokov od skončenia tohto ozbrojeného konfliktu. „Pred našou generáciou stojí veľká výzva uchovať odkaz na slovenských obrancov, ktorí neváhali obetovať svoje mladé životy za Slovensko, a dať ich ako príklad mládeži i celej verejnosti,“ dodal Marián Gešper.

Títo mladí muži – často aniniev dvadsaťpäťroční – obetovali svoje životy za vlasť. Nesmieme dovoliť, aby ich mená zapadli prachom času. Česť ich pamiatke!



25. ROČNÍK KOJŠOVSKÉJ HELIGÓNKY

NESÚŤAŽNÁ PREHLIADKA HELIGONKÁROV



Prvý septembrový víkend, 6. a 7. septembra 2025 patril v obci Kojšov milovníkom ľudovej hudby, predovšetkým zvuku heligónky. Konal sa totiž jubilejný 25. ročník tohto obľúbeného podujatia, ktoré je známe ako nesúťažná prehliadka heligonkárov.

Slávnostný galaprogram sa odohral v nedeľu. Zišlo sa dvadsať účinkujúcich, ktorí svojím talentom potešili prítomné publikum. Podujatie oficiálne otvorila starostka obce Tatiana Andrášková. Prítomným sa prihovarila aj Rosália Juríková, predsedníčka miestneho odboru Matice slovenskej, ktorá stála pri zrode podujatia.

Okrem živých vystúpení ponúklo podujatie aj príležitosť uctiť si pamiatku zosnulých heligonkárov. Súčasťou programu bolo tiež odovzdávanie pamätných listov pre hostí, čo podčiarklo slávnostný charakter stretnutia.



Pripravený bol bohatý sprievodný program. Návštevníci mohli nahliadnuť do histórie regiónu v Izbe tradícií, kde bola pripravená pôsobivá výstava krojov a tradičných pracovných nástrojov. Otvorená bola aj Galéria Juraja Jakubiska. Šikovní remeselníci si prišli na svoje v tvorivých dielňach, kde si mohli vyskúšať



modelovanie hliny alebo vyraziť vlastnú mincu. Zaujímavým spštením podujatia bolo aj vozenie sa na furmanskom voze.

Pamätný list pri príležitosti štvrtstoročnice heligónky odovzdal starostke obce riaditeľ Členského ústredia Matice slovenskej Martin Hajník.

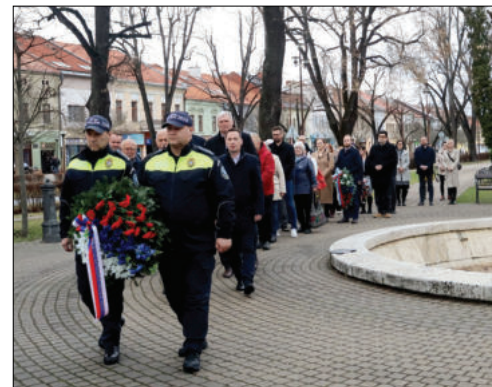
Kojšovská heligónka tak opäť potvrdila, že je nielen sviatkom hudby, ale aj bohatého kultúrneho dedičstva našich predkov.

86. VÝROČIE MALEJ VOJNY

SI MATICA SLOVENSKÁ PRIPOMENULA V SPIŠSKEJ NOVEJ VSI

V Spišskej Novej Vsi sa 24. marca 2025 opäť konala pietna spomienková slávnosť pri príležitosti 86. výročia Malej vojny z marca 1939, keď horthyovské maďarské letectvo zaútočilo na toto krásne mesto na Spiši. Organizátormi podujatia boli mesto Spišská Nová Ves a Dom Matice slovenskej Spišská Nová Ves.

Obete tejto tragickej udalosti si prišli uctiť



nielen čelní predstavitelia mesta – primátor Pavol Bečarik, viceprimátor Jozef Gonda a prednosta MsÚ Jozef Naščák, ale aj maticári zo Spišskej Novej Vsi, Smižian, Žehry, Popradu, Levoče a tiež z Gemera (Rožnavy, Nižnej Slanej a Honiec).

Pietna spomienka sa konala pri pamätníku padlých hrdinov. Úvodom sa prítomným prihovril básňou Jozef Lapšanský. Následne vystúpil riaditeľ Domu MS Spišská Nová Ves Rastislav Zacher, ktorý poďakoval mestu Spišská Nová Ves a jeho predstaviteľom za to, že si spoločne s Maticou slovenskou každoročne pripomínajú tragické udalosti a osobnosti, ktoré položili svoje životy za obranu vlasti.

Rastislav Zacher zdôraznil, že na fronte bojovali vlastenci s odlišnými politickými názormi, no spájalo ich odhodlanie brániť rodné Slovensko. Podľa neho je toto odhodlanie trvalým odkazom pre dnešnú polarizovanú spoločnosť. Riaditeľ tiež vyjadril presvedčenie, že Matica slovenská vždy podporovala a aj naďalej bude podporovať politiku moderného patriotizmu a presadzovanie národnoštátnych záujmov Slovenskej republiky. Podľa neho by sa moderný patriotizmus mal stať hodnotou, ktorú budeme vlastným príkladom upevňovať a odovzdávať nasledujúcim generáciám, na ktorých stojí budúcnosť Slovenskej republiky.

PIETNA SPOMIENKA

NA M. R. ŠTEFÁNIKA V DUNAJSKEJ STREDE

V pondelok 5. mája 2025 sa žiaci 7. ročníka zo Základnej školy Smetanov háj v Dunajskej Strede spolu s pani učiteľkou Renatou Ravasz Grygerovou a matičiarimi zúčastnili na pietnej spomienke na generála Milana Rastislava Štefánika pri príležitosti 106. výročia jeho tragickej smrti. Podujatie sa konalo v Dome Matice slovenskej v Dunajskej Strede.

Na úvod sa žiakom prihovorila Monika Benkovská, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Dunajskej Strede, ktorá ich oboznámila s poslaním a cieľmi Matice slovenskej a s aktivitami organizovanými v spolupráci s miestnym odborom MS.

Následne sa žiakom prihovorili žiačky Dominika Poldaufová a Karin Marhefková, ktoré vo svojich príhovoroch priblížili



Štefánikov život nielen ako politika a spoluzakladateľa prvého spoločného štátu Čechov a Slovákov, ale venovali pozornosť aj jeho cestovateľskej, vedeckej, astronomickej a fotografickej činnosti.

Podujatie vyvrcholilo spoločným zavesením venca k Štefánikovej buste, umiestnenej na Dome Matice slovenskej.



SVÄTOPLUKOVO KRÁĽOVSTVO OŽIVA 16. ROČNÍK SÚŤAŽE POZNÁ SVOJICH VÍŤAZOV



Celoslovenská súťaž Svätoplukovo kráľovstvo oživa, prebúda u detí záujem o históriu nášho národa, podporuje lásku k duchovným hodnotám, estetike krásy a prepája minulosť so súčasnosťou. Súťaží sa v literárnej, výtvarnej a elektronickej časti v rôznych kategóriách pre žiakov 2. – 9. ročníka základných škôl a prímý – kvarty osemročných gymnázií s možnosťou účasti pedagogických zamestnancov a žiakov špeciálnych škôl. Súťaž je registrovaná na MŠVVaŠ SR. Odborným garantom a predsedom komisie je PhDr. PaedDr. Martin Bodis, PhD.

Vyhlasovateľom súťaže je Základná škola kráľa Svätopluka v Nitre, ktorá v spolupráci s Domom Matice slovenskej v Nitre ponúka súťažiacim v 16. ročníku dve témy:

1. Život na Veľkej Morave – Ako si myslíš, že deti na Veľkej Morave trávili svoj deň? (Pomoc rodičom, hra s kamarátmi, veľkomoravská kuchyňa, tanec, hudba, remeslá, zvyky a tradície, vzdelávanie, šport...)

2. Svätopluk a jeho bojovníci – Predstav si, že si bojovníkom v armáde kráľa Svätopluka. Ako by vyzeral tvoj život a čo by si robil?

Vo výtvarnej, literárnej a elektronickej časti hodnotiace komisie posúdili celkovo 132 súťažných prác.

Slávnostné vyhodnotenie sa konalo 7. mája



2025 od 10.00 hod. v Kultúrnom centre Zobor v Nitre. Záštitu nad podujatím prebral Úrad vlády Slovenskej republiky zastúpený Mariánom Sopčákom.

Výtvarná časť

Do súťaže sa zapojilo 70 žiakov z 23 škôl vrátane účastníkov zo Srbska. Kolekcia prác bola rôznorodá, dominovali maľby vodovými a temperovými farbami, kresby ceruzkou, koláže a kombinované techniky. Práce odrážali detskú kreativitu, estetický vkus a individuálne emocionálne, zmyslové a racionálne hodnotenie tém.

Literárna časť

V literárnej súťaži sa predstavilo 50 prác zo 18 škôl. Viac súťažiacich oslovila téma Život na Veľkej Morave (33 prác) oproti téme Svätopluk a jeho bojovníci (17 prác). V poézii súťažilo 30 žiakov, v próze 20. Porota hodnotila predovšetkým originalitu prístupu k téme, štýl písania a jazykové pro-striedky.

Elektronická časť

Do elektronickej súťaže sa zapojilo 7 škôl s 12 prácami. Žiaci vytvorili kreatívne videá, kvízy a hry v programe Scratch, ktoré boli novinkou ročníka. Porota sa zamerala na originalitu a náročnosť spracovania témy, čo dokazuje, že veľkomoravská téma je stále aktuálna a živá.



30 ROKOV OBNOVENIA ČINNOSTI MO MS V NEDOŽEROCH-BREZANOCH



Miestny odbor Matice slovenskej v Nedožeroch-Brezanoch si v roku 2025 pripomína významné jubileum – 30. výročie obnovenia svojej činnosti.

Na podujatí nechýbali vzácní hostia: predsedníčka Krajskej rady MS Trenčianskeho kraja Žofia Hrančová, riaditeľ Domu MS v Prievidzi Vlastimil Uhlár a starosta obce Jaroslav Pekár. Pri tejto príležitosti si viacerí členovia a podporovatelia prevzali pamätné a ďakovné listy. Predsedníčka MO MS Bibiána Šimová ocenila prácu dlhoročných i aktívnych matičiarov, medzi nimi Beátu Koščovú, Evu Kucharovičovou, Jozefa Reginu, Máriu Mokrá, Annu Hubinovou, Moniku Mištinovú, Bibiánu Krpelanovú a ďalších. Pamätný list Krajskej rady MS si z rúk Žofie Hrančovej prevzala práve predsedníčka Šimová, ktorá odbor vedie nepretržite už 30 rokov.

Hostia v diskusii vyzdvihli aktívnu činnosť nedožersko-brezanských matičiarov a popriali im veľa ďalších úspešných rokov. Starosta Jaroslav Pekár sa poďakoval za prínos pri organizovaní kultúrnych a spoločenských podujatí v obci a informoval o finančnej podpore činnosti aj v tomto roku.

Jubilejný rok priniesol viacero podujatí, ktoré potvrdili živú činnosť odboru. Prvou veľkou akciou bolo júnové Stretnutie na štyroch chotároch, na ktorom sa stretlo približne 140 účastníkov nielen z obce, ale aj z blízkeho i vzdialenejšieho okolia. V príjemnej atmosfére nechýbali rozhovory, hry pre deti a prekvapenie v podobe obrovských bublín. Podujatie podporili aj starostovia z Malej Čausy a Pravenca.

Pri príležitosti sviatku sv. Cyrila a Metoda sa

uskutočnilo Stretnutie pri dvojkríži v Nedožeroch, kde duchovné slovo predniesol miestny farár Štefan Čunderlík a prítomným sa prihovorila aj Eva Kucharovičová, ktorá pripomenula odkaz solúnických bratov.

V júli pripravili matičiari v spolupráci s DHZo Nedožery-Brezany Symbolickú vatru zvrchovanosti v areáli Pod vrbičkami. Po príhovore predsedníčky nasledovalo spoločné posedenie pri ohni, opekačka a koncert kapely The Kreins.

Vyvyrcholením letnej činnosti bol Ludový jarmok Pod vrbičkami. Aj napriek nepriaznivej predpovedi počasia sa podujatie podarilo úspešne zorganizovať, tentoraz v kultúrno-spoločenskej miestnosti obecného úradu a na príľahlom priestranstve. Návštevníci si mohli prezrieť prácu remeselníkov – medzi nimi nechýbal výrobca fujár, tkáčka, košíkárka, korytár či keramikári. Novinkou boli tetovačky s vizuálom jarmoku. Deti si vyskúšali chodúle, drevený kolotoč či lovenie rybičiek a veľký úspech mal aj motoráčik na trase Prievidza – Nitrianske Pravno. O príjemnú atmosféru sa postarali folklórne súbory Bosoráci z Bolešova, Košarinka z Temeša, Kýčer z Turej Lúky a Klub autentického folklóru Hojana zo Žiliny.

Za všetkými aktivitami stojí obetavá práca dobrovoľníkov a podpora partnerov, obce i sponzorov. Ako zdôrazňujú organizátori, cieľom je udržať vysokú úroveň podujatí a prinášať podnetný program aj do ďalších rokov. Miestny odbor Matice slovenskej v Nedožeroch-Brezanoch tak už tri desaťročia prispieva k uchovávaniu národných tradícií, kultúry a spolupatričnosti v regióne Hornej Nitry.



VATRA ZVRCHOVANOSTI

SA ROZHORELA AJ V LEVOČI

Na podujatí Vatra zvrchovanosti, ktoré zorganizoval Miestny odbor Matice slovenskej v Levoči spolu so Slovenskou národnou stranou, si účastníci dôstojne a srdečne pripomenuli 33. výročie prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky. Podujatie svojou účasťou podporili aj členovia MO MS zo Spišskej Novej Vsi a ďalší významní hostia.

Štátny tajomník Ministerstva školstva SR Ján Krišanda spolu s predsedom MO MS v Levoči Miroslavom Brincom, napriek nepriaznivému počasiu, spoločne zapálili vatru. Oheň nezahorel v tento večer len drevom, ale aj ideálmi, ktoré spájajú vlastencov v Levoči už 33 rokov.

Pri rozehorenej vatre zaznela zo strany účastníkov štátna hymna aj hymna Matice



slovenskej. Prítomní sa tiež spojili v tichej úcte a zaspomínali na členov podujatia, ktorí už nie sú medzi nami. Význam miestnych organizácií pri budovaní národného povedomia a zachovaní tradícií vyzdvihli svojou účasťou aj starosta obce Granč-Petrovce Peter Pitoňák a riaditeľ múzea v Levoči Ján Pavlov.

Program obohatilo vystúpenie Zboru seniorov DCS Levoča. Veľmi pôsobivé bolo spomínanie Heleny Biringerovej na prvé dni v roku 1993, keď v Levoči prvýkrát zaviala vlajka mesta so slovenským znakom.

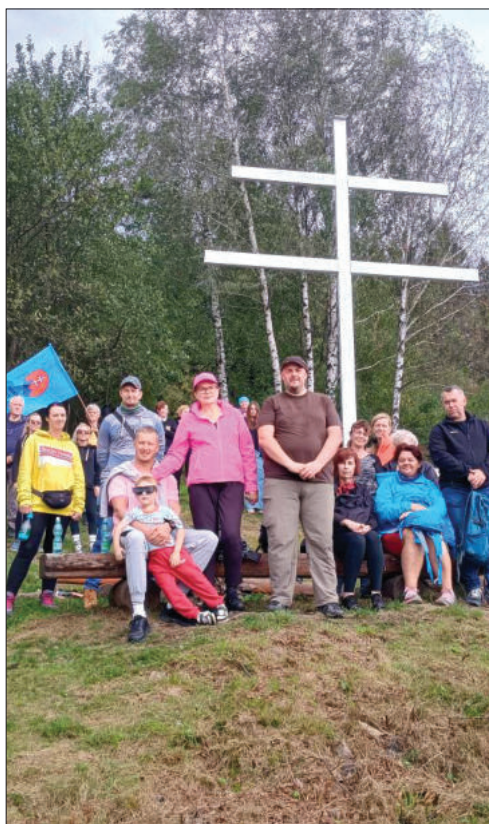
Veríme, že plameň národného vedomia bude v nás horieť i naďalej a rozhorí sa na tomto mieste aj v ďalších rokoch. Všetci ste srdečne vítaní!

TRADIČNÝ VÝSTUP

K SLOVENSKÉMU DVOJKRÍŽU NA CAPKOVOM VRCHU

Miestny odbor Matice slovenskej v Čadci spoločne s mestom Čadca pripravil aj tento rok tradičné podujatie – výstup k slovenskému dvojkřížu na Capkovom vrchu. Na spoločné stretnutie, ktoré sa konalo 15. septembra, na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska, sa pri východiskovom bode výstupu – pri kaplnke v Bukove – stretlo vyše 30 účastníkov. Oddychovú atmosféru podujatia spríjemňovala svojou hudbou Kysucká vrchárska heligónka.

Podujatie svojou účasťou podporili aj zástupcovia mesta Čadca – viceprimátorka Anna Belousovová a poslanec mestského zastupiteľstva Marián Hlaváč. Na úvod



prítomných privítal predseda MO Matice slovenskej v Čadci Martin Turóci, ktorý priblížil tradíciu výstupov k slovenskému dvojkřížu, obnovu súčasným viceprimátorom Pavlom Holeštiakom, a poďakoval účastníkom za ich účasť. Zároveň vyjadril vďaku zástupcom mesta za starostlivosť o dvojkříž, ktorý dnes patrí medzi dominanty Čadce, a za podporu podujatia, ktoré v posledných rokoch organizujú spoločne matičiari a čadčianska radnica.

Následne sa turisti za hudobného sprievodu ľudových piesní vydali na výstup. Asi po polhodine sa všetci stretli pri dvojkříži, odkiaľ sa im naskytol nádherný výhľad na Čadcu. Nasledovali príhovory Martina Turóciho a viceprimátorky Anny Belousovej, ktorá vo svojom prejave zdôraznila význam sviatku Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska. Potom priblížila históriu výstavby dvojkříža nad Čadcou. Ten bol postavený v náročnom teréne krátko po vzniku Slovenskej republiky (1993) vďaka iniciatíve čadčianskych patriotov.

FOLKLÓRNE OSLAVY VO VYŠNEJ HUTKE V NÁRUČÍ TRADIČIÍ A ÚCTY K MATKÁM



Vyšná Hutka žila v nedeľu 11. mája 2025 jedinečnou atmosférou. Spojili sa oslavy Dňa matiek s bohatým folklórnym programom. Podujatie, ktoré bolo oslavou materstva a zároveň prezentáciou krásy ľudových tradícií, prilákalo množstvo obyvateľov obce i okolia. Organizátormi boli obec Vyšná Hutka a miestny odbor Matice slovenskej.

Úvodné slová patrili starostke obce Agáte Nosáľovej, ktorá vo svojom príhovore zdôraznila nezastupiteľnú úlohu matky v živote každého človeka a vyzdvihla jej obetavosť, lásku a trpezlivosť. Jej dojemné slová rezonovali v srdciach prítomných a navodili slávnostnú atmosféru celého dňa.

Následne sa pódium premenilo na farebnú paletu hudby a tanca. Akordeonista Dávid Nosál očaril divákov svojím umením. Ženské spevácke skupiny – domáca Hutčanka a Orešnica zo

Slanca – potešili publikum krásnymi hlasmi a tradičnými piesňami.

Temperament a energiu priniesla folklórna skupina Škvarkare z Košíc a dynamické vystúpenie predviedla aj folklórna skupina Haniščane z Haniskej. Precízne choreografie a autentické kroje boli pastvou pre oči a ukázali bohatstvo slovenského folklóru.

Celé podujatie bolo dojemným spojením tradície a úcty k matkám. Vystúpenia folklórnych skupín neboli len oslavou kultúrneho dedičstva, ale aj krásnym darom venovaným všetkým mamám pri príležitosti ich sviatku.

Oslavy vo Vyšnej Hutke tak opäť potvrdili, že spojenie generačnej úcty a folklórneho bohatstva dokáže vytvoriť nezabudnuteľné chvíle, ktoré posilňujú komunitného ducha a uchovávajú krásu našich tradícií pre budúce generácie.



PIETNA SPOMIENKA NA MARTINA RÁZUSA V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI



Pred 88 rokmi nás opustila výrazná osobnosť slovenskej literatúry – spisovateľ, básnik, dramatik a politik, evanjelický kňaz Martin Rázus. Jeho tvorba bola ovplyvnená kraskovským symbolizmom, ale blízky mu bol aj Hviezdoslav. Literárne dielo i politická činnosť Martina Rázusa boli preniknuté demokratickým a humanistickým nábojom a zápasom za poznanie pravdy.

Dňa 8. augusta 2025 sa pri príležitosti výročia jeho úmrtia sa pri jeho pomníku v parku Martina Rázusa stretli maticiari a predstavitelia Liptovského Mikuláša, aby si pripomenuli túto významnú osobnosť. Podujatie otvoril maticíny spevokol SENIOR hymnou Slovenskej republiky. Predseda KR MS ŽSK Milan Stromko zarcitoval úryvok z poslednej básnickej skladby Martina Rázusa Stretnutie.

Následne sa prítomným prihovril predseda MO MS Liptovský Mikuláš Ferdinand Chovanec, ktorý vyzdvihol Rázusov prínos

do slovenskej literatúry a politiky a jeho nezlomné presadzovanie práv slovenského národa. Viceprimátor mesta Rudolf Urbanovič zdôraznil, že Liptovský Mikuláš môže byť hrdý na syna, akým bol Martin Rázus, ktorý neochvejne bránil pravdu nielen z kančla, ale aj z politických tribún.

Po príhovoroch boli položené vence k pamätníku Martina Rázusa, pričom zaznela jeho pieseň Hoj, vlasť moja. Za Maticu slovenskú položil veniec podpredseda MS Marek Nemeč a pripomenul:

„Martina Rázusa volali svedomie národa. Jeho slová sa nikdy nerozchádzali s činmi. Nech je pre nás vzorom tvorivého človeka, poctivého vlastenca, ktorý úprimne miloval svoj ľud a veril v šťastie nášho národa.“

Na podujatí sa okrem neho zúčastnil aj tajomník MS Peter Schvantner, a spoločne s maticiarimi, predstaviteľmi samosprávy a verejnosťou vzdali úctu jednej z výrazných osobností slovenského národa.



JÁNSKA VATRA

A DEŇ RODINY V TURČIANSKOM JASENE

Deň rodiny a Jánska vatra je tradičné podujatie, ktoré sa každoročne uskutočňuje v Turčianskom Jasene ostatných vyše desať rokov. Tento rok ho usporiadali v sobotu koncom júna spoločne Matica slovenská, obec Turčianske Jaseno, Dobrovoľný hasičský zbor Turčianske Jaseno v spolupráci s Miestnym odborom Matice slovenskej Turčianske Jaseno. Poďakovanie za podujatie a osobitne za spoluprácu s Maticou slovenskou patrí predovšetkým starostovi Rastislavovi Jesenskému. Podujatie podporili aj ďalší sponzori.

Aj keď ešte hodinu pred začiatkom podujatia poriadne lialo, tak následne v priebehu niekoľkých minút už snečné popoludnie nenechalo nikoho chladným. Príjemné prostredie športoviska, priľahlých priestranstiev turčianskojasenského futbalového štadióna, a okolia zaplnili všakové atrakcie. Diskdžokej, výčapníčky, majstri vo varení a podávaní guľáša, no najmä organizátori zábavných atrakcií či jednotlivých súťažných disciplín – všetci ponúkali a spríjemňovali nádherné popoludnie a zabezpečovali skvelú zábavu. Súťaže boli v hádzaní guľou na cieľ do kola, hod brvnom, zatĺkanie klinca do klatu, strelba zo vzduchovky na terč... Všetky boli veľmi zaujímavé, a vystriedali sa na nich takmer všetci účastníci popoludňajšieho programu. Najlepší súťažiaci si prevzali hodnotné ocenenia od starostu obce Rastislava Jesenského. Menšie detičky sa zabavili pri viacerých atrakciách, ktoré pre nich pripravili pani riaditeľka s pani učiteľkou z jasenskej materskej škôlky. Taktiež sa spoločne s ďalšími deťmi mohli spúšťať, liezť a skákať na nafukovacom hrade či šmýkačke. Ostatní účastníci, najmä tí starší si posedeli, osviežili sa, podebatovali pri stoloch, kde si mohli vziať a prečítať Slovenské národné noviny či inú maticínu tlač, takže si taktiež užili krásny júnový deň.

K dobrej nálade, ale aj poučeniu a najmä k ostražitosťi na cestách prispela ukážka záchranej akcie pri simulovanej dopravnej nehode. Uhasenie požiaru, vyslobodenie z akože havarovaného auta a ukážky súvisiacich záchranných prác si pripravili miestni dobrovoľní hasiči so skutočným záchranným hasičským vozidlom. Akiste aj takáto ukážka pomôže k uvedomeniu si zodpovednosti všetkých účastníkov cestnej premávky, ale aj k vnímaniu dôležitosti záchránarov a hasičov pri nehodách. Hasiči sa po všetkých ukážkach postarali o zábavu nielen pre deti, ale aj pre starších či odvážnejších účastníkov podujatia, ktorí neváhali vstúpiť a zašantiť si vo voňavej hasičskej pene.

Po skončení súťažných programov, zábava pokračovala formou diskotéky. Po zotmení bola zapálená Jánska vatra. Prítomní si zaspievali slovenské ľudové a národné pesničky. V zábave sa pokračovalo tancami a spevmi až do rána.

Podujatie Deň rodiny a Jánska vatra v Turčianskom Jasene prispelo k súdržnosti, posilneniu väzieb v rodine, ako aj medzi priateľmi, spoluobčanmi, taktiež medzi návštevníkmi aj z iných obcí či miest Turca. Matica slovenská a jej miestne odbory v spolupráci s obcami, mestami, dobrovoľnými hasičmi a ďalšími organizáciami aj takto udržiava a rozvíja tradičné hodnoty slovenskej spoločnosti a upevňuje rodinné väzby.

